SCHILLER

TEATRU

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

WILHELM TELL

DRAMĂ

În romînește de
VERONICA PORUMBACU

PERSOANELE

HERMANN GESSLER, *pîrcălabul cantoanelor Schwytz și Uri*
WERNER, *baron de Attinghausen, căpitan de ceată*
ULRICH DE RUDENZ, *nepotul său*

WERNER STAUFFACHER ITEL REDING KONRAD HUNN HANS DE LA MAUER JÖRG DE LA FERMĂ ULRICH FIERARUL JOST DIN WEÏLER	*țărani din Schwytz*
WALTHER FÜRST WILHELM TELL RÖSSELMANN, preot PETERMANN, paracliser KUONI, cioban WERNI, vînător RUODI, pescar	*din Uri*
ARNOLD DIN MELCHTHAL KONRAD BAUMGARTEN MEIER DIN SARNEN STRUTH DIN WINKELRIED KLAUS DE LA FLÜE BURKHARDT DIN BÜHEL ARNOLD DIN SEWA	*din Unterwalden*

PFEIFER DIN LUCERNA
KUNZ DIN GERSAU
JENNI, *tînăr pescar*
SEPPI, *tînăr cioban*
GERTRUD, *soția lui Stauffacher*
HEDWIG, *soția lui Tell, fiica lui Fürst*
BERTHA DE BRUNECK, *o moștenitoare bogată*
ARMGARD, MECHTHILD, ELSBETH, HILDEGARD — *țărănci*
WALTHER, WILHELM — *băieții lui Tell*
FRIESSHARDT, LEUTHOLD — *mercenari*
RUDOLF HARRAS, *comisarul lui Gessler*
JOHANNES PARICIDUL, *duce de Suabia*
STÜSSI, *jitar*
STIER DIN URI
UN MESAGER ÎMPĂRĂTESC
VĂTAFUL
MEȘTERUL PIETRAR, *calfe și salahori*
CRAINICI
CĂLUGĂRI *din Ordinul Mizericordiei*

Călăreți de-ai lui Gessler și de-ai lui Landenberg, mulți țărani, bărbați și femei, din cele patru cantoane

ACTUL ÎNTÎI

SCENA 1

Un mal înalt, stîncos, al Lacului celor patru cantoane; dincolo de lac se vede cantonul Schwytz. Lacul face un golf; nu departe de țărm se află o colibă; un tînăr pescar pornește cu luntrea. De cealaltă parte a lacului se întind covoarele verzi ale pășunilor, satele și fermele din Schwytz, puternic luminate de soare. La stînga spectatorului se văd piscurile muntelui Haken, încununate de nori; la dreapta, departe în fund, se zăresc Munții Ghețarilor. Încă înainte de ridicarea cortinei se aude cîntec de corn ciobănesc și dangăt armonios de tălăngi, care continuă o vreme și la scenă deschisă.

TÎNĂRUL PESCAR

(cîntă în luntre, pe melodia „Cornului ciobănesc“)

Îmbie la scaldă al lacului val...
Băiatul ce doarme pe verdele-i mal
Aude un viers
Ca flautul, blînd,
Ca voci îngerești
Din rai răsunînd,

Ce-l scoală din somnu-i cu vraja lor caldă,
Iar apa-nspumată ce pieptul i-l scaldă
Îl cheamă din fundu-i:
„Copile, mi-ești drag!
Pe cel ce adoarme-n
Adîncuri îl trag!"

CIOBANUL

(sus pe munte; variație pe melodia „Cornului ciobănesc")

Bun rămas, voi, pășuni
Mîngîiate de soare!
E toamnă. Păstorii
Încep să coboare.
La vale plecăm și ne-ntoarcem în mai,
Cînd glia-și îmbracă-nfloratul ei strai,
Cînd cîntec de cuc răsună-n pădure
Și limpezi izvoare susur'ușure.
Bun rămas, voi, pășuni
Mîngîiate de soare!
E toamnă. Păstorii
Încep să coboare.

VÎNĂTORUL

(apare pe culmea stîncii dimpotrivă)

Tăriile tună, se clatină punți;
Zîmbind vînătorul, prin rîpi și pe munți,
Pășește voios
Peste cîmpuri de gheață,
Ce n-au primăvară
Nici flori, nici verdeață.
Se uită prin marea de ceață arcașul,
Dar nu recunoaște în vale orașul.
Doar printr-o fereastră
De nori, se străvede
Sub pînza de neguri
Cîmpia cea verde.

(Peisajul își schimbă înfățișarea: se aud munții trosnind înăbușit: umbrele norilor alunecă în goană pe pămînt. Ruodi, pescarul, iese din colibă: Werni, vînătorul, coboară de pe stîncă. Kuoni, ciobanul, intră în scenă cu șiștarul pe umăr. Seppi, ajutorul lui, îl urmează.)

RUODI

Mai iute, leagă luntrea, Jenni! Vine
Stăpînul sur și bubuie lavina;
Sus, Piscul Basmelor își pune scufa;
Din văgăună suflă rece vîntul;
Nu prinzi de veste, și aci-i furtuna.

KUONI

Luntrașe, vine ploaia. Mieii mei
Pasc lacom și dulăul scurmă țărna.

WERNI

Sar peștii-n sus din apă; lișița
Se dă la fund. Ce vifor se pornește!

KUONI

(către ajutorul lui)

Ia seama, Seppi, n-a fugit vreo vită?

SEPPI

Pe Roșca o cunosc eu după dangăt.

KUONI

Atunci sînt toate; numai ea-i hoinară.

RUODI

Măi, baciule, ai strașnice tălăngi!

WERNI

Și vite mîndre! Sînt a' dumitale?

KUONI

Nu-s bogătan. Îs a' lui Attinghausen,
Stăpînu-meu. El mi le-a dat pe seamă.

RUODI

Ce bine-o prinde clopotul pe Roşca!

KUONI

Ea ştie că-n cireadă-i fruntea frunţii!
De-i iau talanga, nu mai vrea să pască.

RUODI

Doar nu-ţi închipuieşti c-o vită proastă...

WERNI

Nu spune-aşa! Şi-o vită are minte.
O ştim *noi*, vînători de căprioare:
Cînd pasc, una din ele stă de pază.
Ciulind urechea, ea le dă de veste
C-un ţipăt, cînd zăreşte-un vînător.

RUODI

(către cioban)

Cobori în sat?

KUONI

Gătirăm păşunatul.

WERNI

Drum bun, ciobane!

KOUNI

Bun şi dumitale!
Că drumu-n sus nu-i fără de primejdii!

RUODI

Ia uite, cineva soseşte-n goană.

WERNI

Da, îl cunosc. Baumgarten, din Alzellen.

(Konrad Baumgarten dă buzna, abia trăgîndu-şi sufletul.)

BAUMGARTEN

Luntraşe, pentru dumnezeu, dă-mi luntrea!

RUODI

Da' ce-i atîta grabă?

BAUMGARTEN

Hai, dezleag-o!
Mă scapi de moarte! Du-mă dincolo!

KUONI

Ce-ai omule?

WERNI

Cine te fugăreşte?

BAUMGARTEN

(către pescar)

Acuşi sosesc. Mai iute! Pîrcălabul
Trimis-a călăreţii lui pe urma-mi,
Şi sînt pierdut, dacă le cad în mînă.

RUODI

Eşti urmărit de călăreţi? De ce?

BAUMGARTEN

Întîi scăpaţi-mă ş-apoi vă spun.

WERNI

Văd că eşti plin de sînge. Ce-ai făcut?

BAUMGARTEN

La Rossberg, pîrcălabul de cetate...

KUONI

A, Wolfenschiessen! El te-urmăreşte?

BAUMGARTEN

Nu, nu de el mi-e teamă. L-am ucis.

TOŢI

(dîndu-se înapoi, cu spaimă)
Te ierte cel-de-sus! Cum ai putut...?

BAUMGARTEN

La fel ar fi făcut orice om slobod.
Eram în dreptul meu. El a-ncercat
S-o necinstească pe nevastă-mea.

KUONI

Cum, cinstea ţi-a pătat-o pîrcălabul?

BAUMGARTEN

Ba numai dumnezeu și barda mea
Zădărnicit-au ticăloasa-i poftă.

WERNI

I-ai despicat cu barda scăfîrlia?

KUONI

Hai spune-ne din fir în păr, ai vreme
Pînă dezleagă luntrea de la țărm.

BAUMGARTEN

Eram la lemne, în pădure, cînd
Veni soția-n goană, spăimîntată:
În casa mea intrase pîrcălabul;
Îi porunci să-i pregătească-o baie
Și îi ceru apoi ce nu se cade.
Ea a scăpat, dînd fuga după mine.

M-am repezit aşa cum mă aflam,
Şi-n baie l-am blagoslovit cu barda.

WERNI

Bine-ai făcut. Nu-i om să-ţi bage vină!

KUONI

Tîlharul! După faptă, şi răsplată!
Ce-a mai răbdat norodu-n Unterwalden!

BAUMGARTEN

Dar s-a aflat. Acum sînt urmărit,
Şi doamne! pierdem vremea stînd de vorbă.

(Începe să tune.)

KUONI

Luntraşe, hai şi scapă-un om de treabă!

RUODI

Nu pot, că se porneşte vijelia.
S-aştepte, poate trece.

BAUMGARTEN

Doamne sfinte!
Nu pot s-aştept. Orice zăbavă-i moarte.

KUONI

(către pescar)

Te du cu dumnezeu şi scapă-un frate!
Năpasta ar putea lovi pe-oricine.

(Vuiete şi tunete.)

RUODI

Se umflă apa; vîntul s-a pornit.
Nu pot vîsli cu vijelia-n faţă.

BAUMGARTEN

(îi cuprinde genunchii cu braţele)

Îndură-te şi domnul să-ţi ajute!

WERNI

E-o viaţă-n joc. Luntraşe, fie-ţi milă!

KUONI

Nevastă are, şi copii, acasă.

KUODI

Da' ce? Eu n-am o viaţă de pierdut?
Şi eu am ca şi el, copii, nevastă.
Uitaţi-vă cum se izbesc vîrtejuri
Şi apa se răscoală din adînc.
Aş vrea din toată inima să-l scap,
Dar cum vedeţi voi înşivă, nu pot!

BAUMGARTEN

(în genunchi)

Deci trebuie să cad în mîini vrăjmaşe,
Deşi văd ţărmul mîntuirii-n faţă.
Acolo e! îl văd, îl văd cu ochii
Şi glasul meu răsună pîn'la el.
Şi-aici e luntrea ce m-ar trece apa.
Iar eu, fără-ajutor, să pierd nădejdea!

KUONI

Ia uite, cine vine?

WERNI

Tell din Bürglen.

(Tell intră, cu arbaleta pe umăr.)

TELL

Aud că cere ajutor — da' cine-i?

KUONI

Un om de prin Alzellen. L-a ucis
Pe pîrcălabul regelui, din Rossberg,
Pe Wolfenschiessen, apărîndu-şi cinstea.
Călări vin zbirii stăpînirii-n urmă-i;
Se roagă de luntraş să-l treacă apa;
Luntraşului i-e teamă de furtună.

RUODI

Apoi şi Tell e meşter la vîslit;
Să spună el: se poate trece-ori ba?

TELL

Orice cutează omul la nevoie!
(Tunete puternice; apa se umflă.)

RUODI

Eu singur să m-arunc în iadul ăsta?
N-ar face-o nici un om cu mintea-ntreagă.

TELL

Viteazul nu gîndeşte-ntîi la el!
Zi: doamne-ajută! Sai, şi scapă omul!

RUODI

La adăpost în port, uşor dai sfaturi!
Ici, luntrea, colo apa; ia şi-ncearcă!

TELL

Talazul s-ar putea milostivi
Dar pîrcălabul, niciodată.

CIOBANII ŞI VÎNĂTORUL

Scapă-l! Scapă-l!

RUODI

Nici pentr-un fiu sau frate, şi n-aş face-o;
Căci azi e zi de Simeon şi Iuda,
Şi apele turbate cer o jertfă!

TELL

Cu vorbe goale n-am făcut nimica!
Nu-i vreme de pierdut. Să-l ajutăm.
Zi: vrei sau nu să-l treci, luntraşe?

RUODI

Nu.

TELL

Atuncea, doamne-ajută! Lasă-mi luntrea,
Să-ncerc ce pot, cu slaba mea putere.

KUONI

Tell, vrednic om ești!

WERNI

Ei, așa-s ciobanii.

BAUMGARTEN

Îmi ești izbăvitor și înger, Tell!

TELL

Din gheara pîrcălabului te scap;
Din vijelie să ne scape domnul,
Că tot mai bine-n mîna lui să cazi,
Decît a omului.

(Către cioban.)

De nu mă-ntorc,
Să mîngîi pe soția mea cu vorba.
Ce fac, vezi bine, *trebuie* făcut.

KUONI

(pescarului)

Ești vechi și bun luntraș. Zi: nu puteai
Să faci tu însuți ce cutează Tell?

RUODI

Și alții și mai buni ar spune *nu*.
În munții noștri, nu sînt doi ca Tell!

WERNI

(s-a suit pe stîncă)

A și pornit. Cu dumnezeu, voinice!
Cum saltă luntrea-n sus și-n jos, pe valuri!

KUONI

(pe țărm)

Trec valuri pestre luntre — n-o mai văd.
Ba stai! Din nou se-arată! Și ce strașnic
Își taie drum viteazul prin vîltori!

SEPPI

Sosesc în goana mare călăreții.

KUONI

Ei sînt! La timp venit-a mîntuirea!

(O ceată de călăreți de-ai lui Landenberg.)

PRIMUL CĂLĂREȚ

Hei, unde-i ucigașul ce-l ascundeți?

AL DOILEA CĂLĂREȚ

Pe-aici a luat-o, geaba-l tăinuiți.

KUONI și RUODI

De cine-i vorba?

PRIMUL CĂLĂREȚ

(vede luntrea)

Ha, ce văd? La dracu!

WERNI

(de sus)

Pe cel din luntre-l căutați? Dați pinteni.
Îl mai ajungeți de-o luați la trap.

AL DOILEA CĂLĂREȚ

A șters-o, fir-ar...

PRIMUL CĂLĂREȚ

Voi l-ați ajutat!

(Către cioban și pescar.)

O s-o plătiți! Dați iama-n turma lor!
Coliba dărîmați-o, dați-i foc!

(Ies.)

SEPPI

(se repede în urma lor)

Vai mieii mei!

KUONI

(îl urmează)

Vai mie, turma mea!

WERNI

Ce fiare!

RUODI

(își frînge mîinile)

Ceruri, faceți voi dreptate!
Cînd va veni izbăvitorul țării?

(Îl urmează.)

SCENA 2

La Steinen, în cantonul Schwytz.
Un tei în fața casei lui Stauffacher, pe uliță,
aproape de pod.
Werner Stauffacher și *Pfeifer* din Lucerna intră
vorbind între ei.

PFEIFER

Deci, frate Stauffacher, să nu cumva
Să vă-nchinați Austriei: mai bine,
Ca și-n trecut, rămîneți cu-mpăratul.
Vă țină domnul mai departe slobozi!
(Îi strînge mîna cu căldură; dă să plece.)

STAUFFACEER

Mai stai un pic, că vine gospodina.
Mi-ești oaspe-n Schwytz, cum eu ți-s în Lucerna.

PFEIFER

Îți mulțumesc. Vreau *azi* s-ajung la Gersau...
Și-oricît v-ar asupri ei, pîrcălabii,

Cît îs de hrăpăreţi şi de obraznici,
Răbdaţi! Se poate-ntoarce iute roata,
Şi-alt împărat se poate-urca pe tron.
De austrieci, în schimb, n-aţi mai scăpa.

(Pleacă. Stauffacher se aşază amărît pe o bancă, sub tei. Aşa îl găseşte soţia lui, Gertrud, care se aşază lîngă el pe bancă şi îl priveşte o vreme în tăcere.)

GERTRUD

Ce-ai, dragul meu? Zău, nu te mai cunosc.
De multe zile-ţi văd brăzdată fruntea
De gînduri mohorîte... Văd şi tac.
Povara mută inima-ţi apasă.
Dar ca soţie credincioasă-ţi cer
Să-mparţi cu mine grija pe din două.

(Stauffacher îi strînge mîna în tăcere.)

Ce-ţi strînge inima, bărbate? Spune-mi!
Norocul darnic răsplăteşte truda-ţi.
Hambaru-i plin. Cirezile de vite
Şi caii ce-au păscut pe munte vara
Ţi s-au întors cu bine la iernat
În grajdurile mari şi primitoare.
Priveşte casa. Pare-un cuib de nobili
Zidită de curînd, din tari buşteni,
Cioplîţi şi încheiaţi precum se cere;
Prin geamuri mari e luminată cald;
Pe ziduri steme colorate şi zicale,
De-al căror tîlc adînc, se minunează
Drumeţii ce s-opresc să le citească.

STAUFFACHER

Da, casa mi se-naltă arătoasă,
Dar dedesubt se clatină pămîntul.

GERTRUD

Ce vrei să spui cu-aceste vorbe, Werner?

STAUFFACHER

Aici sub tei stam, nu demult, ca astăzi,
Gîndind voios la treaba săvîrșită,
Cînd, dinspre Küssnacht, din cetate, vin
Călare pîrcălabul ca ai lui.
Se-oprește, căutînd cu jind la casă.
Eu mă ridic în grabă și supus
Îi ies'nainte — așa cum se cuvine
În fața celui care ține locu-
'Mpăratului: „A cui e casa?" zice
Cu gînd viclean, căci o știa prea bine.
Eu mă gîndesc o clipă și-i răspund:
„E-a împăratului, stăpînul meu
Și-al vostru. El mi-a dat-o ca feud".
„Aicea *eu* sînt împărat, răspunde,
Și nu vreau ca țăranul să clădească
Oriunde vrea și nici să duc-o viață
De parc-ar fi chiar el stăpînul țării.
Dar las'că pun eu capăt și la asta!"
Grăi și mînios porni în goană.
Și de atunci, cuprins de-ngrijorare,
Mă tot gîndesc la vorba lui haină.

GERTRUD

Îmi ești stăpîn și soț. Dar vrei s-asculți
O vorbă dreaptă a femeii tale?
Doar nu-s degeaba fiica unui Iberg,
Om nobil și-nțelept... Pe cînd ședeam
Noi, fetele, la tors în nopți de iarnă,
Se adunau la tata căpetenii
De-ale norodului. Citeau hrisoave
Străvechi, împărătești; puneau la cale,
Înțeleptește, binele obștesc.
În minte mi-au rămas adînci cuvinte:
Ce vrea cel bun; ce cugetă-nțeleptul...
Și taina lor în inimă-am păstrat-o.
Ascultă și ia seama la ce-ți spun;

Tot ce te-apasă, eu știam de mult.
Vrăjmaș ți-e pîrcălabul. El ar vrea
Să te lovească, fiindcă-i stai în cale,
Căci tu-l faci pe șvițer să nu se plece
În fața noii case domnitoare,
Și-l faci, ca și străbunii-i, să rămînă
Supus numai puterii-mpărătești.
Așa e, Werner? Spune, dacă mint!

STAUFFACHER

Da, da. De asta mă urăște Gessler.

GERTRUD

Îți pizmuiește soarta, fiindcă ești
Om slobod și stăpîn pe bunul tău.
El n-are casă, ție ți-a-ntărit
Chiar împăratul dreptu-asupra ei.
Și poți fi mîndru ca un prinț cu țara-i,
Căci peste tine n-ai nici un stăpîn
Decît pe domnul lumii creștinești.
Gessler, în schimb, e doar un fiu mezin.
N-are nimic al lui decît mantaua
De cavaler; de-aceea se și uită
Cu pizmă la norocul orișicui.
Și ție, ți-a jurat de mult pieirea.
Ești încă teafăr, poate vrei s-aștepți
Pînă-și descarcă-asupra ta mînia?
Cel înțelept o ia-nainte.

STAUFFACHER

Cum?

GERTRUD

(se apropie mai mult de el)

Ascultă-mi sfatul. Știi că toți se plîng
În Schwytz, de Gessler, pîrcălabul țării,
De lăcomia și cruzimea lui.
Fii sigur că și cei de dincolo,

Din Unterwalden, ca și cei din Uri,
S-au săturat de silă și-mpilare.
La noi e Gessler. Și nici Landenberg,
De peste lac, nu-i mai puțin sălbatic.
Nu vine-o luntre de pescari la noi
Să nu ne povestească noi urgii
Dezlănțuite tot de pîrcălabi.
De-aceea n-ar fi rău să țineți sfat
Cîțiva fruntași cinstiți; și voi, în taină,
Să chibzuiți cum să scăpăm de jug.
Eu cred că cel-de-sus va fi cu voi
Și-o să v-ajute, că e pe dreptate.
Tu n-ai în Uri vreun prieten bun,
Să-i poți încredința ce ai pe suflet?

STAUFFACHER

Ba eu cunosc mulți oameni de ispravă
Și chiar destui bărbați de mare vază,
Prieteni vrednici să cunoască-o taină.

(Se ridică.)

Femeie, ce vîrtej primejdios
De gînduri îmi stîrnești, și la lumină
Scoți tot ce-am vrut s-ascund mai în afund!
Tot ce eu însumi nu vream să gîndesc,
Rostești tu azi ușor și cu-ndrăzneală.
Ai chibzuit de-ajuns la ce mă-ndemni?
Tu chemi războiul, clinchetul de arme
În valea noastră-atît de liniștită.
Cum, noi, sărmanii, neamul de ciobani
Să-ncepem lupta cu stăpînii lumii?
Cînd ei pîndesc mereu doar clipa-n care
S-arunce hoarda lor asupra țării,
Și-abia așteaptă, ca, învingători,
Să rupă, chipurile drept pedeapsă,
Hrisoavele străvechii libertăți.

GERTRUD

Sînteţi bărbaţi şi voi, şi-aveţi securi,
Şi pe-ndrăzneţ l-ajută dumnezeu!

STAUFFACHER

Femeie! Ce sălbatic e războiul,
Ce groaznic! Turmă şi cioban ucide.

GERTRUD

Da, să-ndurăm ce ne trimite cerul,
Dar nedreptatea nu o rabdă drepţii.

STAUFFACHER

Te bucurai de casa nou zidită.
Războiul blestemat ţi-o-neacă-n flăcări.

GERTRUD

Eu inima mi-aş azvîrli-o-n foc,
De-ar fi de bunuri pămînteşti legată.

STAUFFACHER

Tu crezi în omenie? Păi războiul
Nu cruţă nici măcar un prunc în leagăn.

GERTRUD

Dar celui drept îi e prieten cerul!
Priveşte-n faţă Werner, nu-ndărăt!

STAUFFACHER

Noi, ca bărbaţi, putem muri luptînd.
Pe voi ce soartă vă aşteaptă, Gertrud?

GERTRUD

Şi cel mai slab la urmă poate-alege:
Sar de pe punte-n rîpă şi-am scăpat!

STAUFFACHER

(i se aruncă în brațe)

Cînd strîngi la piept o inimă ca asta,
Lupți cu avînt să-ți aperi cinstea, casa,
Și nu te temi de oștile crăiești.
Eu chiar acuma plec în Uri, unde
Am un prieten bun, pe Walther Fürst;
La fel gîndim noi despre vremea noastră.
Acolo-l aflu și pe seniorul
De Attinghausen; este nobil, dar
Cinstește datinile și poporul.
Vreau să mă sfătuiesc cu amîndoi
Cum să-nfruntăm mai dîrz dușmanii țării.
Rămîi cu bine, și, cît sînt plecat,
Cu-nțelepciune vezi de rostul casei.
Să ospătezi un pelerin cucernic
Și darnică să fii tu cu monahul
Ce strînge pentru-o sfîntă mănăstire.
Stauffacher nu-și închide casa lui:
E-un adăpost pe calea-mpărătească
Pentru drumeții osteniți de mers.

(În timp ce-o pornesc amîndoi spre fundul scenei, Wilhelm Tell și Baumgarten apar în primul plan.)

TELL

(lui Baumgarten)

De mine nu mai ai nevoie. Intră
În casa ceea. E-a lui Stauffacher,
Părinte pentru toți cei asupriți.
Dar iată-l, e chiar el. Hai, vin cu mine!

(Pornesc spre Stauffacher; decorul se schimbă.)

SCENA 3

Piață publică în Altorf.

Pe o colină, în fund, se văd oameni care lucrează la ridicarea unei cetățui. Lucrarea e destul de înaintată ca să-ți poți da seama cum va arăta

clădirea cînd va fi gata. Partea din fund e terminată. La cea din față tocmai se lucrează. Pe schelele ce mai sînt încă ridicate, zidarii urcă şi coboară. Pe coama acoperişului, un meşter pune olanele. Pretutindeni e mişcare şi muncă. *Un vătaf, meşterul pietrar, lucrători şi salahori.*

VĂTAFUL

(îi zoreşte pe muncitori cu bățul)

E timpul scurt de muncă! Voi îl pierdeți.
Nu trîndăviți! Aduceți var și pietre
Şi puneți tencuiala mai degrabă.
Cînd vine pîrcălabul pe aci,
Să aibă ce vedea! Umblați ca melcii!

(Către doi salahori care vin cu povara.)

Atîta doar? De două ori pe-atît!

ÎNTÎIUL LUCRĂTOR

Of! tare grea e piatra ce o cari
Ca să-ți clădești tu însuți închisoarea.

VĂTAFUL

Ce bombăniți? Of, neamul ăsta prost,
Ce nu e bun decît să mulgă vaci
Şi fără rost prin munți să hoinărească!

UN BĂTRÎN

(se aşază)

Eu nu mai pot!

VĂTAFUL

(scuturîndu-l)

Hai moşule, la treabă!

PRIMUL ZIDAR

N-ai inimă în piept, de mîi moșneagul
Ce-abia-şi tîrăște trupul pe picioare,
La-așa corvoadă?

MEŞTERUL PIETRAR şi LUCRĂTORII

Strigător la cer!

VĂTAFUL

Ia cată-ţi treaba! Fac ce-mi cere slujba.

AL DOILEA LUCRĂTOR

Vătafe, cum i-o spune cetăţuii?

VĂTAFUL

Zwing Uri[1]: Temniţi pentru Uri — da:
Sub jugul lor vi s-o-ndoi grumazul!

ZIDARII

Zwing Uri!...

VĂTAFUL

Ei şi ce găseşti de rîs?

ÎNTÎIUL LUCRĂTOR

Să-ntemniţaţi voi Uri-ntr-o căscioară?

AL DOILEA LUCRĂTOR

Gîndit-ai numai cîte muşuroaie
Din astea la un loc ar face-abia
Cît cea mai mică măgură din Uri?

(Vătaful se duce spre fundul scenei.)

MEŞTERUL PIETRAR

În lac azvîrl ciocanul ce-a slujit
Clădirii ăstor ziduri blestemate!

(Tell şi Stauffacher intră în scenă.)

STAUFFACHER

De nu m-aş fi născut s-o văd cu ochii!

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil; în limba germană *Zwing* înseamnă cetăţuie, dar cuvîntul vine de la *zwing* — a sili, a constrînge (n.r.).

TELL

Hai mai încolo, nu-i de stat aci.

STAUFFACHER

În Uri sînt, în țara libertății?

MEȘTERUL PIETRAR

Hei, dac-ați mai vedea ce beciuri sînt
Sub turnuri! Cui i-e dat să stea în ele,
N-o să mai vadă soarele vreodată.

STAUFFACHER

O, doamne!

MEȘTERUL PIETRAR

Ce mai turnuri, ce mai stîlpi!
Parcă-s făcuți pentru o veșnicie!

TELL

Ce face-un om, poate desface-un altul!

(Arătînd spre munți,)

Dar casa libertății-i de la domnul!

(Se aud bătăi de tobă: nişte oameni vin, ducînd o pălărie în vîrful unei prăjini; un crainic păşeşte în urma lor; femei şi copii se îmbulzesc în jurul lor.)

ÎNTÎIUL LUCRĂTOR

Ce bate toba? Stați!

MEŞTERUL PIETRAR

Ce carnaval
Mai e şi ăsta? Ce-i cu pălăria?

CRAINICUL

În numele-mpăratului!

ZIDARII

Tăcere!

CRAINICUL

Să ştiţi, voi toţi din Uri: pălăria
O s-o urcăm în vîrful unui stîlp,
Pe locul cel mai ridicat din Altorf.
Şi-aşa vă porunceşte pîrcălabul,
Ca pălăriei voi să-i daţi aceeaşi
Cinstire ca şi lui. Să-ngenuncheaţi
Descoperiţi în faţa-i. În ăst fel
Îşi va cunoaşte regele supuşii.
Cine-o călca porunca va cădea,
Cu-averea lui cu tot, ca şerb la rege.

(Mulţimea izbucneşte în rîs; toba bate din nou şi convoiul trece mai departe.)

ÎNTÎIUL LUCRĂTOR

I-auzi ce născoceşte pîrcălabul!
Cum, să cinstim o pălărie, noi?
Dar cine-a pomenit una ca asta?

MEŞTERUL PIETRAR

Noi, în genunchi în faţa pălăriei?!
Să-şi bată joc de gospodari ca noi?

ÎNTÎIUL LUCRĂTOR

De-ar fi coroană-mpărătească barem,
Da-i pălărie austriacă; am văzut-o
Deasupra tronului, unde se dau feude.

MEȘTERUL PIETRAR

Ia seama! Pălăria-i-o capcană,
Cu ea vrea să ne prindă austriacul!

LUCRĂTORII

Ce om de treabă ar răbda ocara?

MEȘTERUL PIETRAR

Să stăm de vorbă și cu ceilalți! Haideți!

(Ies prin fund.)

TELL

(către Stauffacher)

Acuma știi cum stăm.
Rămîi cu bine.

STAUFFACHER

Da'un'te duci? Mai stai, nu te grăbi!

TELL

M-așteaptă toți ai mei. Rămîi cu bine!

STAUFFACHER

Ce bine mi-i cînd stăm noi doi de vorbă!

TELL

Cu vorba nu-ţi iei piatra de pe suflet.

STAUFFACHER

Dar vorbele ne pot mîna la fapte.

TELL

Să taci, să rabzi. Atît poţi face-acum.

STAUFFACHER

Să rabzi ce nu se poate îndura?

TELL

Stăpînii iuţi cad iute de pe tron.
Cînd se porneşte vîntul din coclauri,
Stingi focul şi corabia o tragi
La adăpost. Iar vijelia trece
Făr-a lăsa vreo pagubă sau urmă.
Deci, fiecare, liniştit, la casa-i.
Cel paşnic e lăsat în pace.

STAUFFACHER

Crezi?

TELL

Ne-ntărîtat nici şarpele nu muşcă.
Vor osteni ei singuri pîn'la urmă,
Cînd vor vedea că nu se mişcă nimeni.

STAUFFACHER

De ne-am uni cu toţi, am face treabă!

TELL

Ba singur mai uşor scapi de înec!

STAUFFACHER

Nu-ţi pasă oare de durerea obştii?

TELL

Un om e sigur numai de el însuşi.

STAUFFACHER

Şi cei mai slabi, uniţi, ajung puternici.

TELL

Cel tare-i şi mai tare cînd e singur.

STAUFFACHER

Nici dacă se răscoală ţara-ntreagă
N-o să se poată bizui pe tine?

TELL

(îi dă mîna)

Cînd cade-un miel în rîpă,
Tell îl scapă,
Şi o să-şi uite fraţii în nevoie?
Dar orice-aţi face, nu-mi mai cereţi sfatul.
Eu nu sînt om să chibzuiesc prea mult;
Dar dacă vreţi pe unul bun la fapte,
Chemaţi-mă, şi-atunci am să răspund.

(Pleacă. Iese unul prin dreapta, celălalt prin stînga. Deodată se iscă o învălmăşeală în jurul schelelor.)

MEŞTERUL PIETRAR

(vine în fugă)

Ce este?

ÎNTÎIUL LUCRĂTOR

(vine în faţă, strigînd)

De pe olane a căzut un meşter!

(Intră Bertha cu suita ei.)

BERTHA

A fost zdrobit? Săriţi şi ajutaţi-i,
Scăpaţi-l de puteţi, vă dau şi aur!

(Aruncă mulţimii giuvaerurile ei.)

MEŞTERUL PIETRAR

Cu aur! Oare totu-i de vînzare?
Cînd i-aţi răpit copilului un tată,
Femeia-aţi văduvit-o de bărbat,
Cînd numa' jale-n lume-aţi semănat,
Să ne-ndulcească aurul? Plecaţi!
Trăiam senini cît nu veniseţi încă;
Voi ne-aţi adus în ţară deznădejdea.

BERTHA

(către vătaf, care se înapoiază)

E viu?

(Vătaful face semn că nu.)

Castel cu blesteme zidit,
Doar blesteme te-or locui de-a pururi!

SCENA 4

Locuinţa lui Walther Fürst.
Walther Fürst şi *Arnold din Melchthal* intră în acelaşi timp, pe uşi deosebite.

MELCHTHAL

Domnule Fürst!

WALTHER FÜRST

Sst! Dacă-i cineva?
Rămîi pe loc. Iscoade-s pretutindeni.

MELCHTHAL

N-ai veşti din Unterwalden? Nici o vorbă
Din partea tatei? Nu mai pot răbda
Să zac aci trîndav, ca-n puşcărie.
Răspunde-mi, ce păcat am făptuit
Ca să m-ascund ca orice ucigaş?
Am dat cu băţul şi i-am rupt un deget
Obraznicului care-a vrut să-mi ia
Chiar de sub nas pe cei mai straşnici boi,
Fiindcă-i poruncise pîrcălabul!

WALTHER FÜRST

Ai fost prea iute. El era trimis
De pîrcălab, deci de dregătorie,
Şi trebuia să-ţi ispăşeşti pedeapsa,
Şi cît era de grea, să nu crîcneşti.

MELCHTHAL

Să fi răbdat eu, ca neruşinatul
Să-mi spună-n faţă: „Vrea ţăranul pîine?
Să tragă singur-singur el la plug".
Şi m-a străpuns un junghi, cînd băietanul
S-a apucat să-mi şi dejuge boii.
Mugeau înăbuşit, parcă simţeau
Năpasta, şi-mpungeau cu coarnele.
Atuncea m-a cuprins de drept mînia
Şi, scos din fire, l-am lovit cu băţul.

WALTHER FÜRST

Chiar noi ne ţinem greu inima-n frîu;
Dar tinereţea, cum s-o domolească?

MELCHTHAL

Îți spun: mi-e milă doar de taică-meu:
Cine să-i poarte grija? Sînt departe.
Iar pîrcălabul îl urăște, căci
Îl știe luptător pentru dreptate.
Și ce-au să-l prigonească pe bătrîn,
Cînd nu-l mai poate nimeni apăra!
Fie ce-o fi, plec înapoi acasă.

WALTER FÜRST

Așteaptă cu răbdare, pînă vin
De peste apă vești din Unterwalden.
Aud bătăi în ușă. Du-te! Poate-i
Un om al pîrcălabului. Și-aici
Te poate prinde Landenberg. Tiranii
De pretutindeni își dau mîna.

MELCHTHAL

Ei
Ne-nvață ce să facem *noi*.

WALTHER FÜRST

Hai du-te,
Și-am să te chem cînd n-o mai fi primejdie.

(Melchthal trece în altă încăpere.)

Nefericitul, nici nu pot să-i spun
Tot ce presimt... Hei, cine-i? Cum e zgomot
La ușă, cum m-aștept la vreo năpastă.
Orice ungher ascunde o iscoadă
Și pînă-n fundul casei se strecoară
Trimișii stăpînirii. În curînd
Ne-or trebui lăcate și zăvoare.

(Deschide ușa și se dă-napoi mirat, văzînd că intră Werner Stauffacher.)

Ce văd? E Werner? Slavă ţie, doamne!
Ce oaspete de seamă! Nici un om
Mai bun nu mi-a călcat vreodată pragul.
Fii dar, binevenit în casa mea!
Ce vînt te-aduce-n Uri? Şi ce cauţi?

STAUFFACHER

(dîndu-i mîna)

Eu caut vremea veche, ţara veche.

WALTHER FÜRST

O porţi cu dumneata. Mi s-a umplut
De bucurie inima, cînd te-am văzut.
Ia loc şi spune-mi cum de ţi-ai lăsat
Pe Gertrud, gospodina cea cuminte,
Odraslă a lui Iberg înţeleptul?
Cei ce călătoresc din ţări germane
Către Italia, prin Meinrads Zell,
Vorbesc de primitoarea voastră casă.
Dar spune-mi, vii din Flüelen de-a dreptul,
Şi alt nimica n-ai văzut pe drum,
Pîn-a nu trece pragul casei mele?

STAUFFACHER

(se aşază)

Ba am văzut clădindu-se la voi
Ceva ce nu m-a bucurat de loc.

WALTHER FÜRST

Ai înţeles atunci dintr-o privire!

STAUFFACHER

Una ca asta n-a mai fost în Uri!
Din veci de veci noi temniţi n-am avut;
Numai mormîntul se-ntărea cu piatră.

WALTHER FÜRST

Mormîntul libertății, bine zis!

STAUFFACHER

Dar frate Walther, nu vreau să-ți ascund
Că nu viu doar să aflu ce e nou.
Ce griji m-apasă! Jale am lăsat
La noi acasă, jale aflu-aici.
Nu, nu e de-ndurat tot ce răbdăm,
Și nu vedem sfîrșitul suferinței.
Din moși strămoși eram cu toții slobozi;
Trăiam cu toată lume-n bună pace.
De cînd cutreieră ciobanii munții,
Ei n-au trecut prin ce ni-i dat să trecem.

WALTHER FÜRST

Ce se petrece azi nici n-are seamăn.
Bătrînul senior de Attinghausen,
Ce-a apucat și vremea veche, spune
Și el că prea ni s-a umplut paharul.

STAUFFACHER

Și-n Walden se petrec cumplite lucruri,
Ce fac să curgă sînge. Wolfenschiessen —
Știi, pîrcălabu-mpărătesc la Rossberg —
A vrut să muște dintr-un fruct oprit,
Mișelul! A-ncercat s-atingă cinstea
Femeii lui Baumgarten din Alzellen.
Și-atunci, bărbatul l-a ucis cu barda.

WALTHER FÜRST

O, judecata domnului e dreaptă!
Baumgarten spui? Un om atît de pașnic!
Dar a scăpat și e la adăpost?

STAUFFACHER

Da, ginerele dumitale, Tell,
Cu luntrea l-a trecut la noi, la Steinen,
Şi-l ţin ascuns la mine. Şi mai groaznic
E ce mi-a povestit c-a fost la Sarnen:
Să ţi se rupă inima, nu alta.

WALTHER FÜRST

(cu mult interes)

Ia spune-mi ce-a fost?

STAUFFACHER

La intrarea-n Kerns
Din Melchthal, stă un om fără prihană.
Îi spune lumea Heinrich de la Halden
Şi vorba lui e ascultată-n obşte.

WALTHER FÜRST

Cine nu-l ştie? Ce i s-a întîmplat?

STAUFFACHER

Pentru-o nimica toată, Landenberg
I-a pedepsit feciorul şi-a trimis
O slugă să-i ia boii de la plug.
Băiatul a lovit-o şi-a fugit.

WALTER FÜRST

(în culmea încordării)

Dar tatăl, spune, s-au atins de el?

STAUFFACHER

Îl cheamă Landenberg şi-i porunceşte:
„Să vii cu fiul tău, de unde-oi şti!"

Şi cînd pe drept bătrînul tată jură
Că n-are ştire unde-o fi fugarul,
Călăii sînt chemaţi şi-l pun la cazne...

WALTHER FÜRST

(sare de pe scaun şi vrea să-l tragă în celălalt colţ al odăii)

Taci!

STAUFFACHER

(din ce în ce mai tare)

„Dacă fiul mi-a scăpat, în schimb
Te am pe tine!“ Îl trîntesc pe jos
Şi îi împlîntă un pumnal în ochi.

WALTHER FÜRST

O doamne, doamne!

MELCHTHAL

(dă buzna din odaia de alături)

Cum pumnalu-n ochi?

STAUFFACHER

(mirat, către Walther Fürst)

Dar cine-i tînărul?

MELCHTHAL

(îl apucă cu violenţă)

În ochi? Răspunde!

WALTHER FÜRST

Sărmanul, e de plîns.

STAUFFACHER

Dar cine e?

(Cînd Walther Fürst îi face un semn.)

Chiar fiul? Doamne sfinte!

MELCHTHAL

Eu să fiu
Departe! Spune: ochii amîndoi?

WALTHER FÜRST

Hai, stăpînește-te și fii bărbat!

MELCHTHAL

Din vina *mea!* Pentru păcatul *meu!*
E orb! Adevărat? E orb? E orb?

STAUFFACHER

Lumina zilei n-are s-o mai vadă,
Căci i-a secat izvorul văzului.

WALTHER FÜRST

Mai cruță-l!

MELCHTHAL

Niciodată, niciodată!

(Își acoperă ochii cu mîinile și tace cîteva clipe. Pe urmă se întoarce cînd către unul, cînd către celălalt, și spune cu o voce scăzută, înăbușită de lacrimi.)

O, e un dar cu-adevărat ceresc
Lumina ochilor. Orice ființă
Trăiește, se adapă din lumină.
Chiar floarea se întoarce după soare.

Și el să stea mereu, mereu în noapte
Și întuneric veșnic; să nu vadă
Pășunea verde, cîmpul smălțuit,
Nici piscurile roșii în amurg.
De mori, ești mort! Dar viu să fii și orb
E-ngrozitor! De ce mă tot priviți
Cu-atîta milă? Am doi ochi și nu pot
Să dau nici unul tatălui meu orb,
Nici o sclipire-a mării de lumină
Ce intră orbitoare-n ochiul meu!

STAUFFACHER

Pot numai să-ți sporesc mai mult durerea,
Nu s-o alin. Sărmanul! Pîrcălabul
I-a scos și ochii, i-a răpit și-averea
Și i-a lăsat doar un toiag, să meargă
Din poartă-n poartă, despuiat și orb.

MELCHTHAL

Doar un toiag lăsat-a unui orb!
Tot i-a luat, chiar și lumina zilei,
Averea celui mai sărac! Nu, nimeni
Să nu-mi mai spună-acum să mă ascund!
Ce laș, ce ticălos am fost! Întîi
La mine m-am gîndit și nu la tine,
La capul tău iubit, ce l-am lăsat
Zălog în mîinile călăului!
În lături, chibzuință lașă,-n lături!
De azi *un* gînd am: să-i plătesc cu sînge!
Vreau să mă-ntorc, să nu m-oprească nimeni!
Și pîrcălabului să-i spun: „Dă-mi ochii,
Dă-mi ochii tatei!" Printre călăreți
Am să-l găsesc. Nu-mi pasă de viață,
De nu-mi pot răcori durerea care
Îmi arde uriașă-n sînge!

(Vrea să plece.)

WALTHER FÜRST

Ce poţi tu-n contra lui? el stă-n cetate
La Sarnen, sus, şi rîde de mînia
Neputincioasă-a noastră.

MELCHTHAL

Ba chiar dacă
Ar sta pe Piscul Spaimei, în palatul
De gheaţă, şi-ncă şi mai sus, pe Jungfrau,
Pe culmea de vecii înnegurată,
Mi-aş face drum; cu douăzeci de tineri,
De-acelaşi gînd pătrunşi, îi sparg cetatea.
Chiar de nu vine nimeni, de vi-i teamă,
Pentru bordeiul, pentru turma voastră,
Şi vreţi să duceţi jugul, o să chem
Din munţi ciobanii toţi să se adune;
Şi sus, sub cerul libertăţii, unde
Voinică-i inima şi gîndul proaspăt,
O să le spui cumplita făr'delege.

STAUFFACHER

(lui Walther Fürst)

Da, s-a umplut paharul. S-aşteptăm
Să se reverse.

MELCHTHAL

S-aşteptăm? Ce alta
Mai vreţi să se întîmple, dacă omul
Nu mai e sigur nici de ochii lui?
Ce s-aşteptăm? Ori nu putem noi singuri
Să ne-apărăm? La ce-am mai învăţat
Să-ntindem arcul, să rotim baltagul?

Orice vietuitoare are-o armă
De apărare, cînd e încolțită.
Și cerbul vlăguit înfruntă haita
Cu coarnele-i, temute de vrăjmași,
Și căprioara trage în genune
Pe vînător. Chiar boul, blînd prieten
Cu omu-n munca lui la plug, chiar boul
Ce-și pleacă răbdător grumazu-n jug,
De-i ațîțat, ia pe dușman în coarne
Și-l zvîrle-n nori.

WALTHER FÜRST

Trei oameni sîntem azi;
Dar dacă trei cantoane ar gîndi ca noi
Am fi și noi de altceva în stare.

STAUFFACHER

Cînd Uri cheamă și-Unterwalden vine,
Nici Schwytz nu-și uită vechiul legămînt.

MELCHTHAL

Eu am prieteni mulți în Unterwalden,
Ce-și pun și viața-n joc, cînd simt
Pe alți tovarăși cot la cot cu ei.
Voi, credincioși părinți ai țării noastre,
Eu sînt doar un copil pe lîngă voi,
Mult încercații! Dacă-n sfatul obștii
Se cade să v-ascult, tăcînd sfios,
Să nu-mi disprețuiți cuvîntul, fiindcă
Sînt tînăr și-ncă n-am trăit prea mult.
Căci nu mă-mpinge sîngele năvalnic,
Ci focul celei mai adînci dureri,
Ce-ar înmuia și stîncile de piatră.
Și voi sînteți părinți, și-aveți copii.
Și vă doriți un fiu plin de virtuți,

Să vă cinstească neaua de pe tîmple,
Și cu credință să vă ocrotească
Lumina ochilor. O, dacă voi
N-ați fost încă voi înșivă loviți
În trup și în avere, dacă ochii
Vi se mai pot roti în jur senini,
Gîndiți-vă la crunta-ne năpastă;
Și-asupra voastră spada stă să cadă;
N-ați vrut să vă-nchinați Austriei;
Nici tatăl meu n-avea vreo altă vină.
Vă paște și pe voi aceeași soartă.

STAUFFACHER
(lui Walther Fürst)

Ia hotărîrea. Eu te voi urma.

WALTHER FÜRST

Stai să vedem ce spun și seniorii
De Silinen, de Attinghausen. Știți,
Sînt nume care-atrag prieteni mulți.

MELCHTHAL

În Waldgebirg ce nume-s mai cinstite
Ca Stauffacher și Fürst? Poporul pune
Pe vrednicele *voastre* nume preț
Și-n toată țara faima lor răsună.
Comoara de virtute, moștenită
De la străbuni, voi ați sporit-o încă.
La ce ne trebuiesc și seniorii?
Chiar dac-am fi în țară numai noi,
Și tot am ști să ne-apărăm și singuri!

STAUFFACHER

Pe seniori nu-i doare ca pe noi:
Șuvoiul spumegînd pe plaiul nostru

Nu s-a umflat destul ca să-i ajungă...
Dar vor veni și ei într-ajutor,
Cînd vor vedea răscoala-n toată țara.

WALTHER FÜRST

De-ar fi un jude, pricina-ntre noi
Și-Austria s-ar hotărî cu legea.
Dar ne-asuprește cel mai mare jude:
Chiar împăratul... Numai cel-de-sus,
Prin brațul nostru, poate să ne-ajute.
În Uri-mi fac prieteni — tu, în Schwytz.
Da-n Unterwalden cine să se ducă?

MELCHTHAL

Merg eu. Și cine-i mai grăbit ca mine?

WALTHER FÜRST

Nu dumneata! Mi-ești oaspe.
Sînt chezaș
Pentru viața dumitale!

MELCHTHAL

Lasă!
Cunosc poteci ascunse printre stînci
Ca nimeni altul; am destui prieteni
Să-mi dea un adăpost și să m-ascundă.

STAUFFACHER

Să meargă. Aibă-l domnu-n paza lui!
Nu-s trădători pe-acolo. Ei urăsc
Atît de strașnic tirania-ncît
Nu s-or găsi unelte printre dînșii.
Și-n Walden, Baumgarten va strînge oameni
Cu care să ridice-ntreg ținutul.

MELCHTHAL

Dar bănuiala pîrcălabilor,
Cum am putea s-o adormim mai sigur?

STAUFFACHER

Să ne-ntîlnim la Brunnen sau la Treib,
Unde-i edecul vaselor de mărfuri.

WALTHER FÜRST

Așa pe față nu putem lucra.
Eu altfel zic: pe malul stîng, spre Brunnen,
Chiar peste drum de Piscul Basmelor,
E în pădure-o tainică poiană,
De unde-au curățat de mult copacii.
În graiul ciobănesc îi zice Rütli[1].
Cantonul meu se-nvecinează-acolo

(către Melchthal)

Cu-al dumitale; iar din Schwytz la Rütli

(către Stauffacher)

Ai cale scurtă, peste lac, cu luntrea.
Acolo, noaptea, pe poteci pustii
Să ne-ndreptăm, și-om ține sfat de taină.
S-aducă fiecare dintre noi
Vreo zece inși, dar oameni de nădejde,
Ca să ne spunem toți, tot ce ne doare,
Și-ndată să luăm o hotărîre.

STAUFFACHER

Așa să fie. Dați-mi mîna dreaptă
S-o strîng, și-așa cum noi aci, *trei* oameni

---

[1] Rütli, în limba germană, de la *ausreuten (ausrotten)*: a extirpa, a stîrpi, a smulge din rădăcini (n. r.).

Curați la cuget, fără gînd ascuns,
Azi ne legăm prin strîngere de mînă,
Așa să fie cele *trei* cantoane
Unite-n veci, pe viață și pe moarte!

(Rămîn cîtăva vreme mînă-n mînă, tăcuți.)

MELCHTHAL

Tată orb,
Tu ziua libertății n-ai s-o *vezi*;
Dar cînd din creastă-n creastă s-or aprinde
Văpăi de foc, vei *auzi* căzînd
Castelele tiranilor, pe rînd.
În casa ta șvițerii or să vie,
Ca să-ți aducă vești de bucurie
Și-n bezna ta lumină iar să fie!

(Stauffacher și Melchthal ies în direcții deosebite.)

ACTUL AL DOILEA

SCENA 1

Curtea senioral㠍 a baronului de Attinghausen. O sală gotică împodobită cu blazoane şi coifuri. *Baronul*, un bătrîn de vreo optzeci şi cinci de ani, înalt de stat şi zvelt, umblă sprijinit într-un baston cu mînerul din corn de căprioară. Poartă un pieptar îmblănit. *Kuoni* şi alţi *şase şerbi* stau roată în jurul lui, ţinînd în mîini greble şi coase. *Ulrich de Rudenz* intră, îmbrăcat în armură de cavaler.

RUDENZ

Aici sînt, unchiule. Care-i porunca?

ATTINGHAUSEN

Îngăduie-mi să beau cu slujitorii
Cupa de dimineaţă, după datini.

(Bea dintr-o cupă care trece apoi pe rînd la fiecare.)

Pe vremuri stam cu ei la cîmp şi-n codru,
Şi cu privirea-i cîrmuiam la muncă,
Iar steagul meu îi conducea la luptă.
Azi pot să fac doar trebi de econom,

Şi de n-ajunge soarele la mine
Eu nu mai pot urca pe munţi, să-l văd.
Şi-astfel, în cercuri tot mai mici, mai strîmte,
Mă-ndrept încet spre cercul cel mai strîmt
Şi cel din urmă-al liniştii depline.
Sînt umbra mea, curînd cel mult un nume!

KUONI

(Îi întinde cupa lui Rudenz.)

Vă rog!

(Şi fiindcă Rudenz ezită s-o ia.)

Tinere domn, e rîndul vostru!
O cupă-avem şi-o inimă cu toţi!

ATTINGHAUSEN

Plecaţi, copii. Duminică pe seară
O să vorbim de treburile obştii.

(Şerbii ies.)

Attinghausen şi Rudenz.

ATTINGHAUSEN

Te văd în zale şi încins cu spada.
Vrei să te duci la Altorf la castel?

RUDENZ

Da, unchiule, şi nu pot zăbovi.

ATTINGHAUSEN

(se aşază)

Aşa grăbit? La vîrsta ta, nepoate,
Atît de măsurată ţi-este vremea?
Cu unchiul tău bătrîn nu stai o clipă?

RUDENZ

De mine văd că nu mai ai nevoie,
Sînt un străin acum în casa ta.

ATTINGHAUSEN

(care l-a măsurat cu ochii tot timpul)

Așa e, din păcate! Uli, Uli,
Tu ai ajuns să fii străin de țară.
Eu nu te mai cunosc. Umbli-n mătăsuri
Mi te gătești cu pene de păun,
Cu mantie de purpură pe umeri.
Te uiți de sus la vrednicii săteni,
Te rușinezi de-ți spun un „bună ziua!"

RUDENZ

Le dau cu drag cinstirea cuvenită,
Dar nu și-un drept ce singuri ei și-l iau.

ATTINGHAUSEN

Ne geme țara sub călcîi regesc
Și geme orice inimă cinstită
Sub jugul tiraniei ce ne-apasă.
Străin ești numai tu de jalea noastră,
Și numai tu îi părăsești pe-ai tăi,
Pentru dușmanii țării, și-ți bați joc
De ce ne doare... Tu vînezi plăceri
Ușoare și favoruri princiare,
În timp ce țara sîngeră sub bici.

RUDENZ

Da, suferă... Dar unchiule, de ce?
Și cine-aduse peste ea năpasta?
Doar un cuvînt: atîta ni se cere,
Și am scăpa de orice silnicie,

Şi-am cîştiga şi-un domn ocrotitor.
Vai celor care ţin poporu-n beznă
Şi îl abat din calea mîntuirii.
Ei trag foloase, şi de asta vor
Să nu ne închinăm Austriei,
Ca toate ţările de primprejur.
Ei vor să stea pe banca nobililor.
De ce îl vor stăpîn pe împărat?
Ca să n-avem *nici un* stăpîn, ştii bine.

ATTINGHAUSEN

Din gura ta s-aud cuvîntul *ăsta*?

RUDENZ

Da, m-ai stîrnit. Ascultă pîn' la capăt.
Zi, unchiule, chiar dumneata, ce eşti
Aici la noi? N-ai vrea să fii mai mult
Decît un jude, căpitan de ceată,
Dregătorind în munţi peste ciobani?
Cum? N-ai face-o alegere mai bună,
Dac-ai jura credinţă regelui
Şi-ai trece-n tabăra cea strălucită,
Decît să fii cu şerbii deopotrivă
Şi cu ţăranii-n rînd să-mparţi dreptatea?

ATTINGHAUSEN

Ah, Uli, Uli, nu te recunosc!
Ale ispitei glasuri ţi-au umplut
Urechea de venin, şi inima!

RUDENZ

Da, nu ţi-ascund de fel, mă doare-n suflet
Porecla ce ne-au dat-o, cu dispreţ:
„Boieri de ţară". Nu, nu pot să rabd
Cînd văd în jur atîţia tineri nobili,

Ce-ajung la loc de cinste sub Habsburgi
Și eu să zac aicea la moșie,
Cu munci de rînd să-mi cheltui tinerețea?
Cînd se petrec atîtea fapte mari
În alte părți, cînd dincolo de munți
E-a gloriei strălucitoare lume,
Să-mi ruginească mie scutul, coiful?
Nici trîmbițe războinice, nici crainici
Ce cheamă la întreceri cavalerii,
Nu pot străbate pîn' la noi în vale;
Se-aude numai cornul ciobănesc
Ori dangăt de tălăngi, și alt nimica.

ATTINGHAUSEN

Da, te-a orbit deșarta strălucire!
Disprețuiește-ți țara! Și roșește
De datina cea dreaptă, strămoșească!
Odată ai să plîngi cu lacrimi grele,
Că-ți va fi dor de munții părintești,
Și dor de cornul ciobănesc pe care
În îngîmfarea ta-l disprețuiești.
Ce dor și ce durere-au să te ardă
Cînd ți-l vei aminti printre străini!
Tu nu știi ce înseamnă dor de țară!
Nu, nu-i de tine-o lume prefăcută,
Străină. Tu, cu sufletul tău drept,
La curte-o să te simți înstrăinat.
În lume alte însușiri se cer,
Ce tu nu le-ai deprins aici la țară.
Hai, du-te, vinde-ți sufletul tău liber,
Ia-ți un feud și fă-te serv la prinți,
De nu poți fi stăpînul tău tu însuți,
Și liber prinț în țarina străbună.
Ah, Uli, Uli, nu pleca la Altorf!
Rămîi cu toți ai tăi! Nu părăsi
A țării tale sfîntă cauză, Uli!
Sînt ultimul din neamul meu. Cu mine

Şi numele îmi piere. Coif şi scut,
Cu mine în mormînt au să le-ngroape.
Să mă gîndesc pe patul meu de moarte
Că tu abia aştepţi să-nchid eu ochii,
Ca să te duci la noul suzeran,
Şi el să-ţi dea feud moşia mîndră
Ce liberă mi-a dăruit-o cerul?

RUDENZ

Ne-mpotrivim zadarnic regelui.
A sa e lumea... Vrei ca numai noi
Să-l înfruntăm cu îndărătnicie,
Şi numai noi să-i întrerupem lanţul
De ţări ce l-a încins în jurul nostru?
Ai lui sînt juzii; ale lui sînt tîrguri
Şi drumuri; orice caravană,
Trecînd prin Gotthard, îi plăteşte vamă.
Stăm prinşi în plasa ţărilor vasale
Austriei ce creşte — iar chezarul
Ce nu se poate apăra pe sine,
Cum să ne apere pe noi de ea?
De nu ajută cerul, împăratul
Nu poate ajuta. Ce preţ să punem
Pe vorba împăraţilor, cînd la nevoie
De bani, ori în război, nu stau la gînduri
Şi vînd ori zălogesc oraşe care
S-au pus sub scutul lor imperial?
Nu, unchiule, e bine, e cuminte,
În grele vremi de vrajbă, ca acestea,
Să fii alături de un prinţ puternic.
Nu vezi? Coroana-mpărătească trece
Din neam în neam, uitînd cine-a slujit-o...
Dar de cîştigi favoarea celui tare,
Ce semeni azi, mîine culegi...

ATTINGHAUSEN

Aşa zici?
Te crezi mai înţelept decît strămoşii

Cari pentru piatra scumpă-a libertății
Și-au dat averea și și-au dat viața?
Mergi la *Lucerna* și întreabă-*acolo*
Ce greu apasă jugul austriac!
Or să ne numere și oi și vite,
Și Alpii noștri or să ni-i măsoare;
Opri-vor vînătoarea-n munți și-n codri.
La porțile cetății și la poduri
Vor pune vămi și vămi. Și vor plăti
Cu sărăcia noastră noi pămînturi,
Războiul lor cu propriul nostru sînge.
Și dacă trebuie să ni-l vărsăm,
Măcar să ni-l vărsăm tot pentru noi;
Mai ieftin cumpăra-vom libertatea
Decît robia.

RUDENZ

Neamul de ciobani
Să-nfrunte poate oștile lui Albrecht?

ATTIGHAUSEN

Cunoaște-ți neamul de ciobani, băiete!
Eu mi-l cunosc, l-am dus în bătălii,
Și i-am văzut curajul la Favenza!
Să-ncerce numai să ne pună jugul
Pe care nimeni dintre noi nu-l rabdă.
E timp să-nveți din ce popor te tragi!
Să nu schimbi pentru-un luciu mincinos
Mărgăritarul tău adevărat!
Să fii în fruntea neamului tău *liber*,
Ce numai din iubire ți se-nchină
Și din credință-și dă chiar și viața —
Aceasta-ți fie fala ta și rangul.
Și strînge legătura înnăscută
Cu țara ta, și inima-ți întreagă
Tu dăruiește-i-o, căci în pămîntu-i
Sînt rădăcinile puterii tale;

Printre străini vei fi un singuratic,
O trestie ce-o-ndoaie orice vînt.
Nu ne-am văzut de mult — rămîi cu noi
O zi, numai o zi — și nu te duce
La Altorf, nu te duce! Te conjur
Această zi s-o dărui alor tăi!

(Îi ia mîna într-a sa.)

RUDENZ

Mi-am dat cuvîntul. M-am legat să merg.

ATTINGHAUSEN

(cu gravitate, lăsînd să cadă mîna lui Rudenz)

Nefericitule, da, te-ai legat
Nu prin cuvînt, și nici prin jurămînt,
Ci prins ești în cătușele iubirii!

(Rudenz își întoarce privirile.)

Ascunde-te cum vrei! Bertha de Bruneck,
Domnița, te atrage la castel.
Ea-i lanțul ce te leagă de-mpărat.
Vrei s-o cîștigi, și prețul e trădarea
De țară. Uli, Uli, te momesc
Șireții c-o mireasă; dar ea nu ți-e
Sortită ție, biet neștiutor!

RUDENZ

Te-am ascultat destul. Rămîi cu bine.

(Iese.)

ATTINGHAUSEN

Tînăr nebun! Rămîi!... A și plecat.
Nu-l pot opri și nici nu-l pot scăpa.
La fel s-a lepădat și Wolfenschiessen
De țara lui, și vor mai fi și alții.

Străinătatea-i vrajă pentru tineri,
Ni-i smulge și ni-i duce peste munți.
O, ceas nefericit, cînd au pătruns
În tihna văii noastre austriacii,
Ca să ne strice datina curată!
Ce-i nou pătrunde cu de-a sila; moare
Trecutul demn și alte vremuri vin.
Cresc oameni noi ce cugetă într-altfel!
Ce rost mai am pe lume? S-au dus toți,
E moartă vremea *mea*. Ce bine e
De cei ce n-au a duce *noua* viață!

(Iese.)

SCENA 2

O poiană înconjurată de stînci înalte și de păduri. Pe stînci sînt poteci cu parmaclîcuri și trepte pe care vor coborî țăranii. În fund se zărește lacul, deasupra căruia se vede la început un curcubeu lunar. Perspectiva e închisă de munți înalți, îndărătul cărora se ridică și mai înaltele culmi cu ghețari. Scena e cu totul scufundată în noapte și numai lacul și albul ghețarilor strălucesc în bătaia lunii.
Melchthal, Baumgarten, Winkelried, Meier din Sarnen, Burkhardt din Bühel, Arnold din Sewa, Klaus de la Flüe și încă *patru țărani*, toți înarmați.

MELCHTHAL

(încă în culise)

Da, văd poteca-n față. După mine!
Și iată stînca. Sus pe ea e crucea.
Aici e Rütli. Am ajuns.

(Intră în scenă cu felinare în mînă.)

WINKELRIED

Ascultă!

SEWA

Pustiu.

MEIER

Nu-i nimeni. Noi din Walden
Sîntem la adunare cei dintîi.

MELCHTHAL

Cît o fi ceasul?

BAUMGARTEN

Adineauri straja
Din Selisberg vestit-a ora două.

(Se-aude sunînd în depărtare.)

MEIER

Stai. Ce s-aude?

BURKHARDT DIN BÜHEL

Un clopot sună-n Schwytz
Utrenia, la schitul din pădure.

KLAUS DE LA FLÜE

Pe timp senin s-aude de departe.

MELCHTHAL

Aprindeți careva un braț de vreascuri,
Să ardă bine-atunci cînd vin și ceilalți.

(Doi țărani se duc după lemne.)

SEWA

E lună; ce frumoasă noapte! Lacul
E liniștit, cu apa ca oglinda.

BURKHARDT DIN BÜHEL

Au de făcut un drum ușor.

WINKELRIED

(arată spre lac)

Privește!

Nu vezi nimic pe-acolo?

MEIER

A, ba da!

O, doamne — un curcubeu în miez de noapte!

MELCHTHAL

Din razele de lună izvorăște.

KLAUS DE LA FLÜE

Ce rar e semnul ăsta, ce minune,
Și mulți nu l-au văzut măcar!

SEWA

Ia uite,
Deasupra e un altul, dar mai șters.

BAUMGARTEN

Și trece-o luntre tocmai pe sub el.

MELCHTHAL

În luntre-i Stauffacher. Om de nădejde,
El nu se lasă așteptat prea mult.

(Pornește cu Baumgarten înspre țărmul lacului.)

MEIER

Cel mai tîrziu vin oamenii din Uri.

BURKHARDT DIN BÜHEL

Ei au de ocolit mai mult prin munți,
Să nu prindă de veste pîrcălabul.

(În acest timp cei doi țărani au aprins un foc în mijlocul poienii.)

MELCHTHAL

(de pe țărm)

Parola dați!

STAUFFACHER

(de jos)

Apărătorii țării!

(Toți se îndreaptă spre fund, în întîmpinarea noilor veniți. Din luntre coboară Stauffacher, Itel Reding, Hans de la Mauer, Jörg de la Fermă, Konrad Hunn. Ulrich Fierarul, Jost din Weiler și alți trei țărani, și ei înarmați.)

TOȚI

Bine-ați venit!

(În timp ce ceilalți mai rămîn jos, salutîndu-se între ei, Melchtal și cu Stauffacher vin în față.)

MELCHTHAL

O, știi că l-am văzut
Pe-acel ce nu mai poate să mă vadă.
Am pipăit cu mîna ochii tatei,
Și-am supt un dor aprins de răzbunare
Din stinsul soare al privirii lui.

STAUFFACHER

Nu-i timp acum să răzbunăm trecutul,
Ci răul viitor să-l prevenim.
Mai bine spune: Ce-ai făcut în Walden?
Şi oamenii ce spun? Şi dumneata
Cum ai scăpat de lanţuri trădătoare?

MELCHTHAL

Am străbătut Surenii cei cumpliţi,
Pustiile întinderi de gheţari,
Unde auzi doar croncănit de vulturi,
Şi-am dat de locul unde, chiuind,
Din Engelberg şi Uri vin păstorii,
Să-şi pască turmele cu toţi de-a valma.
Şi mi-am stins setea-n spumă de şuvoaie
Ce din gheţari se prăvălesc în rîpi,
Şi singur mi-am fost oaspete şi gazdă-n
Pustiile bordeie ciobăneşti,
Pînă s-ajung din nou în vreun cătun.
Unde băteam la poartă, bucuros
Şi plini de milă-mi deschideau sătenii,
Căci toţi ştiau de-acum de cea mai nouă
Nelegiuire-a pîrcălabului.
Fierbea mînia-ntr-înşii de atîta
Sălbăticie-a noii cîrmuiri.
Aşa cum cresc pe Alpi din veac în veac
Aceleaşi ierburi, şi cum curg aceleaşi
Izvoare, şi cum vîntul, ploaia, norii
Urmează-aceeaşi neschimbată cale,
Tot astfel s-a păstrat din tată-n fiu,
De-atîtea veacuri, datina străveche.
Ei nu vor înnoiri nesăbuite
În viaţa lor deprinsă din strămoşi.
Şi mi-au întins mîini mari, bătătorite,
Şi săbii ruginite-au scos din cui.
Din ochi le scăpăra-ndrăzneala caldă,

Cînd pomenii de voi, căci numele
Lui Stauffacher și al lui Walther Fürst
Sînt sfinte pentru orișice muntean.
Ei au jurat să facă tot ce spuneți,
Supuși să vă urmeze pîn'la moarte.
Am mas așa, mereu în altă casă,
Primit ca oaspe și-ocrotit ca oaspe,
Pîn-am ajuns în valea mea natală,
Unde am multe neamuri, pînă cînd
Am dat de tata, orb și jefuit,
Zăcînd pe-un braț de paie și trăind
Din mila altora.

STAUFFACHER

O, doamne! doamne!

MELCHTHAL

N-am plîns; nu-n lacrimi de nevolnic
Mi-am revărsat durerea mea fierbinte,
Ci-n fundul inimii, ca pe-o comoară,
Am zăvorît-o, cugetînd la *fapte*.
Și m-am tîrît pe drumuri șerpuite,
Trecînd prin cele mai ferite văi,
Și-oriunde mă ducea piciorul, pînă
La poalele ghețarilor ca sticla,
Orice bordei fierbea de-aceeași ură
Ca și a mea, în contra tiraniei,
Căci hrăpărețul pîrcălab ajunge
Chiar pînă la acest hotar al vieții,
De unde-ncepe țara pietrei sterpe.
Și inimile-acestui brav norod
Le-am răscolit cu-al vorbei mele ghimpe:
Cu noi sînt toți țăranii, trup și suflet...

STAUFFACHER

Mult ai făcut în scurtă vreme, frate.

MELCHTHAL

Ba chiar mai mult. Ai noștri toți se tem
De două cetățui: Rossberg și Sarnen.
Căci după zidurile lor de piatră
Se-ascund ușor dușmanii. Ascultați:
Am fost la Sarnen și-am văzut cetatea.

STAUFFACHER

Cum ai ajuns în vizuina fiarei?

MELCHTHAL

M-am dus acolo-n strai de pelerin,
Și l-am văzut pe pîrcălab la praznic,
Înfulecînd. De-ai ști ce greu mi-a fost
Să-l văd cu ochii și să nu-l ucid!

STAUFFACHER

Și îndrăzneț, și norocos ai fost!
(Între timp și ceilalți țărani au ajuns în față și se apropie de cei doi.)
Da'spune, cine sînt acești prieteni
Și oameni vrednici, care te-nsoțesc?
Să ne cunoaștem între noi cu toți,
Să ne deschidem inima ca frații.

MEIER

Pe dumneata te știe-o țară-ntreagă.
Iar eu sînt Meier, și-s din Sarnen; el —
E Struth din Winkelried, nepot de soră.

STAUFFACHER

Nu-mi spui un nume nou. Un Winkelried
A doborît balaurul din Weiler
Și-n mlaștini și-a pierdut în luptă viața.

WINKELRIED

Da, da, era un străbunic al meu.

MELCHTHAL

(arătînd spre alți doi țărani)

Și ăștia sînt din Walden. Sînt iobagi
Ai mănăstirii de pe Engelberg.
Nu-s liberi, nici stăpîni pe vreun pămînt
De moștenire din părinți; dar toți
Au nume bun și dragoste de țară.

STAUFFACHER

(către cei doi)

Ci dați-mi mîna. Fericit acela
Ce nu-i iobag, dar cinste poți găsi
La oameni, orișicare le-ar fi treapta.

KONRAD HUNN

(făcînd prezentările)

Acesta-i Reding, vechiul nostru jude.

MEIER

Îl știu. Ne judecăm pentru-o bucată
De moștenire-n fața judecății.
Sîntem potrivnici, dar aici, uniți.
Așa e, frate Reding?

(Îi strînge călduros mîna.)

STAUFFACHER

Bine-ai zis.

WINKELRIED

Stai. Auzi cornul? Vin și cei din Uri.

(Din dreapta și stînga se văd coborînd de pe stînci oameni înarmați, purtînd în mîini apărători de vînt.)

HANS DE LA MAUER

Ia spuneți, oare nu-i sfinția sa
Părintele, cu cei ce vin încoace?
Ca bun păstor, el poartă grijă turmei
Și nu-i pasă de trudă, de-ntuneric.

BAUMGARTEN

După paracliser, e Walter Fürst.
Dar printre ei, nu-l văd pe Wilhelm Tell.

(Walther Fürst, preotul Rösselmann, Petermann paracliserul, ciobanul Kuoni, vînătorul Werni, pescarul Ruodi și alți cinci țărani. Laolaltă, treizeci și trei de inși vin în fața scenei, așezîndu-se în jurul focului.)

WALTHER FÜRST

Așa ni-e dat să ne-adunăm acuma
În țara noastră, pe pămînt străbun,
Să ne-ntîlnim ca ucigașii,-n taină
Și-n noaptea ce-mprumută neagra-i haină
Nelegiuirii, ca și uneltirii
De soare temătoare — cînd avem
Un drept atît de limpede și sfînt
Ca sînul dezvelit al zilei însăși!

MELCHTHAL

Fii fără grijă. Tot ce țese noaptea
Ca mîine iese liber la lumină.

RÖSSELMANN

Dragi frați, un gînd de sus mă luminează:
Ne-am adunat aici ca sfat al țării,
Și-astfel înfățișăm poporu-ntreg.
Să ținem deci și sfatul după datini,
Așa cum se făcea în timp de pace.
Și dacă n-o fi totul după lege,
Ni s-o ierta, căci vremurile-s grele.
Doar cel-de-sus e oriunde domnește
Dreptatea, și sub ceru-i stăm și noi.

STAUFFACHER

Să-ncepem sfatul după rînduială.
De-i noapte, luminează dreptul nostru.

MELCHTHAL

De nu-s chiar toți aici, sînt cei mai buni,
E inima întregului popor.

KONRAD HUNN

Și dacă n-avem pravila în mînă,
Săpată e în inimile noastre.

RÖSSELMANN

Atunci să ne-așezăm degrabă-n cerc
Și să-mplîntăm ale puterii spade.

HANS DE LA MAUER

Să vie judele și să-și ia locul
Și-n jurul lui să steie toți aprozii.

PARACLISERUL

Din trei ținuturi sîntem; dar din care
Se cade să ne-alegem capul obștii?

MEIER

Puteți alege între Schwytz și Uri;
Noi, cei din Unterwald, ne dăm deoparte.

MELCHTHAL

Iar noi, din Walden, cerem ajutor,
Şi ne-nchinăm acelor mai puternici.

STAUFFACHER

Deci Uri poarte spada, căci sub steagu-i
Am mers noi în războaie pîn' la Roma.[1]

WALTER FÜRST

Ba cinstea se cuvine, cred, lui Schwytz.
Şvițeri ne spunem toți.

RÖSSELMANN

Înălțătoare
Întrecerea! Dar fie pace: fruntea
La sfat să fie Schwytz, și-n luptă Uri.

WALTER FÜRST

(înminează spadele lui Stauffacher.)

Ia-le!

STAUFFACHER

Cinstirea-i pentru cel mai vîrstnic.

JÖRG DE LA FERMĂ

Cel mai bătrîn e Ulrich Făurarul.

---

[1] *Römerzüge:* războaiele purtate de împărații germani și vasalii lor pentru coroana Romei (n. r.).

HANS DE LA MAUER

E vrednic omul, dar iobag; în Schwytz
Judecători pot fi doar oameni liberi.

STAUFFACHER

L-avem pe Reding, primul nostru jude;
Ce căutăm un altul și mai vrednic?

WALTHER FÜRST

Atunci ne fie Reding jude-n obște.
Cine e pentru, să ridice mîna!

(Toți ridică mîna dreaptă.)

REDING

(vine în mijlocul lor)

N-am pravila aci, să jur pe ea,
De-aceea jur pe veșnicele stele
Că n-am să mă abat de la dreptate.

(În fața lui Reding se înfig în pămînt două săbii: oamenii fac cerc în jurul lui. Cei din Schwytz stau în mijloc, cei din Uri în dreapta, cei din Unterwalden în stînga. Reding se sprijină în spada sa de luptă.)

Ce-a adunat noroadele din munți,
Pe țărmul neprietenos al apei,
La ceasu-n care umblă doar strigoii?
Ce este federația cea nouă
Ce-o-ntemeiem sub cerul înstelat?

STAUFFACHER

(intră în cerc)

Nu-ntemeiem o federație,
Ci re'nnoim un legămînt străbun!

Tovarăşi federaţi, să ţineţi minte:
Deşi un lac şi munţi ne despărţesc,
Şi cîrmuiri avem deosebite,
Noi *un* popor sîntem, *un* singur sînge,
Şi patria ce ne-a crescut e *una*.

WINKELRIED

Aşa e deci cum zice cîntecul,
Că am venit cu toţii de departe?
Spuneţi-ne ce ştiţi despre trecut.
Ca să-ntărim cu el frăţia nouă.

STAUFFACHER

Aşa grăiesc ciobanii cei bătrîni:
C-a fost odată sus, spre miazănoapte,
Un neam care ducea o viaţă grea.
Şi ca să facă faţă la nevoi,
Obştescul sfat a hotărît să plece,
Din zece oameni, unul, tras la sorţi.
Cu bocete porniră-atunci convoaie:
Bărbaţi, femei, la drum, spre miazăzi.
Cu paloşul ei îşi croiră drumul
Prin ţări germane, pîn-aici în munţi.
Şi merse-aşa convoiul, fără preget,
Şi se opri doar cînd ajunse-n valea
Sălbatică-a Muottei, dintre lunci,
În care parcă nu călcase omul.
O singură colibă jos pe ţărm,
Şi-n ea un om ce aştepta o luntre.
Degeaba, căci în lac fierbeau vîltori
De netrecut. Ei începură-atunci
Să cerceteze ţara mai de-aproape,
Belşugul ei de codri, de izvoare,
Asemenea cu ţara părăsită.
Acolo hotărîră să s-aşeze,
Şi-ntemeiară astfel vechiul Schwytz.

Cît s-au trudit ca să desțelenească
În codrul des poiana asta largă!
Apoi, cînd locul nu le mai ajunse,
Trecură lacul, mulți, spre Munții Negri,
Ba chiar pînă la plaiurile albe,
Cu ziduri de ghețari, în dosul căror
Trăia un alt popor, de altă limbă.
Ei ridicară satul *Stanz*, la Kernwald,
Și tîrgul *Altorf*, colo-n valea Reuss.
Dar obîrșia lor ei n-au uitat-o
Și dintre-atîtea neamuri felurite
Ce de atunci s-au așezat în țară,
Șvițerii, după inimă și sînge,
Se recunosc, oriunde s-ar afla.

HANS DE LA MAUER

(strînge mîna celor din dreapta și stînga)

O inimă avem și-*un* singur sînge!

TOȚI

(întinzîndu-și unul altuia mîna)

Da. *Un* popor! Deci să lucrăm uniți!

STAUFFACHER

Sînt alte neamuri care s-au supus
Învingătorilor și rabdă jugul.
Ba chiar la noi în țară, înspre graniți,
Se-ntîmplă să se plece unii oameni
Și-și trec atunci din tată-n fiu șerbia.
Dar *noi*, poporul vechilor șvițeri,
N-am închinat străbuna libertate
Nici prinților, și singuri ne-am ales,
Tot liberi, ocrotirea-mpărătească.

RÖSSELMANN

Da, slobozi noi ne-am pus sub scutul ei
Și Friedrich ne-a și scris-o în hrisov.

STAUFFACHER

Și cei mai slobozi oameni au pe-un altul
Mai mare peste ei, un jude care
Să curme pricini, împărțind dreptatea;
De-aceea-au închinat străbunii noștri
Pămîntul ce l-au smuls pustietății,
Puternicului împărat, stăpîn
Peste ținut germanic și latin.
Și ca și ceilalți slobozi fii ai săi,
Ei s-au legat să lupte în război.
Atît sîntem datori ca oameni liberi:
Să apărăm pe-apărătorul nostru.

MECHTHAL

Ce trece peste-aceasta, e șerbie.

STAUFFACHER

Strămoșii în războaie au luptat
Sub steagul împăratului; s-au dus
Și în Italia și ei au pus
Pe fruntea lui coroana cea romană.
Dar ei se cîrmuiau în țară singuri,
Dup-obicei și după legea lor.
Osînda morții o rostea-mpăratul,
Ce-i drept, însă prin gura unui conte
Ce nu ședea nici el în munții noștri.
Omor de se-ntîmpla, noi îl chemam
Să judece sub cetină ca-n vremuri,
Să spună drept și fără frică legea.
Înseamnă oare asta c-am fost șerbi?
De crede altfel careva, s-o spună.

JÖRG DE LA FERMĂ

Nu, toate sînt așa precum ai spus:
Nicicînd noi împilarea n-am răbdat-o.

STAUFFACHER

Nici împăratului nu ne-am supus
Cînd și-a-nclinat balanța înspre popi.
Și-atunci cînd mănăstirea Einsiedel
A vrut să pună mîna pe-un imaș,
Pe care din strămoși umblam cu turma,
Și starețul și-a scos chiar un hrisov
De danie, ca pentr-un loc pustiu
— Căci despre noi o vorbă nu spunea —
Am spus: „Hrisovu-i smuls cu viclenie,
Nu poate dărui ce este-al nostru!
Dacă-mpăratul nu face dreptate,
În munți trăim și fără de-mpărați".
Părinții-*așa* grăiau. Noi să-ndurăm
Rușinea jugului cel nou, răbdînd
Ca un vasal străin să poruncească
Ce nici un împărat n-a îndrăznit?
Noi înșine ne-am făurit pămîntul
Cu truda mîinilor, și-am prefăcut
Bîrlogul urșilor, străvechiul codru,
În loc de așezare omenească
Și-am nimicit sămînța de balaur
Ce otrăvită se-nălța din mlaștini.
Am rupt perdeaua cenușie-a ceții
Ce-acoperea din veac pustietatea
Și stîncile le-am spart; peste prăpăstii
Noi am întins drumeților punți bune;
Pămîntu-l stăpînim de mii de ani —
Și tocmai astăzi un vasal străin
Să vie-aci, ca să ne puie-n lanțuri
Și să ne umilească-n țara noastră?
Nu-i mijloc să scăpăm de asuprire?

(Vie agitație printre oameni.)

Nu, orice tiranie are margini.
Cînd nu-şi mai află nicăieri dreptatea,
Şi cînd povara n-o mai poate duce,
Cel asuprit își ia atunci din ceruri,
Cu îndrăzneală și-mpăcat la cuget,
Ne'nstrăinate, veşnicele-i drepturi,
Ce nu se sting, cum nu se sting nici aștrii.
Şi cînd se-ntoarce iar sălbăticia
Şi om cu om se-nfruntă faţă-n faţă,
Şi nu mai este nici un alt mijloc,
Ia sabia... Și iată-așa putem
Să ne-apărăm cel mai de seamă bun
De silnicia lor. În fața țării,
Femeilor, copiilor, stăm zid!

TOŢI

(lovindu-şi săbiile)

Ne apărăm femeile, copiii!

RÖSSELMANN

(vine în mijloc)

Mai chibzuiți, cît n-ați tras încă spada!
Cu împăratul v-aţi putea-mpăca.
O vorbă doar, și despoţii de astăzi
V-or linguși chiar mîine. Deci luați
Ce vi se dă. Lăsați împărăţia
Şi închinaţi-vă Austriei.

JÖRG DE LA FERMĂ

Austriei? Ce spune popa? Cum?

BURKHARDT DIN BÜHEL

Nu-l ascultați!

WINKELRIED

E-un sfat de trădător.
E un dușman!

REDING

Tăcere, fraților!

SEWA

Austriei, ce ne-a batjocorit?

KLAUS DE LA FLÜE

Să-ngăduim ca să ne ia cu sila
Ce nu am vrut să-i dăm de bună voie?

MEIER

Am fi și-am merita să fim doar robi.

HANS DE LA MAUER

Acela care-ar vrea să ne supunem
Să-și piardă drepturile de șvițer!
Judecătorule, aceasta vreau
Să fie-ntîia lege dată-aici.

MELCHTHAL

Da. Cel care ar vrea să ne supunem
Austriei, să piardă cinste, drepturi,
Să nu-l primească nimenea în casă.

TOȚI

(ridică mîna dreaptă)

Să fie lege!

REDING

(după o pauză)

Fie!

RÖSSELMANN

Dacă sînteți
Azi liberi, sînteți prin această lege;
Austria să nu ne poată smulge
Ce nu i-am dat nicicînd de bună voie.

JOST DIN WEILER

Ajunge, mai departe!

REDING

Fraților,
Nu mai e nici un mijloc pașnic? Poate
Că regele nu știe. Și se poate
Că nu din voia *lui* se-ntîmplă toate.
Să facem cea din urmă încercare,
Cît n-am scos încă sabia; sălbatic
E și războiul drept, iar dumnezeu
Ajută doar cînd nu mai poate omul!

STAUFFACHER

(lui Konrad Hunn)

E rîndul dumitale. Ce-ai făcut?

KONRAD HUNN

Eu fost-am la castelu-mpărătesc
Din Rheinfeld,[1] să le cer să ne-ntărească

---

[1] La Rheinfeld era un castel al regelui Austriei, Friedrich cel Frumos, care, în timpul cînd se petrece acțiunea piesei (1314—1315), fusese și el ales împărat al Germaniei, în timp ce alți prinți electori aleseseră ca împărat pe Ludwig de Bavaria. Erau deci doi împărați în același timp (n.r.).

Hrisovul vechii noastre libertăți,
Așa cum face orișice stăpîn.
Am dat de soli veniți din multe locuri,
De la suabi, din valea Rinului,
Toți își primeau hrisoavele în mînă.
Toți se-ntorceau cu bucurie-acasă.
Doar solul vostru, eu, am fost trimis
La sfetnici, să mă mîngîie cu vorbe:
„Azi n-are împăratul timp. Dar lasă,
Că s-o gîndi alt'dată și la voi".
Și cum mergeam mîhnit, prin sălile
Palatului regal, deodată-l văd
Pe Johann, ducele cel tînăr[1], ce stătea
Plîngînd într-un ungher; și lîngă el,
Nobilii domni de Wart și Tegerfeld.
Cei doi mă văd și-mi spun: „Să v-ajutați
Voi înșivă, să n-așteptați
Dreptate de la rege[2]. Nu vedeți
Că-i fură și nepotului de frate
O moștenire dreaptă? Ducele
Se roagă să-i dea partea despre mamă,
Că vîrsta legitimă îi dă dreptul
Să cîrmuiască țara și supușii.
Și ce-i dădu-mpăratul? O cunună:
„Aceasta e podoaba tinereții!"

HANS DE LA MAUER

Ați auzit, să n-așteptați dreptate
De la-mpărat. Să v-ajutați voi singuri.

REDING

Da. Asta ne rămîne. Cum putem
Să izbîndim în cele ce voim?

---

1) Probabil aluzie la Johannes, duce de Suabia (Paricidul) (n.r.).
2) Regele Austriei. Pare a fi o confuzie între Friedrich cel Frumos și Albrecht, unchiul lui Johannes Paricidul (n.r.).

WALTHER FÜRST
(vine în mijloc)

Să sfărîmăm un jug urît de toţi
Şi să păstrăm a noastre drepturi vechi,
Aşa cum le-am primit de la părinţi.
Noi nu vrem înnoiri nesăbuite.
Ce-i a-mpăratului al lui rămînă.
Şi cine are-un domn, *lui* să-i slujească.

MEIER

Am ca feud pămînt austriac.

WALTHER FÜRST

Austriei vei fi vasal şi-acum.

JOST DIN WELLER

Dau dări seniorilor din Rapersweil.

WALTER FÜRST

Tot lor să le plăteşti şi mai departe.

RÖSSELMANN

Eu sînt vasalul stareţei din Zürich!

WALTHER FÜRST

Dai mănăstirii ce i se cuvine.

STAUFFACHER

Eu nu-s legat decît de-mpărăţie.

WALTHER FÜRST

Dăm ce se cade, dar nimic mai mult.
Gonim pe pîrcălabi, cu slugi cu tot,
Şi dărîmăm cetăţile-ntărite!
Dacă se poate, fără sînge. Vrem
Să vadă împăratul că *nevoia*
Ne-a-mpins să trecem peste legăminte.
De-om şti păstra măsura, poate că
Şi-o domoli mînia-nţelepţeşte!
Că tuturor li-e teamă de-un popor
Ce şi-narmat îşi stăpîneşte firea.

REDING

Dar cum s-o ducem noi la bun sfîrşit?
Căci nu uitaţi: duşmanul are arme.
Din ţară n-o să plece fără luptă.

STAUFFACHER

Ba da, dacă ne vede înarmaţi.
Să-l atacăm, cît timp nu-i pregătit.

MEIER

Uşor de zis, greu de făcut. Duşmanul
Se-adăposteşte-n două cetăţui.
Şi dacă vine regele în ţară,
Cumplite-s amîndouă. Deci, *întîi*
Să fim stăpîni pe Sarnen şi pe Rossberg,
Şi-*apoi* să răsculăm cele trei ţări.

STAUFFACHER

Dacă mai trece timp, duşmanul prinde
De veste, căci prea mulţi ne ştiu azi taina.

MEIER

În Waldstätten nu-i nici un trădător.

RÖSSELMANN

Dar cel zelos trezește bănuiala!

WALTHER FÜRST

Dac-amînăm, își face pîrcălabul
Din temnița din Altorf o cetate.

MEIER

Da, vă gîndiți la voi.

PARACLISERUL

Sînteți nedrepți.

MEIER

(ridicîndu-se indignat)

Nedrepți! Cum, asta crede Uri?

REDING

Pe jurămîntul vostru, liniște!

MEIER

Așa-i: cînd Uri s-a-nțeles cu Schwytz,
Noi ce mai facem? Ni se-nchide gura.

REDING

Cu cearta voastră, tulburați poporul!
'Naintea sfatului obștesc ne plîngem
Că voi, plini de arțag, stricați frăția,

WINKELRIED

Eu zic să așteptăm pîn'la Crăciun,
Cînd datina-i să meargă toți țăranii

Cu daruri la castel, la pîrcălab.
Vreo zece-doisprezece dintr-ai noștri
Ușor pot să se-adune în cetate.
Să poarte sub mintean cîte-o secure
Și-n mînă bîta, ca să-i puie coadă,
Căci înarmați nu pot intra-n castel.
Iar grosul să se-ascundă în pădure.
Cei zece, cînd or fi stăpîni pe poartă,
Din corn să sune, și din adăpost
Mulțimea cu avînt să dea năvală.
Astfel o să luăm ușor cetatea.

MELCHTHAL

Cetatea Rossberg, las-o-n seama mea!
Mă place-o slujnică de la castel,
Și lesne-o-nduplec eu să lase scara,
Pe care să mă pot urca la ea.
Și-odată sus, îi trag eu și pe ceilalți.

REDING

Așadar: vă-nvoiți să amînăm?

(Majoritatea ridică mîinile)

STAUFFACHER

(numărînd voturile)

Douăzeci pentru, doisprezece contra!

WALTHER FÜRST

Și-n ziua cînd cetățile-or cădea,
Noi vom aprinde focuri sus pe piscuri,
Să afle toți; mulțimea înarmată
La scaunul județului să vină.
Cînd or să vadă pîrcălabii oastea,
Le-o trece orice poftă să se bată.

Și c-un alai de pașnici slujitori,
S-or duce — ducă-se! — din țara noastră.

STAUFFACHER

Mă tem numai de Gessler. Sprijinit
Pe garda-i strașnică de călăreți,
Nu pleacă fără luptă. Și mai poate
Și alungat să facă rău. E greu
Și chiar primejdios să-l cruți pe Gessler.

BAUMGARTEN

Merg eu unde-i primejdia mai mare.
Viața mea i-o datorez lui Tell.
Azi o dau țării. Eu mi-am apărat
Onoarea și mi-e inima-mpăcată.

REDING

Să chibzuim mai mult și cu răbdare;
Și-apoi mai știi ce ne aduce ceasul?
Dar de cînd stăm la sfat, de-o noapte-ntreagă,
Și-au așezat în jur pe creste zorii
Străjerii lor de foc. Hai să plecăm,
Să nu ne prindă-aci lumina zilei.

WALTHER FÜRST

În vale mai e noapte, nici o grijă.

(Toți și-au scos fără să vrea pălăriile, privind în tăcută reculegere aurora.)

RÖSSELMANN

În zorii ce ne-aduc salutul nouă,
'Naintea altor oameni, care-n văi
Se-năbușe în fumul gros din tîrguri,

Noi legămîntul nou să-l consfințim
Jurînd să fim de astăzi *un* popor
Toți laolaltă-n ceasuri de nevoie.

(Toți repetă jurămîntul, ridicînd trei degete.)

Vrem să fim liberi cum ne-au fost părinții.
Mai bine morți decît s-ajungem robi.
S-avem încredere în cel-de-sus,
De mîna omului să nu ne temem.

(Ca mai sus. Toți se îmbrățișează.)

STAUFFACHER

Și-acum, tăcut, pornească fiecare
La prieteni, la tovarășii de breaslă.
Ciobanii-și mîie turma la iernat,
Și-n taină să cîștige noi prieteni.
Și deocamdată, orice-ar fi — răbdare.
Lăsați numai să crească socoteala
Tiranilor. Și le-om plăti deodată
Ce vini au toți, ce vină fiecare.
Deci, domoliți-vă mînia dreaptă,
Păstrați-o pentru marea răzbunare.
Un om ce-și face numai lui dreptate,
Acela fură dintr-un bun obștesc.

(În timp ce ies prin trei părți în cea mai mare tăcere, orchestra pornește cu mare avînt. Cortina rămîne încă un timp ridicată, lăsînd să se vadă, pe scena goală, priveliștea răsăritului de soare deasupra ghețarilor.)

ACTUL AL TREILEA

SCENA 1

Curtea din fața casei lui Tell. *Tell*, cu tesla de dulgher în mînă; *Hedwig* e ocupată cu treburi gospodărești. În fund, *Walther* și *Wilhelm* se joacă cu o mică arbaletă.

WALTHER

(cîntă)

Cu arc și săgeată,
Prin munți, prin coclauri,
Un arcaș se-arată
În zorii de aur.
Sus, peste văzduhuri,
Vulturul domnește;
Iar arcașul liber
Munții-i stăpînește.
Cît e zarea roată,
Pe ce umblă-ori zboară,
E stăpîn, căci arcu-i
Toate le doboară.

(Vine săltînd.)

S-a rupt în două sfoara. Leag-o, tată!

TELL

Eu, nu. Un vînător se-ajută singur!

(Copiii se depărtează.)

HEDWIG

Băieții-ncep de timpuriu să tragă.

TELL

Vrei să fii meșter? Să înveți de mic!

HEDWIG

De n-ar mai ști ei meșteșugul ăsta!

TELL

Ba, dacă vor să-și facă drum în viață,
Să-nvețe tot, să știe și s-atace,
Şi să se apere.

HEDWIG

Nici unul n-o să stea
Pe-acasă liniștit.

TELL

Nici eu nu stau.
Eu nu-s neam de cioban, ci sînt făcut
S-alerg mereu după un țel fugar.
Simt că trăiesc, numai cînd cuceresc
În fiecare zi din nou viața.

HEDWIG

Nu te gîndești și la soția ta,
Ce tremură mereu în așteptarea-ți?

Mă prinde groaza cînd i-aud pe oameni
Vorbind de îndrăzneala ta nebună.
De cîte ori te duci, eu tremur toată
Că n-ai să mi te mai întorci acasă.
Te văd, pierdut printre gheţari sălbatici,
Că sai din stîncă-n stîncă şi aluneci;
Ba că te-atrage într-o rîpă ciuta,
Ba că te-acoperă vreo avalanşă,
Ba că viclene pojghiţi de zăpadă
Se sparg sub talpa ta şi te scufunzi:
Un îngropat de viu într-un mormînt
Spăimîntător şi rece. O, doamne, moartea
Sub mii şi mii de-nfăţişări pîndeşte
Pe vînătorul îndrăzneţ din Alpi.
Nefericită meserie, pururi
Spre margini de prăpăstii te atrage!

TELL

Cînd eşti vioi şi-ai simţurile treze,
Şi crezi în tine şi în cel-de-sus,
Scapi lesne şi din cumpenele grele.
Născut în munţi, cum să te temi de munţi?

(A isprăvit ce-a avut de făcut şi pune sculele deoparte.)

Avem o poartă trainică acuma.
Am teslă, nu-mi mai trebuie dulgher.

(Îşi ia pălăria.)

HEDWIG

Unde te duci?

TELL

Mă duc la tata-n Altorf.

HEDWIG

Tu nu simţi că-i primejdie? Hai spune!

TELL

Dar ce-ţi veni?

HEDWIG

Nu ştiu ce se urzeşte
'Mpotriva pîrcălabilor. Pe Rütli
A fost un sfat — şi tu eşti printre ei!

TELL

N-am fost cu ei, dar n-o să stau deoparte,
Cînd şi pe mine-o să mă cheme ţara.

HEDWIG

Da, te-or trimite unde-s mari primejdii.
Ţi-or da şi-acuma locul cel mai greu.

TELL

Ei, fiecare dă după cum poate!

HEDWIG

Pe cel din Walden l-ai trecut tu lacul
Pe vreme de furtună; e-o minune
C-aţi mai scăpat! Nu te-ai gîndit de loc
La fii tăi, la mine?

TELL

Am scăpat
Unor copii pe tatăl lor, nevastă!

HEDWIG

Pe-aşa furtună-n larg? Dar asta-nseamnă
Ispită, nu credinţă-n dumnezeu!

TELL

Cînd cumpănești prea mult, faci prea puține.

HEDWIG

Ești bun și săritor, ajuți pe toți.
Dar la nevoie, cine-o să-ți ajute?

TELL

Dea domnul să nu-mi trebuie-ajutor!

(Își ia arbaleta și săgețile.)

HEDWIG

De ce iei arcul? Lasă-l azi acasă.

TELL

Cînd nu am arcu-n mînă, parcă-s ciung.

(Copiii se întorc.)

WALTHER

Tătucă, un'te duci?

TELL

Mă duc la Altorf,
Să-l văd pe tata. Vii cu mine?

WALTHER

Viu.

HEDWIG

E pîrcălabu-n Altorf. Nu te duce.

TELL

Ba pleacă azi.

HEDWIG

Să plece el întîi.
Nu te-arăta, știi doar că-ți poartă pică.

TELL

Eu nu mă tem, căci nu fac nimănuia
Vreun rău, și nu mi-e frică de dușman.

HEDWIG

Pe cel de treabă mai rău îl urăște.

TELL

Că n-are cum l-atinge... Dar pe mine
O să mă lase-n pace dumnealui!

HEDWIG

De unde știi?

TELL

Acuma cîtva timp
Vînam în valea Schächen cea pustie,
Sălbatică. Și-așa, de unul singur,
Urmam o potecuță printre stînci,
Căci nu era alt drum pe nicăirea.
Deasupra mea, era un zid de stîncă,
Și-n vale, Schächenul vuia cumplit.

(Băieții se strîng în dreapta și în stînga lui și-l privesc cu încordare și curiozitate.)

Deodată-mi iese pîrcălabu-n față.
El singur, și eu singur. Om cu om,

Şi lîngă noi prăpastia căscată.
Mă pedepsise aspru de curînd
Pentru-o nimica toată. Mă văzu
Venind cu arbaleta grea pe umeri
Şi mă recunoscu. Păli ca varul,
Genunchii-i tremurară, gata-gata
Să cadă în prăpastie. Şi mie
Aproape că mi se făcuse milă.
„Domnule pîrcălab, sînt eu", spusei.
El nu putu să scoată nici o vorbă,
Ci îmi făcu numai un semn cu mîna,
Să-mi văd de drum. Şi eu plecai de-acolo
Şi-i trimisei pe-nsoţitorii lui.

HEDWIG

E rău. A tremurat în faţa ta!
Nu-ţi iartă el că l-ai văzut astfel.

TELL

De asta chiar îl ocolesc; iar dînsul
N-o să mă caute.

HEDWIG

Ba nu te duce
Acolo azi; mai bine la vînat!

TELL

Dar ce-ţi veni?

HEDWIG

Mi-e teamă, nu te duce.

TELL

De ce te tot frămînţi făr'de pricină?

HEDWIG

Ba tocmai fiindcă nu știu ce-i, rămîi!

TELL

Dar am făgăduit să vin!

HEDWIG

Atunci
Du-te doar tu, și lasă-aici băiatul.

WALTHER

Mămucă, vreau și eu să merg cu tata.

HEDWIG

Cum, Wälthi, vrei să părăsești pe mama?

WALTHER

Ți-aduc ceva frumos de la bunicul.
(Pleacă împreună cu tatăl lui.)

WILHELM

Eu stau cu tine, mamă!

HEDWIG

(îmbrățișîndu-l)

Da, tu ești
Copilul meu iubit, doar tu-mi rămîi!

(Iese la poartă și-i urmărește mult timp cu privirea pe cei doi care pleacă.)

SCENA 2

Un ținut păduros, închis din toate părțile, cu cascade ce cad în pulbere de spumă de pe stînci. *Bertha* în costum de vînătoare. Îndată după ea intră *Rudenz*.

BERTHA

Da. Vine. O să-i pot vorbi acuma.

RUDENZ

(intră repede)

Domniță, în sfîrșit te pot vedea
Şi singură; în jur sînt doar prăpăstii;
Aci-n pustietate nu mă tem
De nici un martor. Rup tăcerea care...

BERTHA

Ești sigur? nu vin vînătorii-n urmă?

RUDENZ

Nu, sînt departe. Acum ori niciodată!
Nepreţuită clipă! Trebuie
Să mi se hotărască-odată soarta,
Chiar de ne-ar despărţi pentru vecie.
O, nu-ţi întuneca privirea blîndă,
Şi nu te încrunta. Ştiu: *cine-s* eu,
Ca să-mi înalţ spre dumneata privirea?
N-am încă lauri glorioși pe frunte
Şi nu pot sta în rînd cu cavalerii
Ce te-mpresoară-acoperiţi de slavă.
Am doar iubirea credincioasă-n suflet.

BERTHA

(serios şi sever)

De dragoste, credinţă îmi vorbești
Atunci cînd uiţi întîia-ţi datorie?

(Rudenz se dă un pas înapoi.)

Te-nchini, ba chiar te vinzi Austriei,
Aceea care-ți asuprește neamul!

RUDENZ

Din gura dumitale s-aud asta,
Cînd *dincolo* pe *dumneata* te caut?

BERTHA

Cum între trădători să mă găsești?
Nu, mai curînd i-aș da lui Gessler mîna,
Tiranului, decît acelui care
Șvițer fiind, își uită țara lui,
Și poate fi unealta unui Gessler!

RUDENZ

O, doamne, ce-aud?

BERTHA

Zi: de cine-i omul
Mai strîns legat ca de poporul său?
Ce datorii mai sfinte sînt pe lume,
Decît să aperi pe nevinovat,
Să faci dreptate celui asuprit?
Eu plîng ades cînd văd ce-ndură-ai tăi,
Sufăr cu ei, mi-e drag poporul tău,
Modest cum altul nu-i, dar și puternic.
Spre el mă trage inima și-ți spun:
Pe zi ce trece, mai mult îl cinstesc.
Dar dumneata, de două ori dator
Să-l aperi, ca șvițer și cavaler,
Îl *părăsești*, trecînd la inamic
Și-ajuți astfel să fie pus în lanțuri.
De cîte ori te văd, mă doare-n suflet,
Și tare-mi vine greu să nu-ți port ură.

RUDENZ

Dar nu-i vreau binele? Să-şi afle pacea
Sub al Austriei puternic sceptru?

BERTHA

Ba te înşeli, îi pregăteşti robia,
Şi libertatea vrei s-o izgoneşti
Din ultima cetate ce-o mai are.
Poporul simte cine-i e prieten;
Lui amăgirea nu-i suceşte capul.
Dar dumneata eşti prins ca într-o mreajă.

RUDENZ

Ai pentru mine ură şi dispreţ!

BERTHA

O, de-aş putea să am! Dar vai, să-l vezi
Dispreţuit şi vrednic de dispreţ
Pe cel ce-ai vrea să-ţi fie drag!

RUDENZ

O, Bertha,
Mi-ai arătat suprema fericire
Şi în aceeaşi clipă m-ai zdrobit!

BERTHA

Nu, nu s-a stins în pieptu-ţi vrednicia.
Ea doarme doar; vreau s-o trezesc din nou,
Căci doar cu sila ai putea s-alungi
Virtutea-ţi înnăscută. Ai noroc:
Mai tare e şi decît dumneata.
Eşti bun şi nobil, chiar dacă nu vrei.

RUDENZ

Da, crezi în mine, Bertha? Orişice
Pot fi şi deveni, de mă iubeşti.

BERTHA

Să fii ce-a vrut şi firea să te facă!
Rămîi la locul hărăzit, rămîi
Cu ţara şi poporu-ţi laolaltă
Şi luptă pentru sfintele lor drepturi!

RUDENZ

Cum aş putea să te cîştig eu, dacă
L-aş înfrunta pe împărat?[1] N-atîrnă
Şi peste mîna dumitale voia
Tiranică a rudelor[2], răspunde!

BERTHA

Moşiile-mi sînt toate în Waldstätten;
Cînd liberi sînt şviţerii, sînt şi eu!

RUDENZ

Acum de-abia-nţeleg eu totul, Bertha!

BERTHA

N-o să-mi cîştigi favoarea cu-ajutorul
Austriei ce vrea să-mi ia avutul,
Să-l contopească-n moştenirea ei.
Mă ameninţă-aceeaşi lăcomie
Ce vrea să vă înghită libertatea.
Căci şi din mine vor să facă-o jertfă,
Răsplată poate-a vreunui favorit.

---

[1] E desigur vorba de împăratul Friedrich cel Frumos (Habsburg) (n. r.).
[2] Bertha era de de origine austriacă (n. r.).

Vor să m-atragă printre ipocriţi
Şi intriganţi. La curte ce m-aşteaptă?
Un lanţ: o căsnicie ce-o urăsc!
Doar dragostea ce-mi porţi m-ar mai scăpa.

RUDENZ

Te-ai hotărît atunci ca să rămîi
Aci în ţară-alăturea de mine?
Tot dorul meu să plec departe ce-a fost,
Decît speranţa de a-ţi fi aproape?
Pe drumul gloriei te căutam.
Ambiţia mi-era şi ea iubire.
De-ai sta cu mine-n pacea ăstei văi,
Şi-ai renunţa la străluciri deşarte,
Eu aş atinge ţinta vieţii mele.
Izbească-se talazurile lumii
De ţărmul ăstor munţi, cît vor voi,
Dar nici un singur gînd de-aci-nainte
Nu voi mai îndrepta spre depărtări;
Ci stîncile acestea 'nalte fi-vor
Un zid de nepătruns jur împrejur,
Şi valea noastră-nchisă, fericită,
Numai din cer îşi va primi lumina!

BERTHA

Acum eşti cel pe care îl visam,
Şi nu m-a înşelat credinţa-n tine.

RUDENZ

Pieriţi, pieriţi, voi năluciri deşarte!
În ţara mea să-mi pot afla norocul,
Unde copilul creşte ca o floare,
Şi mii de amintiri mă fac să freamăt,
Unde copaci şi ape-mi sînt prieteni,
În patrie vrei tu să fii a mea!
Ah, pururi am iubit-o! Şi simţeam
Că fără ea şi viaţa-mi era goală.

BERTHA

Unde-am găsi o insulă ferice,
De nu în țara nevinovăției,
În care omul se încrede-n om
Și vorba nu e încă prefăcută?
Nicicînd aicea pizma nu-ntinează
Izvorul fericirii. Și senine
Curg clipele. Aici ai fi întîiul
Din toți bărbații, nobili sau moșneni,
Cinstit de toți din inimă, cu drag,
Stăpîn cum e un rege-n țara lui.

RUDENZ

Te văd aici, aleasă-ntre alese,
De farmec plină și de vrednicie.
Tu cerul mi-ai aduce-n casă, Bertha!
Cum primăvara flori presară-n cale,
Așa îmi vei împodobi viața,
Și totu-n jurul tău vei ferici!

BERTHA

Vezi, dragul meu, de ce eram mîhnită
Cînd te vedeam zdrobindu-ți fericirea
Cu mîna ta? Vai mie, ce m-aș face
Să fiu silită să-l urmez pe Gessler,
Pe-acest tiran, în sumbra lui cetate!
Castele nu-s aici, să mă despartă
De un popor ce pot să-l fericesc!

RUDENZ

Dar cum să scap? Cum să-mi dezleg azi lanțul
În care singur mi-am vîrît grumazul?

BERTHA

Să-l rupi cu hotărîre bărbătească!
Ce-o fi să fie! Ţine cu poporul!
E locul tău firesc.

(Se-aud de departe cornuri de vînătoare.)

Vin vînătorii.
Se-apropie. Te du. Şi pentru ţară
Să lupţi, căci lupţi pentru iubirea ta!
De *un* duşman ni-e tuturora teamă,
Şi *una*-i libertatea pentru toţi.

(Iese.)

SCENA 3

O poiană în Altorf.
În primul plan copaci. În fund se vede pălăria aşezată în vîrful unei prăjini. Peisajul este închis de culmea Bannberg, deasupra căreia se zăreşte un munte acoperit de zăpadă.
Friesshardt şi *Leuthold* fac de strajă.

FRIESSHARDT

Degeaba stăm la pîndă. Cine vine
Să facă-o plecăciune pălăriei?
Pe-aici era o forfotă de bîlci.
De cînd e sperietoarea pe prăjină,
Poiana asta parc-ar fi pustie.

LEUTHOLD

Vin doar golani, să scoată cuşme rupte:
Se vede bine că-şi bat joc de noi.
Iar cine-i cumsecade, înconjoară
Mai iute locul tot, decît să facă
O temenea în faţa pălăriei.

FRIESSHARDT

P-aici e drumul lor, cînd pe la prînz
Vin de la primărie, după sfat.
Tot o să prind cîţiva, ziceam, căci nimeni
Nu vrea să se închine pălăriei.
Cînd iată popa Rösselmann, că vine
De la vreun muribund, cu sfîntul maslu,
Şi-l văd că-n faţa stîlpului s-aşază.
Din clopoţel paracliserul sună
Şi-ngenunchează toţi — şi eu cu ei —
Dar la chivot şi nu la pălărie!

LEUTHOLD

Zău frate, parcă nu sîntem de strajă,
Ci parcă sîntem puşi la stîlp chiar noi.
Pentr-un ostaş e lucru de ocară
Să' străjuiască-o pălărie goală.
Doar un nebun putea să poruncească
La pălărie să se-nchine lumea!

FRIESSHARDT

Şi ce-i dacă e goală? Doar te pleci
Şi-n faţa multor ţigve fără minte!

(Hildegard, Mechthild şi Elsbeth intră în scenă cu copiii şi înconjură prăjina.)

LEUTHOLD

Slugoi plecat stăpînului! Eşti gata
S-arunci năpasta pe nevinovaţi.
Da' treacă cine-o vrea! Închid un ochi,
Nu văd, nu ştiu.

MECHTHILD

(arătînd spre pălărie)

Copii, luaţi aminte,
Colo pe stîlp atîrnă pîrcălabul.

ELSBETH

De ne-ar lăsa încalte pălăria,
Şi ar pleca, zău, nu ne-ar fi mai rău!

FRIESSHARDT

(le alungă)

Hai, ştergeţi-o, muieri afurisite!
Ce căutaţi? Bărbaţii să poftească,
Porunca de se-ncumentă s-o calce!

(Femeile ies.)
(Tell intră cu arbaleta pe umăr, ducîndu-şi băiatul de mînă. Trecînd pe lîngă pălărie, fără s-o ia în seamă, vin în faţa scenei.)

WALTHER

(arătînd cu mîna spre muntele Bannberg)

Ia, spune, tată, e adevărat
Că sus, pe Bannberg, sîngeră copacii,
Cînd îi izbeşti cu barda?

TELL

Cine spune?

WALTHER

Păi, baciu' zice: colo sus pe Bannberg,
Copacii-s blestemaţi.[1] Cine-i atinge,
Îi creşte mîna-afară din mormînt.

TELL

E drept, nu-i voie de tăiat copacii.
Vezi colţii albi pe piscurile-acelea
Ce se înalţă de se pierd în cer?

[1] Bannberg, în limba germană: muntele blestemat (n. r.).

WALTHER

Păi sînt gheţarii care tună noaptea
Şi slobozesc lavinele în văi.

TELL

Aşa e, şi de mult ar fi-ngropat
Lavinele, tot tîrguşorul Altorf —
Aşa-s de grele — dacă n-ar fi fost
Pădurea sus, ca să le taie calea.

WALTHER

(după o clipă de gîndire)

Sînt, tată, ţări pe lume, fără munţi?

TELL

Cînd de pe aste plaiuri de cobori
De-a lungul apelor, mereu la vale,
Ajungi într-un ţinut întins şi oblu,
Cu ape care spumegă-n vîltori,
Cu rîuri care lunecă-n tăcere.
Jur împrejur vezi zarea larg deschisă,
Cîmpii cu lanuri fără de sfîrşit
Şi toată ţara e ca o grădină.

WALTHER

De ce nu coborîm atunci, tătucă,
În ţara ceea-n loc să stăm aici,
Cu truda numai şi cu frica-n spate?

TELL

Frumoasă-i ţara, bună cum e cerul,
Dar unii seamănă şi-alţii culeg
Tot rodul trudei lor.

WALTHER

Ei nu sînt liberi
Ca ține pe ogor?

TELL

Episcopul
Şi regele-s stăpîni pe țarini.

WALTHER

Dar barem pot vîna în codri, liber?

TELL

Vînatul tot e al stăpînului.

WALTHER

Dar barem pot să pescuiască liberi?

TELL

Şi rîu și mare-s ale regelui.

WALTHER

Dar cine-i regele așa temut?

TELL

E cel ce-i apără și îi hrănește.

WALTHER

Dar nu se pot ei apăra și singuri?

TELL

Nu, nu se pot încrede în vecini.

WALTHER

Nu-mi place ţara cea întinsă, tată.
Mai mult îmi place sus, între lavine.

TELL

Da, tot mai bine e să ai vecini
Gheţarii, decît oamenii haini.

WALTHER

Ia uite, tată,-n par e-o pălărie.

TELL

Ce-ţi pasă? Las'să fie. Haide, Walther.

(Cînd vor să plece, Friesshardt le taie drumul cu suliţa.)

FRIESSHARDT

În numele-mpăratului, opreşte!

TELL

(apucă suliţa cu mîna)

Ce vrei? Şi pentru ce m-opreşti din drum?

FRIESSHARDT

Păi ai călcat porunca; vii cu noi!

LEUTHOLD

Nu te-ai plecat în faţa pălăriei.

TELL

Lasă-mă, frate.

FRIESSHARDT

Ba la închisoare!

WALTHER

Cum, tata la-nchisoare? Ajutor!

(Strigînd înspre scenă.)

Săriţi, săriţi, voi oameni buni! Săriţi
L-au prins şi acum îl duc de-aici cu sila.

(Preotul Rösselmann şi paracliserul Petermann vin repede împreună cu alţi trei inşi.)

PARACLISERUL

Ce e?

RÖSSELMANN

De ce te-atingi de omul ăsta?

FRIESSHARDT

E-un trădător, duşmanu-mpărăţiei.

TELL

(îl apucă cu violenţă)

Eu trădător?

RÖSSELMANN

Prietene, te-nşeli!
E Tell, un om cinstit, bun cetăţean.

WALTHER

(îl zăreşte pe Walther Fürst şi-i sare înainte)

Sări, tată-mare, vor să-l ia pe tata!

FRIESSHARDT

Hai la-nchisoare.

WALTHER FÜRST

(alergînd spre el)

Stați, dau chezășie!

MELCHTHAL și STAUFFACHER

(vin și ei: către Tell)

Dar, pentru dumnezeu, ce s-a-ntîmplat?

FRIESSHARDT

Nu recunoaște și disprețuiește
Puterea pîrcălabului.

STAUFFACHER

Cum, Tell
Să fi făcut una ca asta?

MELCHTHAL

Minți!

LEUTHOLD

N-a-ngenuncheat în fața pălăriei.

WALTHER FÜRST

De asta să-l închizi? Prietene,
Primește-mi chezășia și dă-i drumul.

FRIESSHARDT

De vrei să fii chezaș, fii pentru tine!
Iar noi ne facem datoria. Haidem!

MELCHTHAL

(către țăranii adunați)

E strigător la cer! Și-or să ni-l ia
Nerușinații, de sub ochii noștri?

PARACLISERUL

Sîntem mai tari și n-o s-o-ngăduim!
Sîntem mai mulți și mergem cot la cot.

FRIESSHARDT

Se-mpotrivește careva poruncii?

ALȚI TREI INȘI

(vin în goană)

Noi v-ajutăm. Ce e? Să-i doborîm!

(Hildegard, Melchthal și Elsbeth se întorc.)

TELL

M-ajut și singur. Oameni buni, plecați!
De sulițele lor m-aș teme, credeți,
Dacă mi-aș pune brațul la-ncercare?

MELCHTHAL

(către Friesshardt)

Hai, îndrăznește să ni-l iei acum!

WALTHER FÜRST și STAUFFACHER

Domol! domol!

FRIESSHARDT

(strigă)

Răzmeriță, răscoală!

(Se aud cornuri de vînătoare.)

FEMEILE

Sosește pîrcălabul!

FRIESSHARDT

(strigă tot mai tare)

Răzvrătire!

STAUFFACHER

Nemernic! zbiară pînă crăpi!

RÖSSELMANN și MELCHTHAL

Să taci!

FRIESSHARDT

(strigă tot mai tare)

Săriți, noi sîntem slujitorii legii!

WALTHER FÜRST

Hait! Pîrcălabul! Vai, ce-o să mai fie!

(Gessler călare cu șoimul pe mînă, Rudolf, Harras, Bertha și Rudenz; urmează mulți slujitori înarmați, care închid toată scena cu un cerc de suliți.)

RUDOLF

Loc, trece pîrcălabul!

GESSLER

Risipiți-i!
De ce se-adună lumea? Cine strigă
Dup-ajutor?

(Toți tac.)

Ei, cine?

(Către Friesshardt.)

Vino-ncoace!
Cine ești tu? Și ce-i cu omul ăsta?

(Dă șoimul unui slujitor.)

FRIESSHARDT

Stăpîne, sînt supusa voastră slugă
Și fac de strajă-n fața pălăriei.
L-am prins pe omul ăsta, cînd trecea
Prin fața ei, fără să i se-nchine.
Vreau să-l închid așa cum vi-e porunca,
Și gloata vrea cu sila să mi-l smulgă.

GESSLER

(după o pauză)

Atît dispreț ai, Tell, pentru-mpărat
Și pentru cel ce stăpînește-n locu-i,
Că nu cinstești o pălărie care
Mi-arată cine e sau nu supus?
Tu singur te-ai trădat: știu ce gîndești.

TELL

Mă iartă. N-am făcut-o din dispreț,
Ci doar fiindcă n-am băgat de seamă.
De-aș fi mai socotit, n-aș mai fi Tell.
Îți cer iertare, nu se mai întîmplă!

GESSLER

(după oarecare tăcere)

Ești meșter mare, Tell, la tras cu arcul.
Se zice că-i întreci pe toți arcașii.

WALTHER

E-adevărat. Tătuca nimerește
Și-un măr în pom de la o sut' de pași.

GESSLER

Băiatul e al tău?

TELL

Da, precum vezi.

GESSLER

Mai ai şi alţi copii?

TELL

Încă-un băiat.

GESSLER

Pe care îl iubeşti mai mult din doi?

TELL

Mi-s dragi deopotrivă amîndoi.

GESSLER

Hai, Tell! Fiindcă nimereşti şi-un măr
În pom, arată-ţi iscusinţa
În faţa mea. Ia arcul — văd că-l ai
La îndemînă — şi doboară-acum
Un măr ce-l pui băiatului pe creştet.
Dar ţin să-ţi spun, ocheşte bine, Tell;
Nu-l nimereşti din prima dată? Unde
Îţi stau picioarele-ţi va sta şi capul.

(Toţi dau semne de groază.)

TELL

Dar ce sălbăticie vreţi să fac?
Vreţi să ţintesc spre el, copilul meu?

Nu, nici nu v-ați putea gîndi la asta!
Ferit-a sfîntul! Că doar nu se poate
Să ceri una ca asta unui tată!

GESSLER

Ai să ochești un măr pe creștetul
Copilului. Așa vreau eu.

TELL

Dar cum?
Eu să-mi îndrept săgeata înspre capul
Băiatului? Ba mai curînd să mor!

GESSLER

Ori faci cum spun, ori mori cu el o dată.

TELL

Eu să-mi ucid cu mîna mea copilul?
N-aveți copii, se vede, și de-aceea
Nu știți ce simte-o inimă de tată.

GESSLER

De cînd ești, Tell, așa de chibzuit?
Mi se spunea c-ai fi un visător,
Și că ești altfel decît toată lumea.
Îți plac primejdiile, de aceea tocmai
Ți-am și ales ceva mai pe măsură.
Alt om ar cumpăni — dar tu-nchizi ochii,
Pui mîna inimos și treci la faptă.

BERTHA

Seniore, nu glumi cu bieții oameni.
Ce palizi sînt! Cum tremură! Căci știu
Că nu prea ești deprins să șăguiești.

GESSLER

Crezi că-i o glumă?

(Ia un măr de pe o ramură care atîrnă deasupra lui.)

Iată mărul. Loc!
Băiatul să se tragă înapoi
Cît trebuie! Îi dau optzeci de pași!
Nici mai puțin și nici mai mult. Spunea
Că nimerește-un om de la o sută.
Arcașule, *acum* să nu greșești!

RUDOLF

Nu-i glumă, doamne! În genunchi, copile,
Și roagă-te de el să-ți lase viața.

WALTHER FÜRST

(încet lui Melchthal, care de abia-și stăpînește furia)

Taci! Ține-ți firea, pentru dumnezeu!

BERTHA

(către pîrcălab)

Destul, seniore! Crud e să te joci
Cu spaima unui tată! Și chiar dacă
Prin mica-i vină și-a primejduit
Viața, jur pe cel atotputernic,
A și simțit de zece ori ce-i moartea.
Lasă-l să plece-acum nevătămat.
Vă știe-acum: copiii și nepoții
Lui Tell și-or aminti de ceasul ăsta.

GESSLER

Faceți-i loc! Hai, ce mai șovăiești?
Ești vinovat și eu te pot ucide.

Dar sînt mărinimos. De-aceea, soarta
Ţi-o pun în mîna ta cea iscusită.
Cînd te-am făcut stăpînul soartei tale,
Tu nu poţi să te plîngi că-s nemilos.
Te lauzi c-ai ochi buni. Ei, foarte bine!
Arată-ne ce poţi atunci, arcaşe;
Aleasă-i ţinta şi răsplata-i mare!
În ţinte-obişnuite nimeresc
Şi alţii; însă meşter e acela
Ce-şi dovedeşte-oriunde meşteşugul,
Fără să-i tremure vreodată mîna.

WALTHER FÜRST

(se aruncă în genunchi în faţa pîrcălabului)

Ne închinăm azi înălţimii voastre;
Nu vă gîndiţi ce-i drept; fie-vă milă!
Dau jumătate din averea mea,
Dar cer cruţare pentru bietul tată!

WALTHER TELL

Bunicule, 'i-om rău, nu-ngenunchea.
Unde să stau? Arată-mi. Nu mi-e teamă.
Doboară tata pasărea din zbor,
N-o să-şi lovească tocmai el băiatul!

STAUFFACHER

Nici nevinovăţia-i nu vă mişcă?

RÖSSELMANN

Gîndiţi-vă, e-un dumnezeu în cer
Şi-o să daţi seama pentru tot ce faceţi.

GESSLER

(arată spre băiat)

Legaţi-mi-l de teiul cela.

WALTHER TELL

Cum?
Nu vreau să fiu legat de fel. Să ştiţi,
Ca mielul am să stau, fără să suflu.
Dar nelegat, nu rabd să fiu legat,
Şi-o să mă zbat pîn-o să rup frînghia!

RUDOLF HARRAS

Să-ţi lege numai ochii-atunci, copile!

WALTHER TELL

Ochii? De ce? Voi credeţi că mi-i frică
De mîna tatei, de săgeata lui?
Am s-o aştept făr-a clipi măcar.
Hai tată, arată-le ce-i un arcaş.
El nu ştie şi vrea pieirea noastră.
Tu fă-i în ciudă şi ocheşte bine!

(Se aşază lîngă tei şi i se pune mărul pe cap.)

MELCHTHAL

(către ceilalţi ţărani)

Nelegiuirea să se-ntîmple-aici
Sub ochii noştri? Dar la ce-am jurat?

STAUFFACHER

Zadarnic. N-avem arme. Vezi ce codru
De lănci e-n jurul nostru!

MELCHTHAL

Dac-atunci
Am fi pornit la fapte! Ierte-i domnul
Pe cei ce ne-au silit să zăbovim!

GESSLER

(lui Tell)

Hai! Arcul nu se poartă în zadar.
Primejdioasă-i arma ucigașă:
Săgeata ei se-ntoarce spre arcaș.
Vezi, dreptul mîndru ce și-l ia țăranul
Jignește pe înaltul domn al țării.
Căci arme pot purta numai stăpînii.
Vă place arcul și săgeata? Bine,
Dar ținta numai eu am să v-o dau.

TELL

(încordează arbaleta și potrivește săgeata)

Loc, faceți loc.

STAUFFACHER

Nu, Tell! Ia seama, șovăi
Și-ți tremură și mîna și genunchii.

TELL

(lasă jos arbaleta)

Îmi joacă-n fața ochilor.

FEMEILE

Vai, doamne!

TELL

(către pîrcălab)

Nu-mi cereți asta. Iată pieptul meu!
(Își descheie haina.)
Puneți să mă doboare călăreții!

GESSLER

Nu vreau să-ți iau viața; vreau să tragi.
Doar poți orice, nu șovăi niciodată;
Tu mînuiești și vîsla, ca și arcul!
Înfrunți furtuna ca să scapi pe-un altul.
Izbăvitor ești? Izbăvește-te!

(În sufletul lui Tell se dă o luptă îngrozitoare. Își frînge mîinile, își rotește ochii ba spre pîrcălab, ba spre cer. Deodată bagă mîna-n tolbă, scoate o a doua săgeată și și-o pune în chimir. Pîrcălabul îi urmărește toate mișcările.)

WALTHER TELL

(sub tei)

Hai, tată! Nu mi-e frică.

TELL

(face o sforțare, ridică arbaleta ca să ochească)

Trebuie!

RUDENZ

(care stătuse într-o groaznică încordare și abia se putuse stăpîni, face un pas înainte)

Nu mergeți mai departe, seniore!
A fost o încercare, ați făcut-o.
Dar dacă-mpingi asprimea peste margini
Ea nu-și atinge țelul înțelept.
Și arcul dacă-i prea întins, se rupe.

GESSLER

Vorbește cînd te-ntreb!

RUDENZ

Vreau să vorbesc
Și pot; onoarea regelui mi-e sfîntă.

Astfel de cîrmuiri nasc numai ură.
Nu-i voia regelui — spun sus şi tare.
Nu merită asemenea cruzimi
Ai mei şi n-aveţi dreptul să le faceţi.

GESSLER

Eşti prea-ndrăzneţ de-o vreme!

RUDENZ

Am tăcut
La toate ce se întîmplau,
Şi ochii i-am închis, iar indignarea
Din inimă, ce sta să se reverse,
Adînc din piept mi-am tot înăbuşit-o.
Dar dac-aş mai tăcea, eu aş trăda
Şi patria şi pe-mpăratul însuşi.

BERTHA

(aruncîndu-se între el şi pîrcălab)

Tu nu vezi că mai rău îl întărîţi?

RUDENZ

Mi-am părăsit poporu'; -am renunţat
La rude; legăturile fireşti
Le-am rupt, ca să vă pot urma pe voi.
Credeam că este spre al obştei bine,
Puterea-mpărătească s-o-ntăresc.
Acum deschis-am ochii. Spăimîntat
Mă văd pe marginea unei prăpăstii.
Mi-aţi rătăcit gîndirea; -aţi amăgit
Curata-mi inimă. Vrînd binele,
Era să-mi duc poporul la pieire.

GESSLER

Nesocotitule, îţi sînt stăpîn!

RUDENZ

Nu-mi ești stăpîn. Stăpîn mi-e împăratul.
Eu liber m-am născut, ca dumneata.
Virtuțile-mi de cavaler eu pot
Să le măsor cu dumneata. Ţii locu-
'Mpăratului pe care îl cinstesc
Şi-atunci cînd alții-l necinstesc — altminteri
Ţi-aş arunca mănuşa, să-mi răspunzi
Cum se cuvine unui cavaler.
Faci semn să vie călăreţii? Vie!
Pot să mă apăr.

(Arătînd spre popor.)

Nu-s ca ei, am spadă,
Să îndrăznească...

STAUFFACHER

(strigă)

Mărul a căzut!

(În timp ce toţi se întorseseră spre cealaltă parte a scenei, iar Bertha se aruncase între Rudenz şi pîrcălab, Tell a slobozit săgeata.)

RÖSSELMANN

Băiatu-i teafăr!

MULTE VOCI

A lovit chiar mărul.

(Walther Fürst se clatină, gata să cadă. Bertha îl sprijină.)

GESSLER

(uimit)

A tras? A tras? Cum, chiar a tras? Nebunul...

BERTHA

Unchiaşule, e viu, vino-ţi în fire!

WALTHER TELL

(vine dintr-o săritură, cu mărul în mînă)

Ia uite mărul, eu ştiam prea bine
Că tu n-ai să loveşti pe fiul tău.

(Tell, care stătuse cu trupul aplecat înainte, ca şi cum ar fi vrut să pornească în urma săgeţii, scapă arbaleta din mînă. Cînd îl vede pe băiat venind spre el, aleargă în întîmpinarea-i cu braţele deschise, îl ridică şi-l strînge la piept; după aceasta cade sleit de putere. Toţi sînt adînc mişcaţi.)

BERTHA

O, cerule!

WALTHER FÜRST

(către tată şi fiu)

Copii, copiii mei!

STAUFFACHER

Slăvit fii, doamne!

LEUTHOLD

Asta lovitură!
De ea s-o mai vorbi şi peste veacuri.

RUDOLF HARRAS

Despre arcaşu' Tell s-o povesti,
Cît or fi munţii noştri în picioare.

(Îi întinde pîrcălabului mărul.)

GESSLER

Așa e, mărul e străpuns prin mijloc.
Măiastră lovitură, n-am ce zice!

RÖSSELMANN

Arcașu-i bun. Dar va fi vai de-acela
Ce l-a silit la astfel de-ncercare!

STAUFFACHER

Vino-ți în fire, Tell. Cu bărbăție
Te-ai mîntuit și slobod pleci acasă.

RÖSSELMANN

Și du-ți feciorul, că-l așteaptă mama.

(Vor să-l ducă pe Tell.)

GESSLER

Hei, Tell!

TELL

(se întoarce)

Ce porunciți?

GESSLER

Ți-ai prins a doua
Săgeată-n brîu. Eu am văzut prea bine
Cînd ai luat-o. Ce voiai să faci?

TELL

(încurcat)

Așa e obiceiul la arcași.

GESSLER

Cum vrei să cred în vorbe goale, Tell?
Nu, trebuie să-nsemne altceva.
Hai, spune-mi adevăru-adevărat.
Oricare-ar fi, eu viața tot ți-o las.
Ce-i cu săgeata-a doua?

TELL

Bine, fiindcă
Făgăduiți că n-o să vă atingeți
De mine, o să spun tot adevărul.

(Scoate săgeata din chimir, privind pe pîrcălab cu ochi înspăimîntători.)

De-aș fi lovit copilul cu săgeata
Dintîi, v-aș fi străpuns cu cea de-a doua.
Și zău, n-aș fi greșit a doua țintă!

GESSLER

Ei bine, nu m-ating de viața ta.
Ți-am dat cuvîntul, Tell, și-o să mi-l țin,
Dar fiindc-ai spus ce gînd vrăjmaș ascunzi,
Să știi c-am să te-nchid acolo unde
N-ai să mai vezi nici soarele, nici luna
Și n-am să mă mai tem de arcul tău!
Băieți, legați-l!

(Slujitorii îl leagă pe Tell.)

STAUFFACHER

Oare-i cu putință
Așa să vă purtați cu omul care
Vedeți că-i ocrotit de cel-de-sus?

GESSLER

O să vedem: îl scapă-a doua oară?
Urcați-l în corabie! Și vin
Și eu cu voi. Îl ducem drept la Küssnacht.

RÖSSELMANN

Dar n-aveți voie! Nici chiar împăratul[1].

GESSLER

Dar unde-i, împăratul l-a-ntărit?[2]
Abia mai trebuie să cîștigați
Favoarea-aceasta, dacă vă supuneți.
Dar voi vă răzvrătiți chiar împotriva
Puterii-mpărătești. Pe toți vă știu
Și vă citesc în suflet ca-ntr-o carte.
Pe el vi-l iau acuma dintre voi;
Dar vinovați sînteți și voi. Alt'dată
Să știți să vă plecați și să tăceți!

(Se depărtează. Bertha, Rudolf și slujitorii îl urmează. Friesshardt și Leuthold rămîn.)

WALTHER FÜRST
(sfîșiat de durere)

S-a dus. El vrea, se vede, să ucidă
Cu mine-o dată, toată spița mea.

STAUFFACHER
(lui Tell)

Ce l-ai întărîtat pe căpcăun?

---

1 Prin vechiul hrisov împărătesc ce garanta șviterilor libertatea, nu era îngăduit să fie luați și duși dincolo de ținutul lor (n. r.).

2 Gessler vorbește de împăratul Friedrich ce Frumos (regele Austriei), acela căruia șviterii nu voiau să i se închine și care deci nu reînnoise vechile hrisoave (n.r.).

TELL

Să tac, cînd am trecut prin ce-am trecut?

STAUFFACHER

Vai, totul e pierdut! Cu tine sîntem
Noi toţi legaţi şi puşi cu toţi în lanţuri.

ŢĂRANII

(îl înconjură pe Tell)

Erai nădejdea noastră cea din urmă!

LEUTHOLD

(se apropie)

Mi-e milă, Tell, dar trebuie s-ascult!

TELL

Rămîneţi dar cu bine!

WALTHER TELL

(se lipeşte de el, sfîşiat de durere)

Tată, tată!

TELL

(ridică mîinile spre cer)

Acolo-i tată-l tău. Pe el să-l strigi!

STAUFFACHER

Nevestei nu-i trimiţi vreo vorbă?

TELL

(îl strînge pe băiat cu foc la piept)

Fiul

E teafăr. Mie-o să-mi ajute domnul!

(Se smulge din îmbrățișare și pleacă sub paza slujitorilor înarmați.)

ACTUL AL PATRULEA

SCENA 1

Țărmul răsăritean al Lacului celor patru cantoane. Înspre apus, stînci ascuțite de forme ciudate închid priveliștea. Lacul e agitat, apa vîjîie și mugește; din cînd în cînd, fulgere și tunete. Kunz din Gersau, Pescarul cu Băiatul lui.

KUNZ

Doar am văzut cu ochii, crede-mă.
Așa s-a petrecut, ți-am spus.

PESCARUL

Tell prins și dus la Küssnacht; tocmai el,
Cel mai viteaz și cel mai de ispravă,
În ceasul cînd ne-om rupe lanțurile!

KUNZ

Îl trece apa însuși pîrcălabul.
Se îmbarcau tocmai pe cînd plecam
Din Flüelen; da-mi pare că furtuna,

Ce s-a pornit acuma peste lac
Și m-a silit să trag la mal aicea,
Nu i-a lăsat să plece de la țărm.

PESCARUL

În mîna pîrcălabului, în lanțuri!
O să-l îngroape-adînc, cît mai adînc,
Să nu mai vadă-n veci lumina zilei.
Dacă-ntărîți un om neînfricat
Poți să te temi de dreapta-i răzbunare!

KUNZ

Știi ce se spune? Judele, seniorul
De Attinghausen, e acum pe moarte.

PESCARUL

Și cea din urmă ancoră-a nădejdii
Se rupe dar. El singur mai putea
Să-nalțe glasul pentru dreptul nostru!

KUNZ

Cumplită vreme! Rămîneți cu bine,
O să m-adăpostesc în sat, căci azi
Nici gînd să pot pleca pe-așa furtună.

PESCARUL

Tell prins, baronul mort! Tiranul poate
Să-nalțe fruntea-i fără de rușine;
Căci gura adevărului e mută,
Și ochiul ce vedea e orb, iar brațul
Ce ne putea scăpa e-ncătușat!

BĂIATUL

Hai, intră-n casă, tată, bate piatra.
Nu-i bine să rămîi acum pe-afară!

PESCARUL

Hai, urlă, vînt turbat! Trăsnește, fulger!
Te rupe, nor, vărsați-vă, șuvoaie
De sus din cer și înecați-mi țara!
Stîrpiți sămînța celor nenăscuți!
Stăpîne fiți, sălbatice stihii!
Dați iar năvală, urși și lupi ai mării,
Pustieți străvechi! a voastră-i țara.
Cine-ar voi să mai trăiască rob?

BĂIATUL

Vuiesc vîrtejuri și adîncul muge,
N-a fost de cînd e lumea-așa vîltoare.

PESCARUL

Pe capul fiului s-așeze ținta?
Nici un părinte n-a trecut prin asta.
Și firea-n jur să nu se răzvrătească?
De-acum nu m-ar mira nimic, nici dacă
S-ar apleca și stîncile spre lac,
Nici dacă piscurile mari de gheață
S-ar prăvăli de sus din culmi, topite,
Nici munții de s-ar sparge și nici dacă
Prăpăstii s-ar surpa, și un potop
Ne-ar înghiți colibele-n șuvoaie!

BĂIATUL

Auzi, trag clopotul pe munte, sus:
Or fi văzut vreo barcă în primejdie,
Și sună, ca tot omul să se roage.

(se suie pe o înălțime.)

PESCARUL

Vai de corabia ce e pe drum
Și-i legănată-n acest groaznic leagăn!

Nici cîrmă, nici cîrmaci nu-i mai ajută.
Stăpînă-i vijelia. 'N mîna ei
Şi-a valurilor, omul e o minge.
Nu-i nici aici, nici dincolo-adăpost.
Doar rîpi de cremene, neprimitoare,
I-arată pieptul lor de stînci surpate
Şi ţepene-l privesc cu vrăjmăşie.

BĂIATUL

(arătînd spre stînga)

Vezi, tată,-o barcă dinspre Flüelen?

PESCARUL

Ajută-i, doamne! Dacă vijelia
Se-nfundă-aci-n bulboanele-nspumate,
Se-nvîrte-n loc şi turbă, ca o fiară
Izbind cu spaimă gratiile cuştii,
Urlînd îşi caută-n zadar o poartă,
Prin stîncile din jur şi-nguste chei
Se-nchid cu ziduri pînă sus la cer.

(Se urcă şi el pe o colină.)

BĂIATUL

E Gessler... iată steagul bărcii lui
Şi coperişul roşu-l recunosc.

PESCARUL

Dreptatea cerului! E pîrcălabul,
El însuşi în corabie, şi duce
Cu sine, jertfa făr'de-legii lui.
O, Doamne, Doamne, cît de repede
L-a prins din urmă răzbunarea! Ei,
Aşa-i că este şi-un stăpîn mai mare?

Că de porunca lui n-ascultă valul
Şi stînca nu se-nchină pălăriei?
Să nu te rogi, copile. Să laşi braţul
Cereştii judecăţi să fie liber.

BĂIATUL

Doar nu mă rog eu pentru pîrcălab,
Ci pentru Tell, că e şi el în barcă.

PESCARUL

O, nebunie-a oarbelor stihii!
Ca să dobori un singur vinovat,
Cu barca, tu-l sfărîmi şi pe cîrmaci.

BĂIATUL

Ia uite, că trecuseră cu bine
De Buggisgrat, şi iarăşi îl întoarnă
Furtuna dinspre Turla Dracului
Şi îi aruncă înspre Achsenberg.
Dar nu-i mai văd.

PESCARUL

Acolo e Satîrul!
O, cîte bărci s-au sfărîmat de el.
Şi dacă nu cîrmesc cu iscusinţă,
Şi asta se va sfărîma de stînca
Ce cade ca peretele-n străfunduri.
Să ştii că-n barca lor e-un bun cîrmaci.
Doar el i-ar mai putea scăpa: e Tell.
Dar e legat de mîini şi de picioare!

(Wilhelm Tell, cu arbaleta.)
(Apare în depărtare, venind cu paşi grăbiţi şi căutînd cu surprindere în jurul lui. E foarte emoţionat. Cînd ajunge în mijlocul scenei, se aruncă cu braţele la pămînt şi apoi le ridică spre cer.)

BĂIATUL

(îl zărește)

Cine-ngenunche, tată, ia te uită?

PESCARUL

Și cum îmbrățișează el pămîntul,
De parcă și-a ieșit din minți!

BĂIATUL

(vine mai în față)

O tată,
Ce văd? Ia vino-ncoace și te uită!

PESCARUL

(se apropie)

Ce este? Dumnezeule, e Tell?
Cum ai ajuns aicea?

BĂIATUL

Nu erai
În barca ceea și legat cu funii?

PESCARUL

Și pîrcălabul nu te-a dus la Küssnacht?

TELL

(se ridică)

Acum sînt slobod.

PESCARUL și BĂIATUL

Slobod? Ce minune!

BĂIATUL

De unde vii?

TELL

Din barca ceea...

PESCARUL

Cum?

BĂIATUL şi PESCARUL

(într-un glas)

Şi pîrcălabul?

TELL

E în voia apei.

PESCARUL

Se poate? Dar cum ai ajuns aici?
Cum ai scăpat din frîngbii şi furtună?

TELL

Prin mila domnului. Staţi să vă spun.

PESCARUL şi BĂIATUL

Da, spune, spune!

TELL

Ştiţi ce s-a-ntîmplat
La Altorf?

PESCARUL

Da. Pe urmă?

TELL

Pîrcălabul
A dat poruncă să mă lege cobză,
Ca să mă ia-n cetatea lui, la Küssnacht.

PESCARUL

Da, v-ați urcat la Flüelen în barcă,
Și asta știu. Dar cum de ai scăpat?

TELL

Ședeam în barcă, fără apărare,
Legat; pierdusem orișice nădejde
C-am să mai văd cîndva lumina zilei
Și pe copiii mei și pe nevastă.
Nemîngîiat priveam pustiul apei.

PESCARUL

Biet om!

TELL

Călătoream cu pîrcălabul,
Cu Rudolf Harras și cu slujitorii,
Dar tolba și-arbaleta mea zăceau
Trîntite către pupă, lîngă cîrmă.
Ajunși la cot, pe la Satîrul Mic,
Ca la un semn ceresc, o vijelie
Zbucnește din coclauri, de sub Gotthard,
Așa sălbatică și fioroasă,
Că-și pierd vîslașii cumpătul de spaimă
Și toți își spun că vor pieri-n vîltoare.
Atunci s-apropie un slujitor
De pîrcălab și-i zice: „Vezi, stăpîne,
La ce ananghie ne-aflăm cu toți?
Sîntem acum doar la un pas de moarte,
Cîrmacii noștri și-au pierdut toți capul,
Nici meseria n-o cunosc prea bine.

Da-i Tell aici, un om vînjos. El știe
Să ție cîrma. Ce-ar fi, deci, stăpîne,
Să-l folosim acuma, la nevoie?"
Și pîrcălabul: „Ce zici, Tell, te-ncumeți?
Ne poți scăpa de furia furtunii?
C-atuncea pun pe loc să te dezlege".
Eu îi răspund: „O să mi-ajute cerul,
Și cred c-o să vă scot de-aici cu bine".
Ei mă dezleagă, eu m-așez pe dată
La cîrmă. Dar, pieziș, mai trag cu ochiul
Spre partea unde-i arbaleta mea.
Și totodată cercetez și țărmul
Și caut locul bun, să pot sări.
De cum zăresc un șir de stînci ce ies
Tocite de sub valurile-n spumă...

PESCARUL

Le știu, acolo, sub Satîrul Mare,
Dar prea sînt drepte; nu, e peste poate
Să sai din barcă p-un perete neted.

TELL

Strig către slujitori: „Vîsliți vîrtos!
Să trecem doar de stîncile de colo,
Că după ele, am scăpat de greu!"
Mă-nchin lui dumnezeu în gîndul meu,
În cîrmă m-opintesc o dată zdravăn
Și-apropii pupa de stîncosul zid.
Iau iute arcul, tolba, îmi fac vînt,
Și sar pe-un colț de piatră; iar de-acolo
Dau bărcii brînci izbind-o cu piciorul
Și-o zvîrlu-n mijlocul vîltorii. Gata!
De-acuma duc-o domnul unde vrea.
Așa scăpai din gheara vijeliei,
Și din a oamenilor, încă și mai rea!

PESCARUL

Tell, Tell! Dar ai scăpat printr-o minune.
Nu-mi vine-a crede: este cu putință?
Și unde ai de gînd să pleci acum?
Căci dacă scapă astăzi pîrcălabul,
Nu mai ești sigur nicăirea, Tell.

TELL

În barcă-l auzeam spunînd că vrea
S-ajungă-ntîi la Brunnen, să mă ducă
Pe urmă-n cetățuia lui, prin Schwytz.

PESCARUL

Vrea s-o pornească pe uscat?

TELL

Da, da.

PESCARUL

Atunci ascunde-te, nu pierde vremea!
A doua oară nu-i scapi!

TELL

Spune, care
E drumul cel mai scurt spre Art și Küssnacht?

PESCARUL

Șoseaua trece-ntîi prin Steinen; dar
Băiatu-meu ți-arată o potecă
Mai scurtă, neumblată, peste Lowerz.

TELL

(îi dă mîna)

Te răsplătească domnul. Bun rămas!

(O porneşte, dar se întoarce din drum.)

Zi, n-ai jurat şi dumneata pe Rütli?
Căci parcă mi s-a spus şi de-un pescar.

PESCARUL

Am fost şi am jurat. Sînt federat.

TELL

Atunci fii bun, dă fuga pîn' la Bürglen,
Şi du-i nevestei mele, biata, vestea
Că-s teafăr şi că stau ascuns.

PESCARUL

Dar unde
Să-i spun că ai fugit?

TELL

O să-l găseşti
Pe socru-meu acolo şi pe alţii
Care-au jurat pe Rütli. Să le spui
Să fie tari, să nu-şi piardă curajul.
Că Tell e slobod şi-are arcu-n mînă,
Şi că-n curînd vor auzi de el.

PESCARUL

Dar ce-ai de gînd? Hai, spune-mi-o deschis!

TELL

Să fac ce-am de făcut, şi-om sta de vorbă.

PESCARUL

Arată-i drumul, Jenni. Doamne-ajută-i!
Tell ăsta, tot ce-și pune-n minte, face.

SCENA 2

În castelul baronului de Attinghausen. *Baronul*, într-un fotoliu, pe moarte. *Walther Fürst*, *Stauffacher*, *Melchthal* și *Baumgarten* stau și-l îngrijesc. *Walther Tell* stă îngenuncheat în fața muribundului.

WALTER FÜRST

S-a dus; acu-i pe celălalt tărîm.

STAUFFACHER

Nu, nu e mort. Căci pana-n fața gurii
Se mișcă, uite! Doarme liniștit
Și parcă ne zîmbește împăcat.

(Baumgarten se duce la ușă și vorbește cu cineva.)

WALTHER FÜRST

(către Baumgarten)

Da' cine-i?

BAUMGARTEN

(se întoarce)

Hedwig, fiica dumitale.
Vrea să-ți vorbească și să-și vadă fiul.

(Walther Tell se scoală.)

WALTHER FÜRST

S-o mîngîi eu? Dar *eu* am mîngîiere?
Toate durerile mă copleșesc.

HEDWIG

(repezindu-se în odaie)

Unde-i copilul? Lasă-mă să-l văd.

STAUFFACHER

Dar, ține-ți firea, vezi că moare-un om.
(Arată spre Attinghausen.)

HEDWIG

(se repede să-l îmbrățișeze)

Wälthi al meu! Trăiește!

WALTHER TELL

(se lipește de ea)

Mama mea!

HEDWIG

E-adevărat? Ești teafăr, Wälthi, spune?
(Îl privește lung, plină de îngrijorare.)
Cum? El să tragă-asupra ta? Se poate?
Nu, n-are inimă dac-a putut
Să-ndrepte arcul înspre fiul lui.

WALTHER FÜRST

A tras silit și sfîșiat de groază.
Tu uiți că viața ne era în joc.

HEDWIG

Ba dac-avea o inimă de tată,
Murea de zece ori, dar nu trăgea.

STAUFFACHER

Ar trebui să lauzi cerul care
Ţi l-a ferit.

HEDWIG

Dar cum pot eu să uit,
Ce-ar fi *putut* să fie? O s-apuc
Optzeci de ani şi tot o să mai văd
Copilul meu legat, pe Tell ochindu-l...
Pe veci mi s-a înfipt săgeata-n piept.

MELCHTHAL

De-ai şti ce-ntărîtat a fost de Gessler!

HEDWIG

Bărbatul are-o inimă de piatră.
De e jignit, în oarba lui mînie
Aruncă totu-n joc, şi capul scump
Al fiului şi inima de mamă!

BAUMGARTEN

Nu-ţi este îndeajuns lovit bărbatul?
Ce-l mai jigneşti cu-asemenea mustrare?
Nenorocirea *lui* te lasă rece?

HEDWIG

(se întoarce spre el şi-l priveşte cu ochi mari)

Doar *lacrimi* ai pentru nenorocirea
Prietenului? *Unde*-ai fost atunci
Cînd l-au legat? Şi cum l-ai ajutat?
Da, aţi lăsat să i se-ntîmple toate
Şi aţi răbdat să-l smulgă dintre voi.
Tot astfel s-a purtat şi Tell cu tine?

A stat să te privească doar, cu milă,
Cînd pîrcălabul a trimis o ceată
De călăreţi, şi lacul de furtună,
Fierbea în faţa ta? Nu, nu cu lacrimi
Te-a plîns, ci-n luntre a sărit, uitînd
De mine, de copii, şi te-a scăpat.

WALTHER FÜRST

Dar cum am fi putut noi să-l scăpăm?
Un pumn de oameni fără arme!

HEDWIG

(se aruncă la pieptul lui)

Tată.
Azi l-ai pierdut şi dumneata şi ţara,
Noi l-am pierdut cu toţi! Şi tuturora
El ne lipseşte, şi-i lipsim; o, doamne,
Tu scapă-i sufletul de deznădejde!
În tainiţa cea rece din cetate,
La el n-ajunge nici o mîngîiere.
Dacă se-mbolnăveşte-n umezeala
Şi bezna temniţei, se vestejeşte
Ca floarea stîncilor căzută-n mlaştini.
Căci viaţa-i pentru el doar la lumină,
La soare, sus, în aer miresmat.
Închis! Cînd el e însăşi libertatea!
El nu poate trăi ca într-o groapă!

STAUFFACHER

Dar linişteşte-te! Noi vrem cu toţi
Să spargem temniţa, să-l liberăm.

HEDWIG

Dar ce puteţi voi fără el? Atît
Cît era liber Tell, aveaţi nădejde.

Nevinovatul mai găsea un sprijin,
Cel urmărit găsea un ajutor.
El v-a scăpat pe toți. Voi la un loc
Tot nu puteți să-i rupeți lanțurile?

(Baronul se trezește)

BAUMGARTEN

Sst! Mișcă!

ATTINGHAUSEN

(îndreptîndu-se)

Unde-i?

STAUFFACHER

Cine?

ATTINGHAUSEN

N-a venit?
Mă părăsește-n cea din urmă clipă?

STAUFFACHER

Vorbește de nepot. S-a dus să-l cheme?

WALTHER FÜRST

Am și trimis să-l caute pe drum.
Și-a revenit, și azi este de-ai noștri.

ATTINGHAUSEN

Și-a spus cuvîntul pentru țară?

STAUFFACHER

Da.
L-a spus ca un viteaz.

ATTINGHAUSEN

De ce nu vine
Acuma, să-l pot binecuvînta?
Eu simt că mi se-apropie sfîrşitul.

STAUFFACHER

Ba nu, seniore, aţi dormit puţin,
V-aţi odihnit, vi-s ochii limpeziţi.

ATTINGHAUSEN

Durerea m-a lăsat, dar ea e viaţa.
S-au dus şi suferinţa, şi speranţa.

(Zărindu-l pe băiat.)

Băiatul cine-i?

WALTHER FÜRST

Binecuvîntaţi-l.
Nepotu-meu. El nu mai are tată.

(Hedwig şi băiatul cad în genunchi în faţa muribundului.)

ATTINGHAUSEN

Vă las pe toţi azi fără de părinte.
Cu ultima privire mi-este dat
Să văd — vai mie! — ţara mea cum piere.
A trebuit s-apuc sfîrşitul vieţii,
Ca să-mi îngrop nădejdile cu mine!

STAUFFACHER

(către Walther Fürst)

Să plece cu durerea neagră-n suflet?
Să nu-i mai luminăm nici ceasul morţii

Cu-o rază de speranță?... Seniore!
Fiți liniștit! Nu sîntem părăsiți
Cu totul, nici pierduți fără scăpare.

ATTINGHAUSEN

Dar cine să vă scape?

WALTHER FÜRST

Noi, pe noi.
Și-au dat cuvîntul cele trei ținuturi
S-alunge pe tirani, și s-a-ncheiat
O federație; pe toți ne leagă
Același jurămînt. Pornim la faptă,
Pînă ce anul nu-și răstoarnă crugul.
Veți odihni în țară liberată.

ATTINGHAUSEN

Așadar, legămîntul s-a-ncheiat?

MELCHTHAL

Da. Toate trei cantoane deodată
Se vor scula. Căci totu-i pregătit
Și taina o păstrăm, deși sîntem
Cu sutele. Se clatină pămîntul
De sub tirani. Și numărate sînt
Și zilele cît ne mai sînt stăpîni.
Curînd, din ei nici urmă n-o rămîne.

ATTINGHAUSEN

Dar cu cetățile lor întărite?

MELCHTHAL

Cad toate-odată în aceeași zi.

ATTINGHAUSEN

Şi s-au legat şi nobilii cu voi?

MELCHTHAL

Cînd om porni, gîndim c-or fi alături
Dar pîn-acum jurat-au doar ţăranii.

ATTINGHAUSEN

(se ridică încet, cu mare uimire)

De-a cutezat ţăranul să pornească
Făr-ajutorul nobililor, singur,
Cu-atîta-ncredere-n tăria lui,
Atunci de noi nici nu mai e nevoie.
Pot să cobor în groapă liniştit,
Căci chiar şi după noi, prin alte forţe
Va dăinui splendoarea omenirii.

(Pune mîna pe capul copilului îngenuncheat în faţa lui.)

Din creştetul pe care stat-a mărul,
Va răsări o libertate nouă.
Ce este vechi apune, şi o viaţă
Mai bună înflori-va din ruine.

STAUFFACHER

(către Walther Fürst)

Vezi ce lumină-i umple ochii? Asta
Nu-i viaţa ce se stinge. E o rază
A răsăritului de lume nouă.

ATTINGHAUSEN

Din vechi cetăţi coboară nobilimea
Şi jură azi credinţă-oraşelor.

Au și-nceput în Uechtland și în Thurgau,
Și mîndra Bernă își înalță capul;
Cetate-a celor liberi este Freiburg[1];
Harnicul Zürich înarmează bresle
Și le preface-n oști. Se frînge forța
Regală-n fața veșnicelor ziduri.

(El rostește ceea ce urmează cu tonul unui vizionar. Glasul îi crește pînă la înflăcărare.)

Văd principii venind. Îi văd pe nobili,
Toți în armuri, cu oaste să atace
Poporul pașnic de ciobani ce luptă
Pe viață și pe moarte. Și, prin sînge,
Vor căpăta renume munții noștri.
Cu pieptul gol, jertfindu-se cu drag,
Țăranii-nfruntă miile de lăncii.
Le rup — și cade floarea nobilimii,
Iar libertatea își înalță steagul.

(Prinzînd de mîini pe Walther Fürst și pe Stauffacher.)

Vreți să fiți liberi? Fiți uniți pe veci!
Nici un om liber să nu stea deoparte;
Să puneți străji pe munți, din culme-n culme,
Mereu alți frați la legămînt să vină,
Și fiți uniți, uniți, uniți...

(Cade din nou pe pernă, mîinile lui fără viață mai strîng încă mîinile celorlalți doi. Fürst și Stauffacher îl mai privesc un timp în tăcere, apoi pleacă, fiecare pradă durerii sale. Între timp, au intrat fără zgomot șerbii, care se apropie, arătîndu-și durerea, unii tăcut, alții mai vizibil; cîțiva îngenunchează și plîng cu capul pe mîna lui Attinghausen; în timpul acestei scene mute, se trage clopotul în cetate.)

(Intră Rudenz.)

---

[1]Freiburg, în limba germană: cetate liberă (n.r.).

RUDENZ

(apropiindu-se cu grabă)

Trăiește? Și mai poate să m-audă?

WALTHER FÜRST

(arată spre mort, fără să-l privească)

De-acum ne sînteți senior și scut;
De azi castelul poartă un alt nume.

RUDENZ

(vede mortul și rămîne înlemnit, cuprins de o puternică durere)

O doamne, prea tîrziu veni căința?
De ce n-a mai trăit o clipă numai,
Să vad-o inimă ce s-a schimbat?
N-am prețuit eu vorba lui cea dreaptă
Cît mai era pe lume... Și s-a dus,
Și pentru totdeauna m-a lăsat
C-o vină grea neispășită. Spuneți:
Oare-a murit tot supărat pe mine?

STAUFFACHER

Aflînd cum ați vorbit, în clipa morții
V-a binecuvîntat curajul faptei.

RUDENZ

(în genunchi în fața mortului)

Da, rămășițe sfinte tuturora.
Da, unchi iubit! În fața ta eu jur,
Cu mîna-n mîna-ți rece, că m-am rupt
Pe veci de orice legături străine

Şi m-am întors azi la poporul meu.
Sînt un şviţer şi-aşa rămîn pe veci!

(Ridicîndu-se)

Cu drept cuvînt voi plîngeţi un prieten,
Un tată, dar nădejdea să n-o pierdeţi.
Eu n-am primit doar moştenirea lui,
Ci inima şi duhul lui pătrund
În mine. Tinereţea mea plătească
Ce v-a rămas datoare bătrîneţea-i.
Dă-mi mîna ta, o, dă-mi-o, scump părinte!
Şi dumneata dă-mi mîna, Melchthal, dă-mi-o.
Nu şovăiţi şi nu întoarceţi capul!
Primiţi un jurămînt, care mă leagă.

WALTHER FÜRST

Încrede-te în cel ce s-a întors,
Dă-i mîna.

MELCHTHAL

Aţi dispreţuit ţăranul;
La ce să ne-aşteptăm din partea voastră?

RUDENZ

Iertaţi-mi rătăcirea tinereţii!

STAUFFACHER

(lui Melchthal)

Oare-ai uitat că ultimu-i cuvînt
A fost „unire"?

MELCHTHAL

Iată mîna mea.
Cînd bate palma un ţăran, îşi ţine

Cuvîntul dat. Ce-s fără noi seniorii?
'Naintea voastră fost-am noi, țăranii.

RUDENZ

Eu îi cinstesc

(arătînd spada)

Și o să știu să-i apăr.

MELCHTHAL

Știți, domnule baron, cu brațu-n stare
Să scoată rod din țarina cea aspră,
Își apără un om și pieptul lui!

RUDENZ

Eu apăr pieptul *vostru*, voi pe-al *meu*.
Sîntem astfel mai tari și eu, și voi.
Dar stăm la sfat, cînd patria mai este
O pradă a tiranilor străini?
Să curățim pămîntul de dușmani,
Și-apoi om sta să chibzuim în pace.

(După ce-a tăcut o clipă.)

N-aveți nimic să-mi spuneți? Încă nu
Vă merit eu încrederea? Atunci
Va trebui chiar împotriva voastră
Să intru-n taina legămîntului.
Voi ați ținut un sfat pe Rütli, sus.
Ați și jurat — știu tot ce-ați pus la cale...
Și ceea ce nu mi-ați încredințat
Eu totuși am păstrat ca sfînt zălog.
Dușman al țării n-am fost niciodată,
Și niciodată n-aș fi uneltit
În contra voastră. Rău c-ați zăbovit;
Acum e ceasul grabnicelor fapte.
Tell e o jertfă a zăbavei voastre.

STAUFFACHER

Noi am jurat să așteptăm Crăciunul.

RUDENZ

Eu n-am jurat, căci nu am fost acolo;
Voi așteptați, eu trec la fapte.

MELCHTHAL

Cum?

RUDENZ

Mă număr azi printre părinții țării
Și prima datorie-i să vă apăr.

WALTHER FÜRST

Redați pămîntului cenușa-i scumpă;
E-ntîia, cea mai sfîntă datorie.

RUDENZ

Cînd țara va fi liberă-i vom pune
Peste cosciug cununa de izbîndă.
Nu numai pentru-a voastră cauză lupt
Cu tirania, ci și pentru-a mea:
Aflați că draga mea, Bertha de Bruneck
A dispărut. Printr-o nelegiuire
A fost pe-ascuns răpită dintre noi.

STAUFFACHER

Să fi-ndrăznit tiranul să se-atingă
De tagma liberă a nobilimii?

RUDENZ

O, v-am făgăduit tot ajutorul
Și eu sînt cel care vi-l cer acum.

El mi-a răpit iubita. Cine știe
Unde-o ascunde sîngerosul despot,
Și cîte silnicii n-o să încerce
Nelegiuitul, ca să-l ia de soț?
Nu mă lăsați, eu trebuie s-o scap.
E-alăturea de voi, și-i vrednică
S-o ajutați! La arme pentru ea!

WALTHER FÜRST

Ce vrei să faci?

RUDENZ

Știu eu? În noaptea care
Învăluie în taină soarta ei,
Cînd ros de gheara crudei îndoieli,
De nici o urmă sigură nu dau,
Un singur lucru-i limpede în minte-mi:
Numai de sub ruina tiraniei
Putem s-o dezgropăm; deci, să luăm
Cetățile tustrele deodată,
Și-ajungem poate la-nchisoarea ei.

MELCHTHAL

Porniți și vă urmăm! De ce-am lăsa
Pe mîine ce se poate face astăzi?
Cînd am jurat, era Tell încă liber,
Și grozăvia nu se săvîrșise.
Legi noi ne-aduce timpul. Spuneți, cine
E-atît de laș, să șovăie și-acum?

RUDENZ

(către Stauffacher și Walther Fürst)

Să vă-narmați și, gata de bătaie,
Veți aștepta semnalele din munți.
Și zvonul biruinței va ajunge
Mai repede ca printr-un porumbel.

Cînd focuri vii pe creste s-or încinge,
Ca fulgerul să v-aruncați; sfărmați
Cuibarul de tirani — și veți învinge!

(Iese)

SCENA 3

Cheile de lîngă Küssnacht.
Drumul coboară în fund printre stînci. Drumeții se zăresc de sus, înainte de a intra în scenă. Stîncile închid întreaga priveliște; pe una din ele, așezată mai în față, se află o ieșitură acoperită cu tufișuri. Intră *Tell*, cu arbaleta.

TELL

Prin cheile acestea o să treacă
El vrînd-nevrînd. Alt drum spre
Küssnacht nu-i.
Aici e locul cel mai potrivit.
M-ascund acolo-n tufele de soc.
De-acolo-l poate nimeri săgeata.
E drumu-ngust și nu pot să mă prindă.
S-a isprăvit. E timpul, pîrcălabe.
Să-ți faci acum cu cerul socoteala.
Eram om pașnic, liniștit. Săgeata-mi
Ochea doar fiarele pădurii; gîndul
Mi-era departe de omor. Dar tu,
Tu m-ai trezit, m-ai scos din pacea mea,
Și-n apa clară-a cugetului, tu
Mi-ai picurat venin cumplit de șarpe.
Tu ai făcut din mine un sălbatic.
Cel ce-a țintit spre capul unui fiu
Va nimeri și-n inima dușmană.
Eu trebuie să-i apăr pe copii
Și pe nevastă, de mînia ta.
Atunci cînd potriveam săgeata-n arc,
Și mîna-mi tremura, cînd mă sileai,

Cu o drăcească bucurie-n ochi,
Să iau drept ţintă capul fiului
Şi cînd cerşeam zadarnic îndurare —
Atunci eu m-am legat c-un jurămînt
Cumplit şi auzit numai de cer,
Că inima-ţi va fi întîia ţintă,
Cînd o să trag din nou. Şi ce-am jurat,
În iadu-nfricoşatei clipe, este
Un zapis scris cu sînge; şi-l plătesc.
Tu-mi eşti stăpîn, eşti pîrcălabul pus
De împărat; dar nici chiar împăratul
Nu cuteza ce-ai cutezat *tu*, fiară!
Te-a pus să-mparţi dreptatea, chiar şi aspră,
Că-i mîniat; iar nu, nepedepsit,
Să-ţi faci orişice poftă ucigaşă.
Dar cerul pedepseşte şi răzbună!
Săgeată, care ştii să-mparţi durere,
O, giuvaer de preţ, comoara mea,
Îţi dau o ţintă-n care n-a pătruns
Nici ruga cea cucernică, nici plînsul.
Dar *ţie* n-o să ţi se-mpotrivească.
Şi tu, arc credincios, ce mi-ai slujit
Atît de des la joc şi bucurie,
O, nu mă părăsi-n cumplitul ceas.
O dată să mai ţii, tu, astăzi, coardă,
Ce-ai dat de-atîtea ori aripi săgeţii.
De-mi scapă-acum din mîna fără vlagă,
Nicicînd nu mai apuc să trag a doua.

(Călători străbat scena.)

Aici m-aşez acum, pe-această piatră,
Ce-mbie pe drumeţi la scurt popas,
Căci nu-i a nimănui. Grăbiţi trec toţi,
Străini unii de alţii, ne-ntrebînd
Pe celălalt ce-l doare. Trec pe-aici
Neguţătorul apăsat de griji,
Piosul schimnic, pelerinul sprinten,
Tîlharu-ntunecat, scripcarul vesel,

Şi cel ce-şi mînă calu-mpovărat
De peste mări şi ţări, căci orice drum
Te duce pîn'la marginile lumii.
Şi toţi îşi văd de-o cale unde-i mînă
O treabă-anume. Treaba mea-i omorul.

(Se aşază.)

Copiii mei, odinioară, cînd
Mă-napoiam, ce bucurie-n casă!
O dată nu veneam cu mîna goală.
Ba v-aduceam o floare de pe stînci,
Ba păsări rare ori culbeci de piatră,
Cum se găsesc ades pe drum de munte.
Azi după alt fel de vînat gonesc;
Cu gînduri ucigaşe, pe un drum
Sălbatic, stau pîndindu-l pe duşman.
Dar gîndul mi-e şi-acum numai la voi.
Copiii mei, vreau numai să vă apăr
De răzbunarea unui căpcăun.
De-aceea-ntind azi arcul ucigaş.

(Se ridică.)

Pîndesc vînat de soi. Şi vînătorii
Cutreieră prin munţi zile de-a-rîndul
De ger năprasnic şi se caţără
Pe povîrnişuri lucii; de pereţi
Ei se lipesc cu sîngele lor însuşi.
Şi-apoi sar îndrăzneţi din stîncă-n stîncă,
Şi totul, poate, pentru-o biată capră!
Aici e un alt preţ: e inima
Vrăjmaşului, ce stă să mă doboare.

(Se aude în depărtare o muzică veselă, care se apropie.)

O viaţă-ntreagă-am mînuit eu arcul,
Cum trebuie să fac-un bun arcaş.
Am nimerit în ţintă nu o dată,
Şi-acasă m-am întors cu multe premii
De pe la-ntreceri. Însă astăzi vreau

Să dau o lovitură de maestru:
S-ajung cel mai vestit arcaş din ţară.

(Un alai de nuntă trece pe scenă şi suie prin trecătoare. Tell priveşte alaiul, sprijinindu-se în arc. Stüssi, jitarul, se apropie de el.)

STÜSSI

Vezi mirele? El ţine în arendă
Pămîntul mănăstirii Morlischachen;
E om bogat, cu zece turme-n munţi.
La Imisee îşi duce-acum mireasa,
Iar astă-noapte-i zaiafet la Küssnacht.
Şi vine cine vrea. Nu vii cu mine?

TELL

Prea-s amărît. Ce caut eu la nuntă?

STÜSSI

Te-apasă jalea? Zvîrle-o jos! Ia viaţa
Aşa cum este; azi sînt vremuri grele;
Nu pierde rarul ceas de voie bună,
C-aici e-o nuntă, colo un prohod.

TELL

De multe ori se întîlnesc pe drum.

STÜSSI

Aşa e mersul lumii. Nenorocul
Te paşte peste tot... Aşa, în Glarus,
Căzut-au stînci şi s-a surpat o parte
Din ditai muntele, din Glarnisch.

TELL

Munţii
Se clatină? Nimic nu mai e sigur.

STÜSSI

Şi-n alte părţi se-ntîmplă ciudăţenii...
Vorbeam cu unul de venea din Baden:
Un cavaler, cică voia s-ajungă
La rege; cînd, în drumul lui, un roi
De sute de bondari pe cal s-aşază
Şi-l prăpădeşte, bietul. Cavalerul
Ajunge la palat pe jos.

TELL

Bondarul,
Vezi cît de mic e, şi tot are-un ghimpe!

(Armgard intră cu cîţiva copii şi se aşază la intrarea trecătorii.)

STÜSSI

Se zice că sînt prevestiri de rele
Şi răsturnări în rînduiala firii.

TELL

Ba zilnic afli de-ntîmplări,
Şi nu le prevesteşte nici un semn.

STÜSSI

Bine de omul care-şi ară cîmpul
Şi e lăsat în pace-ntre ai lui.

TELL

Nici cel mai cumsecade n-are pace.
Dacă vecinu-i caută pricină...

(Tell se uită mereu cu nerăbdare în susul drumului.

STÜSSI

Rămîi cu bine; aştepţi pe cineva?

TELL

Aștept.

STÜSSI

Atuncea bun întors acasă.
Zi, ești din Uri? Pîrcălabul nostru
Cică se-ntoarce azi și el din Uri.

UN DRUMEȚ

(intră)

Ba nu-l mai așteptați, căci apele
S-au revărsat de-atît amar de ploaie
Și-au rupt și-au dus la vale punți și poduri.

(Tell se ridică.)

ARMGARD

(vine în fața scenei)

Nu vine pîrcălabul?

STÜSSI

Ce, l-aștepți?

ARMGARD

Vezi bine!

STÜSSI

Tocm-aicea ți-ai găsit
Să-i ieși în cale, pe-un drumeag pustiu?

ARMGARD

Aici nu-mi scapă; trebui să m-asculte!

FRIESSHARDT

(coboară pe chei în jos, cu slugarnică grabă, și strigă pe scenă.)

Feriți din drum, că trece pîrcălabul,
Stăpînul meu; acu vine călare!

(Tell iese.)

ARMGARD

(cu vioiciune)

E dînsul.

(Înaintează cu copiii în fața scenei.)
(Gessler și Rudolf Harras apar călare în partea de sus a drumului.)

STÜSSI

(către Friesshardt)

Dar cum de-ați trecut prin apă,
Că toate punțile le-a rupt șuvoiul!

FRIESSHARDT

Prietene, noi ne-am luptat cu lacul,
Și nu ne temem de-un pîrău de munte.

STÜSSI

Ai fost pe lac, pe vijelia ceea?

FRIESSHARDT

Am fost. Cît oi trăi n-am s-o mai uit.

STÜSSI

Stai, povestește-mi!

FRIESSHARDT

Nu pot; merg la Küssnacht,
Ca să vestesc că vine pîrcălabul.

(Iese.)

STÜSSI

Dac-ar fi fost în barcă oameni buni,
Mă prind că s-ar fi dus la fund cu toții.
Da' din păcate, iarba rea nu piere.

(Se uită împrejur.)

Unde-a pierit ciobanul de-adineauri?

(Iese.)
(Gessler și Rudolf Harras apar, călări.)

GESSLER

Zi ce poftești, slujesc pe împăratul,
Și trebuie să-i fiu mereu pe plac.
Nu m-a trimis aci s-alint poporul;
El vrea supunere; căci totul este
Să știe lumea cine e stăpîn
În țară: împăratul, ori țăranul?

ARMGARD

Acuma-i ceasu,-acuma o să-ncerc.

(Se apropie cu sfială.)

GESSLER

Eu n-am pus pălăria-n par, la Altorf,
De glumă doar, sau ca să-ncerc norodul.
De mult știu ce gîndește... Dar am vrut
Să-și plece capul, că prea sus și-l ține.
Și-anume am înfipt *ce nu le place,*
În drumul tuturora, ca să vadă
Toți pălăria și să-și amintească
De un stăpîn, de care-adesea uită.

RUDOLF

Dar și poporul are-anume drepturi.

GESSLER

Nu-i timpul să le cîntărim. Se-ntîmplă
Atîtea fapte mari și mari prefaceri.
Împărăția vrea să crească: fiii
Desăvîrșesc ce-au început părinții.
Poporul ăsta mic le stă în cale;
Așa sau altfel, trebui' să se plece.

(Vor să treacă. Femeia se aruncă în genunchi în fața lor.)

ARMGARD

Stăpîne, îndurare, fie-ți milă!

GESSLER

Cum de cutezi, femeie, să-mi tai calea?
Hai pleacă!

ARMGARD

Mi-e bărbatu-nchis și plîng
Orfanii lui flămînzi. Fie-vă milă
De sărăcia noastră, seniore!

RUDOLF

Dar cine ești și cine ți-e bărbatul?

ARMGARD

E-un biet țăran, stăpîne, de pe Rigi:
Cosește numai iarba care crește
Pe stîncile prăpăstiilor, unde
Nici vita nu se-ncumetă să pască.

RUDOLF

(pîrcălabului)

E vai de viața ei! Vă rog, dați drumul

Sărmanului; oricît de vinovat
O fi, e îndeajuns de pedepsit
Cu meseria lui. *(Femeii.)* Ți se va face
Dreptate. Dar aicea nu e locul
S-o ceri, ci adu jalba în cetate.

ARMGARD

Ba nu, n-am să mă mișc nici moartă, pînă
Ce nu-mi dă pîrcălabul omu' meu!
De șase luni e-nchis în turn și-așteaptă
Zadarnic hotărîrea judecății!

GESSLER

Ce, vrei să mă silești? Hai, feri în lături!

ARMGARD

Dreptate, pîrcălabe! Tu ești jude,
Ții loc de împărat și dumnezeu.
Așa precum aștepți din cer dreptatea,
Dator ești să ne-o faci și nouă. Fă-ne-o!

GESSLER

Ce-obrăznicie! Dați-o la o parte!

ARMGARD

(apucă frîul calului)

Ba nu, ba nu, tot nu mai am ce pierde.
Și n-ai să pleci de-aicea, pîrcălabe,
Pînă nu-mi faci dreptate; 'ncruntă-te,
Și uită-te cum vrei. Atît de mare
E jalea noastră, încît prea puțin
Ne pasă de mînia ta.

GESSLER

În lături!
Ori vrei să trec cu calul peste tine?

ARMGARD

Ei bine, poţi să treci.

(Trage copiii lîngă ea, şi se aruncă împreună cu ei la pămînt.)

Aicea stăm,
Eu şi copiii mei — orfani — şi calu-ţi
Să le strivească ţeasta sub copite;
Doar ai făcut şi altele mai rele!

RUDOLF

Ai căpiat, femeie?

ARMGARD

(din ce în ce mai aprinsă)

N-ai călcat
O ţară-mpărătească[1] în picioare?
Sînt doar femeie; o, de-aş fi bărbat,
Aş şti să fac ceva mai bun decît
Să zac în drum!

(Se aude iar aceeaşi muzică în susul drumului, dar mai înăbuşit.)

GESSLER

Hei, slujitori, ce faceţi?
Luaţi-o de aici, că nu răspund
De ce se-ntîmplă şi ar fi păcat.

---

[1] O aluzie la faptul că Gessler, pîrcălabul unei cetăţi vasale împăratului Friedrich cel Frumos (regele Austriei), cotropise de fapt întregul ţinut Schwytz, feudă a împăratului Germaniei (pe atunci Ludwig de Bavaria) (n.r.).

RUDOLF

Nu pot să treacă prin mulțime. Drumul
E-nchis de un alai întreg de nuntă.

GESSLER

Sînt încă prea bun cu poporul ăsta.
Mai are încă limba dezlegată
Și nu-i ținut în frîu de-ajuns de strîns.
Dar toate s-or schimba curînd, v-o jur.
Toți vor să fie liberi? Las' pe mine,
C-am să le frîng eu îndărătnicia,
Voi face-o lege nouă-n țara asta
Ca să vestesc...

(O săgeată îl străpunge; își duce mîna la inimă, gata să cadă; cu vocea înăbușită.)

O, doamne, fie-ți milă!

RUDOLF

Ce s-a întîmplat, seniore? Cum? De unde?

ARMGARD

(izbucnind)

A fost ucis! Se clatină și cade.
În inimă l-a nimerit săgeata!

RUDOLF

(sare jos de pe cal)

Ce groaznică-ntîmplare, seniore!
Închină-te, nu vezi că vine moartea?

GESSLER

Săgeata asta e-a lui Tell.

(A alunecat de pe cal în brațele lui Rudolf, care-l culcă pe piatră.)

TELL

(se arată sus pe stîncă)

A lui!
Știi cine-a tras, nu căuta pe altul.
Nevinovatul nu mai e-n primejdie.
Colibele sînt libere de azi.

(Dispare de pe înălțime. Mulțimea năvălește.)

STÜSSI

(în față)

Ce s-a-ntîmplat? Ce se petrece-aici?

ARMGARD

Săgeata l-a străpuns pe pîrcălab.

MULȚIMEA

(dînd buzna pe scenă)

Cine-a căzut?

(În timp ce fruntea alaiului de nuntă intră pe scenă, cei din urmă mai sînt sus și muzica se aude mereu.)

RUDOLF

Mai iute, pierde sînge!
Dați ajutor și prindeți ucigașul!
Cum ți-a fost scris să pieri, sărmane! Vezi,
N-ai vrut s-asculți povața mea la vreme!

STÜSSI

Ce galben e și fără pic de viață!

MAI MULTE VOCI

Cine-a făcut-o?

RUDOLF

Au înnebunit?
El moare și ei cîntă? Hei, tăcere!

(Muzica se întrerupe brusc, pe scenă intră și mai mulți oameni.)

Vorbește dacă poți, seniore. Ai
Ceva de-ncredințat?

(Gessler face un semn cu mîna, pe care îl repetă, supărat că n-a fost înțeles imediat.)

Unde să merg?
La Küssnacht? Nu-nțeleg. Nu-ți pierde firea,
Și lasă cele pămîntești. Mai bine
Gîndește-te să te împaci cu cerul.

(Alaiul de nuntă, cuprins de groază, dar nu și de durere, îl înconjură pe muribund.)

STÜSSI

Priviți, pălește, i se sting și ochii —
Pesemne moartea-n inimă-i pătrunde.

ARMGARD

(ia în brațe pe unul din copii)

Uitați-vă, copii, cum moare-o fiară!

RUDOLF

Femei nebune, n-aveți pic de suflet?
Vă desfătați privirea c-un omor?
Hai, puneți mîna, nimeni nu m-ajută
Să scot săgeata?

FEMEILE

(dîndu-se îndărăt)

Cum să ne atingem
De omul pedepsit de cel-de-sus?

RUDOLF

Fiţi blestemate!

(Trage sabia.)

STÜSSI

(îi prinde mîna)

Îndrăzneşte numai.
S-a dus puterea voastră. A căzut
Tiranul ţării. Astăzi sila voastră
N-o mai răbdăm. Căci sîntem oameni liberi!

TOŢI

(tumultuos)

E ţara liberă!

RUDOLF

S-a şi sfîrşit
Cu frica şi cu ascultarea voastră?

(Către slujitorii înarmaţi, care se înghesuie să intre.)

Vedeţi ce grozăvie — a fost ucis
Stăpînul şi nimic nu-i mai ajută.
Zadarnic am porni după făptaş.
Avem azi alte griji. La drum, spre Küssnacht,
Să apărăm cetatea-mpărătească!
S-au dezlegat din astă clipă toate,
Şi rînduieli, şi legăminte vechi.
În nimeni nu mai poţi să te încrezi.

(În timp ce iese cu slujitorii înarmaţi, apar şase călugări din Ordinul Mizericordiei.)

ARMGARD

Loc, faceţi loc! Vin vreo cîţiva călugări.

STÜSSI

E-o jertfă-aici. Acuma vin și corbii.

CĂLUGĂRII

(se așază în semicerc în jurul mortului și cîntă cu voci joase)

Cum vine moartea pe neașteptat'!
Nici un răgaz nu dă ea nimănui;
Și omul în plin mers e fulgerat;
O clipă, și s-a stins viața lui.
Și, pregătit sau nu, el se îndreaptă
Spre marea judecată ce-l așteaptă!

ACTUL AL CINCILEA

SCENA 1

O piaţă la Altorf.
În fund, în dreapta, cetatea Zwing Uri, cu schelăria încă în jurul ei, aşa cum se vedea în scena III a actului întîi. În stînga, vedere spre munţi, pe toate culmile cărora ard focurile de semnal. E tocmai la revărsatul zorilor, clopote răsună de departe, din diferite părţi.
Ruodi, Kuoni, Werni, Meşterul pietrar şi mulţi alţi *ţărani*, precum şi *femei* şi *copii*.

RUODI

Vedeţi voi focurile?

PIETRARUL

Şi-auziţi
Cum sună clopotele colo-n Walden?

RUODI

Duşmanii-s alungaţi.

PIETRARUL

Şi au căzut
Cetăţile.

RUODI

Da' noi, în Uri, cît timp
Om mai răbda cetatea tiraniei?
Să fim noi cei din urmă la răscoală?

PIETRARUL

Și jugul ce voia să ne-ncovoaie
Să-l mai purtăm? Jos! Jos!

TOȚI

Să-l sfărîmăm.

RUODI

Dar unde-i Stier din Uri?

STIER DIN URI

Aici, ce vreți?

RUODI

Te urci pe munte, sus, și suni din corn,
Ca să răsune munții, hăt departe,
Trezind ecou-n rîpile de piatră,
Și să s-adune, fără de zăbavă
Muntenii toți!

(Stier din Uri iese.)
(Intră Walther Fürst.)

WALTHER FÜRST

Prieteni, stați o clipă,
S-aflăm întîi ce-a fost în Unterwalden
Și Schwytz. Să așteptăm întîi ștafeta.

RUODI

De ce s-o așteptăm? Tiranu-i mort,
Și ziua libertății-a răsărit.

PIETRARUL

Au nu vă spun nimic aceste focuri
Ce ard pe munți și luminează totul?

RUODI

Haideți cu toți acum, bărbați, femei!
Jos schelele! Sfărîmați și bolțile
Și spargeți zidul, ca din cetățuie
Să nu rămînă piatră peste piatră!

PIETRARUL

Băieți, noi am clădit-o și vom ști
S-o dărîmăm tot noi.

TOȚI

S-o dărîmăm!

(Dau năvală din toate părțile asupra cetății.)
(Intră Melchthal și Baumgarten.)

MELCHTHAL

Cetatea-i în picioare, cînd în Sarnen
Castelu-i scrum, și-n pulbere e Rossberg?

WALTHER FÜRST

A, Melchthal? Spune, oare sîntem liberi?
Dușmanii-au fost goniți de peste tot?

MELCHTHAL

(îl îmbrățișează)

S-a isprăvit, moș Walther, poți fi vesel.

În clipa asta chiar în toată țara
Nu mai e nici picior de-asupritor.

WALTHER FÜRST

Ia spuneți-mi, cum ați luat cetatea?

MELCHTHAL

Cu bărbăție și-ndrăzneală, Rudenz
Ne-a cucerit castelul Sarnen. Eu
Luasem Rossberg în ajun cu-asalt.
Ascultă cum a fost: Am curățat
Castelul de vrăjmași și i-am dat foc.
Priveam cum piere mistuit. Deodată,
O slugă de-a lui Gessler iese-afară,
Și strigă: Arde, arde Bertha Bruneck!

WALTHER FÜRST

Vai, doamne!

(Se aude cum se prăbușește schelăria.)

MELCHTHAL

Era ea, fusese prinsă
Și-nchisă-n tainiță de pîrcălab.
Rudenz — să-nnebunească! Auzeai
Cum se prăvale grindă după grindă,
Stîlp după stîlp. Și auzeai prin fum
Țipînd întemnițații.

WALTHER FÜRST

Și-a scăpat?

MELCHTHAL

Nu era timp de loc să stai la gînduri.
Dac-ar fi fost *numai* seniorul nostru,
Ne-am fi gîndit întîi la noi. Dar Rudenz
Jurase ca și noi, și Bertha Bruneck
Ținea cu noi. De asta ne-am și pus
Viața-n joc, și am intrat în flăcări.

WALTHER FÜRST

Deci a scăpat?

MELCHTHAL

Da, Rudenz și cu mine
Am scos-o amîndoi din vîlvătaie
Și după-o clipă, grinzile-au căzut.
Apoi, cînd fata s-a văzut scăpată
Și a deschis iar ochii mari, baronul
M-a strîns la piept, fără cuvinte. Astfel
De azi e între noi o legătură
Călită-n foc, ce veșnic va dura,
Oricîte încercări ne mai așteaptă.

WALTHER FÜRST

Dar Landenberg?

MELCHTHAL

E dincolo de Brüning.
Nu-s vinovat că cel ce l-a orbit
Pe tatăl meu mai vede încă. Eu
L-am fugărit și l-am ajuns din urmă,
L-am prins și l-am adus în fața tatii,
Și-am ridicat asupra-i spada... Cînd
Nemernicul cerși-ndurare, milă,

Bătrînul orb îi dărui viața,
Sub jurămînt că nu s-o mai întoarce...
Și-așa va face; a simțit de-ajuns
Cam ce ne poate brațul.

WALTHER FÜRST

Foarte bine
Că n-ai pătat victoria cu sînge.

COPIII

(trec alergînd cu bucăți de schelărie sfărîmată)

Trăiască libertatea! Ura! Ura!

(Se aude răsunînd puternic cornul din Uri.)

WALTHER FÜRST

Ce sărbătoare! Or s-o țină minte
Copiii, cîte zile-or mai avea.

(Niște fete aduc pălăria în vîrful unei prăjini; scena se umple de mulțime.)

RUODI

Cerea să ne-nchinăm la cîrpa asta!

BAUMGARTEN

Acuma spuneți, ce facem cu ea?

WALTHER FÜRST

În fața ei mi-a stat nepotul țintă!

MAI MULȚI DEODATĂ

Să ardem amintirea tiraniei!

WALTHER FÜRST

Ba s-o păstrăm, căci dac-a fost
Unealta tiraniei, să slujească
De azi, ca veşnic semn al libertăţii!

(Ţăranii — bătrîni, femei şi copii — stau pe grinzile schelăriei sfărîmate, grupaţi pitoresc într-un mare semicerc).

MELCHTHAL

Şi iată-ne cum fericiţi călcăm
Pe cioburile tiraniei. Astăzi
Tot ce-am jurat pe Rütli s-a-mplinit.

WALTHER FÜRST

E doar un început, dar mai avem.
Ne trebuie-ndrăzneală şi unire,
Căci regele va vrea să pedepsească
Uciderea lui Gessler, şi cu sila
Să-l readucă-n ţară pe fugar.

MELCHTHAL

Să vie cu oştirea lui întreagă!
Duşmanul dinăuntru-i alungat,
Şi-om înfrunta duşmanul dinafară.

RUODI

Spre ţară duc puţine trecători!
Le-om astupa cu trupurile noastre.

BAUMGARTEN

De-acum sîntem uniţi în veşnicie
Şi nu ne speriem de nici o oaste!

(Intră Rösselmann şi Stauffacher.)

RÖSSELMANN
(de cum intră)

Cereasca judecată s-a rostit!

ŢĂRANII

Ce s-a-ntîmplat?

RÖSSELMANN

Ce-ngrozitoare vremuri!

WALTHER FÜRST

Dar ce e? Dumneata eşti, Werner?

ŢĂRANII

Ce e?

RÖSSELMANN

Cruciţi-vă de ce-o să auziţi.

STAUFFACHER

Scăpat-am de primejdie!

RÖSSELMANN

'Mpăratul[1]
A fost ucis.

---

[1] Schiller face — poate înadins — o confuzie de date: acţiunea piesei se petrece în 1314—1315, pe cînd Albrecht a fost ucis în 1308 (la Rheinfeld, aproape de Bruck). Albrecht era un Habsburg, rege al Austriei şi împărat al Germaniei (n.r.).

WALTHER FÜRST

O, doamne!

(Mișcare printre țăranii care se înghesuie în jurul lui Stauffacher.)

TOȚI

Se poate? Împăratul? Ian auzi!

MELCHTHAL

Dar cine-aduse vestea? Nu se poate!

STAUFFACHER

Ba da. Regele Albrecht a căzut
Ucis la Bruck. Mi-a spus-o Johann Müller,
Un om de-ncredere din Schaffhausen.

WALTHER FÜRST

Și cine-a făptuit nelegiuirea?

STAUFFACHER

E și mai groaznic decît crezi: făptașul
E chiar nepotul unui frate-al său,
Johannes, duce de Suabia.

MELCHTHAL

Se poate? Cum se poate?
Dar ce l-a îndemnat la fapta asta?

STAUFFACHER

Ei, graba să ia-n mînă moștenirea
De la părinți. Se zice că-mpăratul
N-avea de gînd s-o dea, ci căuta
Să-i pună-n schimb o mitră de episcop.

Oricum, băiatul și-a plecat urechea
La sfaturi rele, cică de prieteni,
Și-a hotărît cu cîțiva seniori,
De Eschenbach, de Tegerfelden și
De Wart și Palm, să-și facă el dreptate,
Să se răzbune chiar cu mîna lui.

WALTHER FÜRST

Dar cum și-a-nfăptuit cumplitul gînd?

STAUFFACHER

Venea spre Baden, regele, călare,
Și-l așteptau curtenii toți la Rheinfeld.
Cu el pe drum mergeau mulți seniori,
Și prinții Hans și Leopold. Sosind
La rîul Reuss, pe care-l treci cu-o plută,
Pe plută s-au urcat și ucigașii
Buluc, și-așa l-au despărțit de toți ceilalți.
Pe mal plecat-a regele călare,
Pe un ogor — sub care e-ngropat,
Se zice, un oraș din vremi păgîne —
Și-n fața vechiului castel, de unde
Se trag Habsburgii[1] — ducele Johannes
I-a împlîntat pumnalu-n beregată;
Cu lancea l-a străpuns Rudolf de Palm
Și țeasta i-a sfărîmat-o Eschenbach.
Albrecht se prăbuși-ntr-un lac de sînge,
Ucis de-ai lui, chiar pe pămîntul lui.
Iar cei rămași pe mal văzură crima,
Dar despărțiți de apă, nu puteau
Să facă altceva decît să strige.
La margine de drum ședea o babă;
Albrecht muri cu capu-n poala ei.

---

[1] E vorba de castelul Habichtsburg („Castelul Uliului") și mai tîrziu prescurtat, Habsburg, situat în adevăr lîngă Rheinfeld pe Reuss, în Elveția neamul Habsburgilor se trage de acolo (n.r.).

MELCHTHAL

Cum și-a săpat mormîntul timpuriu
Un nesătul ce-a vrut să aibă totul!

STAUFFACHER

Întreaga țară-n jur e-nspăimîntată.
Închise-s trecătorile din munți
Și toată lumea-și apără hotarul;
Chiar vechiul Zürich zăvorît-a poarta
Ce-a stat deschisă larg treizeci de ani.
Se teme de-ucigași și mai mult încă
De răzbunare. Fiindcă va veni
Regina Agnes a Ungariei,
O fire aspră, nu ca de femeie;
Cu-afurisenie va năvăli
Să se răzbune pe întregul neam,
Pe șerbi și pe copii și pe nepoți
Și scrum să facă ale lor castele[1];
Căci a jurat să-ngroape cîte spițe
Sînt în tot neamul lor și să se scalde
În sînge, ca în roua cea de mai.

MELCHTHAL

Dar ucigașii unde au fugit?

STAUFFACHER

S-au risipit de cum l-au omorît,
Pe cinci căi osebite, hotărîți
Să nu se mai revadă. Pe cît știu,
Johannes, ducele, colindă munții.

WALTHER FÜRST

Nu, crima nu dă rod. Nici răzbunarea;

---

[1] Fapt istoric; urmașii lui Albrecht s-au răzbunat crunt pe toți cei ce au luat parte la omor și pe familiile lor (n.r.).

Ci se hrănește numai din ea însăși;
Omorul este singura-i plăcere
Și numai groaza-i potolește setea.

STAUFFACHER

Nu, ucigașii nu trag vreun folos.
Dar noi cu mîini curate vom culege
Urmarea fericită-a faptei lor;
Căci astăzi am scăpat de-o mare teamă.
Dușmanul cel mai mare-al libertății
E mort și sceptrul lui habsburgic trece
În mîna altui neam. Imperiul
Își va putea alege liber drumul.[1]

WALTHER FÜRST și ALȚII

Și cine-i?

STAUFFACHER

Cei mai mulți vorbesc
De contele de Luxemburg.[2]

WALTHER FÜRST

Ce bine
Că am păstrat credință-mpărăției!
Dreptate se va face!

STAUFFACHER

Noul domn
Are nevoie de prieteni dîrji
Și ne va fi scut față de Habsburgi.

(Țăranii se îmbrățișează. Intră Paraclisierul cu un sol al împăratului.)

---

[1] Tronul imperiului german devenea electiv ori de cîte ori se stingea o dinastie lipsită de urmași direcți în linie bărbătească (n.r.).

[2] După Albrecht a fost în adevăr ales împărat al Germaniei Henric al VII-lea de Luxemburg, care a domnit între 1308—1313, deci tot anterior anilor 1314—1315, cînd se petrece acțiunea piesei (n.r.).

PARACLISERUL

Aicea sînt fruntașii țării.

RÖSSELMANN și ALȚII

Ce-i?

PARACLISERUL

E-un sol împărătesc cu o scrisoare.

TOȚI

(lui Walther Fürst)

Desfă-o și citește-o!

WALTHER FÜRST

(citește)

„Oameni vrednici
Din Uri, Schwytz și Unterwald, regina
Vă zice-n bunătatea-i: Sănătate!"

MAI MULTE VOCI

Ce vrea regina? S-a sfîrșit domnia-i!

WALTHER FÜRST

(citește)

„În jale și în lacrimi prăvălită
De săvîrșirea bunului ei domn,
Regina-și amintește de credința
Și dragostea cea veche a Șviței."

MELCHTHAL

La zile bune nu și-a amintit-o.

RÖSSELMANN

Tăcere! S-auzim.

WALTHER FÜRST

(citește)

„Ea știe că norodu-i va nutri
O dreaptă scîrbă pentru vinovați
Și fapta fără seamăn de cumplită,
Și-așteaptă ca nici una dintre țări
Să nu le dea vreodată-adăpostire,
Ci s-o ajute ca să-i dea pe mîna
Acelora ce au a-i pedepsi,
În amintirea unui rege care
A fost atît de bun și milostiv."

(Țăranii dau semne de nemulțumire)

MAI MULTE VOCI

Ei aș! Nu zău? El, bun și-ndurător?

STAUFFACHER

Da, tatăl lui ni se-arăta prieten.
Dar ce-am primit de la fecioru-său?
Ne-a întărit hrisovul libertății,
Precum toți împărații pîn'la el?
Ori judecat-a după drepte datini?
Pe cel nevinovat l-a ocrotit?
Cînd la primejdie-i ceream un sprijin,
A vrut măcar să ne asculte solii?
Nimic nu ne-a făcut din toate-acestea.
Și dacă noi nu ne făceam dreptate,

El n-ar fi ridicat măcar un deget.
Şi noi să-i mulţumim? Dar pentru ce?
N-a semănat aici recunoştinţa.
Din locul lui înalt, putea să fie
Popoarelor un tată, dar a vrut
Să aibă grijă numai de ai lui.
Să-l plîngă dar acei ce-au tras foloase!

WALTHER FÜRST

Nu, de căderea-i nu ne bucurăm,
Nici de sfîrşitul lui — ferit-a sfîntul!
Dar noi să răzbunăm un rege care
Nu ne-a făcut un bine niciodată?
Să urmărim pe-acei care nici cînd
Nu ne-au mîhnit? Nu, asta nu se cade,
Căci dragoste cu sila nu se poate,
Iar legămîntu-i dezlegat prin moarte.
Cu el sînt socotelile-ncheiate.

MELCHTHAL

Şi dacă plînge în iatac regina,
Şi-n crunta-i jale cerul îl blesteamă,
Spre-acelaşi cer se-nalţă mulţumirea
Unui popor întreg scăpat de teamă.
Iubire de nu semeni, nu culegi
Nici milă.

(Solul iese.)

STAUFFACHER

Unde-i Tell? Cum să lipsească
Cel ce-a pornit răscoala şi-a-ndurat
Ce-a fost mai greu de îndurat din toate?
Hai, fraţilor, la el, ca să-i strigăm:
„Trăiască Tell, izbăvitorul nostru!"

(Ies toţi.)

SCENA 2

Tinda casei lui Tell.
Focul arde în vatră. Prin ușa deschisă se vede afară. *Hedwig, Walther* și *Wilhelm.*

HEDWIG

Copii, se-ntoarce tata azi, copii!
Trăiește,-i liber, toți sîntem azi liberi!
Și țara-a izbăvit-o tatăl vostru.

WALTHER

Și eu am fost cu tata, nu uita!
Și știi că viața toată-mi atîrna
Doar de săgeata tatii, și eu totuși
N-am tremurat.

HEDWIG

(îmbrățișîndu-l)

Da, mi-ai fost dat din nou!
Parcă te-aș fi născut a doua oară.
De două ori am îndurat dureri;
Dar au trecut; vă am pe amîndoi.
Și azi se-ntoarce dragul vostru tată!

(Un călugăr apare în ușă.)

WILHELM

Ia uite, mamă, un călugăr. Cere
Vreun ajutor.

HEDWIG

Spune-i să intre.
Să-i dăm ceva, să simtă c-a pășit
În casa unde azi e bucurie.

(Intră înăuntru și se întoarce cu un pahar.)

WILHELM
(călugărului)

Poftește, să te ospăteze mama.

WALTHER

Mai prinzi putere pînă pleci la drum.

CĂLUGĂRUL
(privind cu teamă în jurul lui, cu fața răvășită)

Dar unde sînt? În care țară? Spuneți!

WALTHER

Te-ai rătăcit, de nu știi unde ești?
Te afli-n Bürglen, în ținutul Uri.
De-aicea dai de-a dreptu-n valea Schächen.

CĂLUGĂRUL
((către Hedwig, care s-a întors)

Ești singură? Și soțul nu-i acasă?

HEDWIG

Tocma-l aștept. Dar, omule, ce ai?
N-arăți a purtător de vești plăcute!
Oricine-ai fi, tot nevoiaș ești. Bea!
(Îi întinde paharul.)

CĂLUGĂRUL

Oricît îmi e de sete, n-am s-ating
Paharul, dacă nu-mi făgăduiești...

HEDWIG

Să nu te-apropii, să n-atingi copilul.

CĂLUGĂRUL

Pe vesela lumină din cămin,
Pe capetele scumpilor tăi fii
Ce-i strîng la piept...

(Îmbrățișează băieții.)

HEDWIG

Stai, omule, ce faci,
Nu mi-i atinge! Nu, nu ești călugăr
Și porți veșmînt de pace, dar
Pe față numai pace nu-ți citesc!

CĂLUGĂRUL

Nefericirea mea nu are seamăn.

HEDWIG

Oricine-i zguduit, privind durerea;
Dar ochii tăi și inima o-nghează.

WALTHER

(sărind în sus)

Auzi că vine tata!

(Iese grăbit.)

HEDWIG

Doamne!

(Vrea să-l urmeze, se clatină și se sprijină.)

WILHELM

(aleargă și el afară)

Tata!

WALTHER

(afară)

Bine-ai venit!

WILHELM

O, tată, dragă tată!

TELL

Sînt iar aicea, iarăşi! Unde-i mama?

(Intră.)

WALTHER

E-n uşă, uite, stă încremenită,
De spaimă şi de mare bucurie.

TELL

Tu care mi-ai născut copiii, Hedwig,
Nici un tiran azi nu ne mai desparte.

HEDWIG

(la pieptul lui)

O, Tell, ce spaim-am tras eu pentru tine!

(Călugărul ascultă cu mare băgare de seamă.)

TELL

S-o uiţi şi să trăieşti doar bucuria!
Sînt iar aci! Şi asta mi-e căsuţa!
De-acum sînt iar stăpîn pe ce-i al meu!

WILHELM

Dar nu-ţi văd arcul, unde l-ai pus, tată?

TELL

Nicicînd n-o să-l mai vezi. Căci l-am lăsat
La loc sfințit, păstrat să fie pururi.
El n-o să-mi mai slujească la vînat.

HEDWIG

O, Tell!

(Se trage înapoi și lasă mîna să-i cadă.)

TELL

Ce te-nspăimîntă, draga mea?

HEDWIG

Dar cum mi te-ai întors? Și mîna asta
Pot s-o ating? O, mîna asta, doamne!

TELL

(cald și plin de voie bună)

V-a apărat și a scăpat și țara.
Și azi pot s-o ridic spre ceruri, liber.
(Călugărul face o mișcare grăbită, Tell îl vede.)
Dar cine-i schimnicul?

HEDWIG

Îl și uitasem!
Vorbește-i tu, pe mine mă-nspăimîntă!

CĂLUGĂRUL

(se apropie)

Ești Tell, cel ce-a ucis pe pîrcălab?

TELL

Sînt eu, ei da, şi nu m-ascund de nimeni.

CĂLUGĂRUL

Eşti Tell? O, mîna domnului m-a dus
De-a dreptu-n casa ta.

TELL

(îl măsoară)

Nu eşti călugăr.
Dar cine eşti atunci?

CĂLUGĂRUL

Tu l-ai ucis
Pe pîrcălab, pe un duşman. Şi eu
Mi-am doborît duşmanul ce nu-mi da
Un drept al meu; ţi-era duşman şi ţie;
Eu am scăpat de el o ţară-ntreagă.

TELL

(face cîţiva paşi înapoi)

Eşti dar...? Copii, nevastă, hai, intraţi
În casă... Cum, nefericitule,
Tu eşti...

HEDWIG

O, doamne, cine-i?

TELL

Nu-ntreba.
Duceţi-vă, să n-audă copiii.
Să pleci de-aici îndată. Nu poţi sta
Cu mine sub acelaşi coperiş.

HEDWIG

Vai, ce-i? Intrați, copii!

(Intră cu ei.)

TELL

Ești ducele
De-Austria. Da, ești! Și l-ai ucis
Pe împărat, stăpînul ș-unchiul tău.

JOHANNES PARICIDUL[1]

Știi bine că-mi răpise moștenirea.

TELL

Pe unchiul tău, pe împărat? Pămîntul
Cum te mai rabdă? Cum trăiești sub soare?

JOHANNES PARICIDUL

Întîi ascultă-mă.

TELL

Ești plin de sînge.
Tu, ce-ai ucis un unchi, un împărat,
Cutezi să intri-n casa mea curată?
Să mi te-arăți în față, și să-mi ceri
Cu drept de oaspete, un adăpost?

JOHANNES PARICIDUL

Nădăjduiam să aflu milă-aici:
Și tu te-ai răzbunat pe un dușman.

---

1 Johannes de Suabia, zis Paricidiul, fiindcă în 1308 ucisese pe unchiul său, împăratul Albrecht I al Germaniei (anterior împăraților simultani Friedrich cel Frumos de Austria și Ludwig de Bavaria). Mai tîrziu călugărindu-se, s-a predat împăratului Henric al VIII-lea și de atunci a dispărut (n.r.).

TELL

Tu, ucigaş ambiţios, te-asemeni
Cu tatăl care-şi apără copiii?
Ţi-ai apărat copiii? Turma ta?
Poţi oare spune c-ai voit s-alungi
Primejdia cumplită pentru-ai tăi?
Spre cer ridic azi mîinile curate,
Şi-ţi blestem fapta. Eu am răzbunat
O lege-a firii. Tu-ai pîngărit-o.
Nu semănăm de loc. *Tu* ai ucis,
Iar *eu* mi-am apărat ce-aveam mai scump.

JOHANNES PARICIDUL

Deci mă goneşti. Nu-mi spui *o* vorbă bună...

TELL

Mi-e groază chiar şi să vorbesc cu tine.
Urmează-ţi înspăimîntătorul drum,
Şi nu păta coliba ne-ntinată.

JOHANNES PARICIDUL

(dînd să plece)

Aşa nu *pot* şi nu *vreau* să trăiesc.

TELL

Mi-e milă totuşi! Doamne, -atît de tînăr,
De neam atît de mare, un nepot
Al împăratului, stăpînul nostru[1],
Fugar şi ucigaş, la mine-n prag,
Cerşind pomana mea de om sărac!

---

[1] Confuzia stăruie şi aci. Împăratul ucis este Albrecht (şi el rege al Austriei), care se purtase leal cu vasalii săi, elveţienii, dar în piesă se vorbeşte de uciderea acestui împărat ca de o salvare (n.r.).

JOHANNES PARICIDUL

(își acoperă obrazul cu palmele)

O, dacă poți să plîngi, să-ți fie milă
De soarta mea! Sînt prinț — ba nu — am fost;
Puteam fi fericit dacă știam
Să-mi stăpînesc la vreme nerăbdarea.
Dar mă mușcase pizma; îl vedeam
Pe vărul Leopold — și el un tînăr,
Dar răsplătit cu cinuri și pămînturi —
Iar eu, de-aceeași vîrstă ca și el,
Ținut de scurt, ca un copil nevîrstnic.

TELL

Te cunoștea prea bine unchiul tău,
De nu-ți dădea pe mînă țări și oameni!
Că ce-ai făcut acum e o cumplită
Dovadă ce-nțelept era-mpăratul.
Dar n-ai făcut-o singur; unde-s ceilalți?

JOHANNES PARICIDUL

Știu eu pe unde-i poartă remușcarea?
Eu nu i-am mai văzut din ziua crimei.

TELL

Tu știi că ești proscris? Că nimenea
Nu-ți poate fi prieten, ci dușman?

JOHANNES PARICIDUL

De-aceea nici nu ies la drumul mare
Și nu-ndrăznesc să bat la nici o ușă;
Mă duc unde-i pustiu și groază-mi este
De mine însumi; rătăcesc prin munți
Și îndărăt mă trag înspăimîntat

Dacă-mi zăresc în vreo fîntînă chipul.
Şi de ţi-e milă, de-ai şi omenie...
(Cade în genunchi)

TELL
(întorcîndu-şi capul în altă parte)

Ridică-te!

JOHANNES PARICIDUL

Nu, pînă nu-mi întinzi
O mînă să m-ajuţi.

TELL

E cu putinţă?
Ce muritor mai poate să te-ajute?
Dar scoală-te, orice-ai făcut, eşti om,
Şi eu sînt om, şi de la Tell nu vreau
Să plece careva nemîngîiat.
Fac tot ce pot să fac.

JOHANNES PARICIDUL
(sărind în picioare şi strîngîndu-i cu putere mîna)

O, Tell, mă mîntui
De deznădejde!

TELL
(îşi retrage mîna)

Lasă-mi mîna! Pleacă!
Dacă rămîi aci, se va afla
Şi dacă te descoperă, nu poţi
Avea nici o scăpare... Unde crezi
C-o să găseşti un pic de linişte?

JOHANNES PARICIDUL

Ştiu eu?

TELL

Îmi vine
Un gînd de sus... du-te-n Italia,
Tocma-n cetatea sfîntului apostol,
Şi-aruncă-te-n genunchi în faţa papei,
Descarcă-ţi inima.

JOHANNES PARICIDUL

N-o să mă dea
Pe mîna celor ce mă urmăresc?

TELL

Orice va fi, tot de la domnul este.

JOHANNES PARICIDUL

Şi cum s-ajung în ţări necunoscute?
Eu calea n-o ştiu, nici n-aş îndrăzni
Să mă-ntovărăşesc la drum cu alţii.

TELL

Îţi spun eu cum să mergi. Ascultă:
Urci pînă dai de un şuvoi. E Reussul,
Ce-o ia din munţi vijelios la vale.

JOHANNES PARICIDUL

(se sperie)

Cum Reuss?
Aşa ai spus? Acolo am...

TELL

Pe lîng-o rîpă-i drumul. E-nsemnat
Cu multe cruci, în amintirea-acelor
Nenumărați drumeți prinși de lavine.

JOHANNES PARICIDUL

Nu mi-ar fi frică de mînia firii,
Dacă mi-aș alina vreodată chinul.

TELL

Tu să-ngenunchi la fiecare cruce,
Să plîngi amare lacrimi de căință;
Și dacă izbutești să treci poteca
Și muntele nu-și va trimite vîntul
De pe-nghețata-i culme,-atunci vei da
De-o punte peste o cascadă. Dacă
Ea nu se rupe sub povara vinei,
Și izbutești s-o lași în urmă, -atunci
Ți se deschide-n faț-o poartă-n stînca
În care n-a pătruns lumina zilei.
Prin ea ajungi în Valea Bucuriei.
S-o treci grăbit, căci nu ți-e-ngăduit
Să zăbovești în locuri liniștite.

JOHANNES PARICIDUL

O, Rudolf, tu străbunul meu din cer,
Așa îți umblă-n țara ta nepotul!

TELL

Tot urci și urci, pîn-ai s-ajungi pe culmea
Gotthardului cu veșnicele-i lacuri,
Umplute de șuvoaiele cerești.
De-acolo te desparți de-mpărăție,

Și-o altă apă sprintenă te duce
Pînă-n Italia făgăduinții.

(Se aud răsunînd melodii cîntate de mai multe cornuri ciobănești.)

I-auzi? Trebui' să pleci.

HEDWIG

(intră alergînd)

Unde ești, Tell?
Că vine tata, vesel, laolaltă
Cu toți cîți au jurat.

JOHANNES PARICIDUL

(își acoperă obrazul)

Vai mie, nu pot
Să zăbovesc printre cei fericiți.

TELL

Tu, draga mea, să-i dai ceva să bea,
Și dă-i merinde multe; îl așteaptă
O cale lungă, fără hanuri. Iute,
Că vin.

HEDWIG

Dar cine e?

TELL

Nu cerceta.
Cînd pleacă-ntoarce ochii, să nu știi
Nici drumul ce-o să-l ia nenorocitul.

(Johannes Paricidul face cîțiva pași grăbiți spre Tell. Acesta îi răspunde cu un semn cu mîna și pleacă. După ce-au ieșit fiecare prin altă parte, se schimbă decorul pentru)

ULTIMA SCENĂ

în care se vede întreaga vale din fața casei lui Tell. Măgurile ce-o închid sînt pline de oameni care formează un grup compact. Alți oameni coboară pe o punte ce trece peste rîul Schächen. *Walther Fürst* cu amîndoi băieții lui Tell, *Melchthal* și *Stauffacher* vin în frunte. Alții se înghesuie îndărătul lor; cînd iese Tell din casă, toți îl întîmpină cu strigăte de bucurie.

TOȚI

Trăiască Tell, izbăvitorul nostru!

(În timp ce cei din față îl înconjură și-l îmbrățișează, apar Bertha și Rudenz. Rudenz se sărută cu țăranii și Bertha cu Hedwig. În timpul acestei scene mute, se aude mereu cîntecul din munți. Cînd încetează, Bertha vine în mijlocul mulțimii.)

BERTHA

Voi ce-ați jurat, primiți-mă-ntre voi,
Căci mie azi îmi hărăzi norocul,
În țara libertății, ocrotire.
Sub scutul vostru-i dreptul meu acuma;
Vreți voi să m-apărați ca pe-un egal?

ȚĂRANII

Da, vrem, cu trup și suflet!

BERTHA

Fraților, atunci
Eu dau acestui tînăr mîna-mi dreaptă;
Șvițeri și liberi!

RUDENZ

Șerbii mei, s-o știți,
De azi au libertatea ce-o așteaptă.

(În timp ce muzica reîncepe deodată, cortina cade.)